

NACZELNY DYREKTOR ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

**Sprawozdanie z działalności
archiwów państwowych
w 2004 r.**

Spis treści	strona
WSTĘP	3
1. ZASÓB ARCHIWALNY	7
1.1. Wielkość zasobu	
1.2. Przejmowanie materiałów archiwalnych	
1.3. Stan informacyjny zasobu archiwalnego	
1.4. Zabezpieczanie zasobu (ochrona, konserwacja, mikrofilmowanie)	
2. NARASTAJĄCY ZASÓB ARCHIWALNY	9
3. UDOŚTĘPNIANIE I INFORMACJA ARCHIWALNA	14
3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych	
3.2. Użytkownicy	
3.3. Kwerendy	
3.4. Reprografia	
3.5. Komputeryzacja archiwów	
3.6. Archiwa w Internecie	
3.7. Formy współpracy z innymi placówkami informacyjnymi	
3.8. Wystawy materiałów archiwalnych	
3.9. Inne formy popularyzacji archiwów i zasobu	
4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA	30
5. WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ	44
6. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA	60
7. PRZECHOWYWANIE DOKUMENTACJI NIEARCHIWALNEJ	65
8. KADRY I ZARZĄDZANIE	66
8.1. Kadry	
8.2. Finanse	

WSTĘP

Archiwa państwowe podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych działają na podstawie Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Sieć archiwów państwowych na koniec 2004 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym i 30 archiwów państwowych z 52 oddziałami zamiejscowymi i 3 ekspozyturami. W roku sprawozdawczym przybyła ważna placówka: z dniem 1 lipca 2004 r. zostało powołane Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej z siedzibą w Milanówku. Został zlikwidowany Oddział w Mrągowie Archiwum Państwowego w Olsztynie.

Urząd Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych sprawowała doc. dr hab. Daria Nałęcz.

W 2004 r. Sejm uchwalił kolejne nowelizacje ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

2 lipca 2004 r. uchwalona została ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej (ogłoszono ją w Dzienniku Ustaw Nr 173, pod poz.1808). Na podstawie nowelizacji, która została zamieszczona w art.3 tej ustawy, nadano nowe brzmienie rozdziałowi 4a ustawy archiwalnej, regulującemu zasady działalności gospodarczej w zakresie przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców. Najważniejsza zmiana polega na zastąpieniu wymogu uzyskania zezwolenia wojewody na prowadzenie tej działalności wymogiem uzyskania wpisu do rejestru działalności regulowanej. Jest to formuła korzystniejsza dla przedsiębiorców, którzy w chwili rejestracji nie muszą wykazywać spełnienia warunków stawianych przez prawo tego typu działalności (przedsiębiorcy składają jedynie oświadczenie, iż takie warunki spełniają; kontrola ze strony wojewody ma miejsce po rejestracji). W związku ze zniesieniem zezwoleń, uchylono również opiniowanie wniosków o zezwolenie, co było zadaniem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

W powyższym kontekście znowelizowano art. 21 ust.1 ustawy archiwalnej. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w przygotowaniu nowelizacji zarówno na etapie prac rządowych, jak i w Parlamencie. Zmiany weszły w życie 21 sierpnia 2004 r.

23 lipca 2004 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (ogłoszono ją w Dzienniku Ustaw Nr 202, pod poz.2065). Nowelizacją dodano art.14a i 14b w ustawie archiwalnej. Jej zasadniczym celem było wdrożenie – w odniesieniu do materiałów archiwalnych – przepisów dyrektywy Rady 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 r. w sprawie zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z terytorium Państwa Członkowskiego (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1993), zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/38/WE z dnia 5 czerwca 2001 r. (Dz. Urz. WE L 187 z 10.07.2001).

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w przygotowaniu nowelizacji zarówno na etapie prac rządowych, jak i w Parlamencie. Zmiany weszły w życie 1 października 2004 r.

17 grudnia 2004 r. uchwalona została ustawa o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (ogłoszono ją w Dzienniku Ustaw z 2005 r. Nr 10, pod poz.69). Nowelizacją dodano art.51aa i 51ab w ustawie archiwalnej, regulujące przechowywanie dokumentacji pracowniczej (w ramach działalności gospodarczej) przez niektóre spółdzielnie pracy oraz przechowywanie tej dokumentacji po zlikwidowanych spółdzielniach i organizacjach spółdzielczych.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w formułowaniu stanowiska Rządu wobec projektu (był to projekt poselski) i w pracach parlamentarnych nad nim. Zmiany weszły w życie 1 lutego 2005 r.

1 czerwca 2004 r. Minister Kultury wydał, przygotowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, rozporządzenie w sprawie utworzenia Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej, ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 142, pod poz.1503 (akt wykonawczy do rozdziału 4b ustawy archiwalnej).

W ciągu 2004 r. Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych przygotował ponadto projekty sześciu innych aktów wykonawczych do ustawy archiwalnej. Były to projekty rozporządzeń:

- w sprawie sposobu i trybu udostępniania materiałów archiwalnych znajdujących się w archiwach wyodrębnionych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefowi Agencji Wywiadu, Szefowi Kancelarii Sejmu, Szefowi Kancelarii Senatu i Szefowi Kancelarii Prezydenta (delegacja z art.17 ust.3 ustawy archiwalnej),
- w sprawie sposobu i trybu udostępniania materiałów archiwalnych znajdujących się w archiwum wyodrębnionym podporządkowanym Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (delegacja z art.17 ust.3 ustawy archiwalnej),
- w sprawie szczegółowych zasad i trybu gromadzenia, ewidencjonowania, kwalifikowania, klasyfikacji oraz udostępniania materiałów archiwalnych tworzących zasób jednostek publicznej radiofonii i telewizji (delegacja z art.17 ust.4 ustawy archiwalnej),
- w sprawie warunków przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców (delegacja z art.51n ust.2 ustawy archiwalnej),

- w sprawie rodzaju wykształcenia uznanego za specjalistyczne oraz dokumentów potwierdzających posiadanie praktyki zawodowej, wymaganych od osób wykonujących niektóre czynności związane z dokumentacją osobową i placową pracodawców (delegacja z art.51m ust.2 ustawy archiwalnej),
- w sprawie określenia maksymalnej wysokości opłat za sporządzenie odpisu lub kopii dokumentacji o czasowym okresie przechowywania (delegacja z art.51o ust.1 ustawy archiwalnej).

Trwały prace nad projektem zmian w ustawie archiwalnej, dotyczących głównie organizacji archiwów wyodrębnionych. W Sejmie toczyły się, z udziałem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, prace nad rządowym projektem ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Projekt ten zakłada nowelizację ustawy archiwalnej.

Oprócz już wymienionych przedsięwzięć Naczelnny Dyrektor uczestniczył w pracach legislacyjnych organów administracji rządowej i innych organów państwowych. Spośród przekazanych do zaopiniowania ok. 50 projektów aktów normatywnych i umów międzynarodowych, zgłoszono uwagi do następujących:

- ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o partnerstwie publiczno-prawnym,
- ustawy o prawie do rekompensaty za przejęte przez Państwo nieruchomości, niektóre inne składniki mienia oraz rzeczy zabytkowe,
- ustawy o zmianie ustawy o służbie cywilnej oraz niektórych innych ustaw,
- ustawy o zmianie ustawy o statystyce publicznej oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
- ustawy o zmianie ustawy o Radzie Ministrów oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
- rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sposobu tworzenia, utrwalania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzonych na elektronicznych nośnikach informacji,
- rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasad ustalania rozkładu i wymiaru czasu pracy pracowników administracji rządowej,
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie ustalenia jednostek i organizacji uprawnionych do korzystania ze zwolnienia od należności przywozowych,
- rozporządzenia Ministra Kultury zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów organów jednostek samorządu terytorialnego,

- rozporządzenia Ministra Kultury w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego,
- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu technicznego przygotowania systemów i sieci służących do przekazywania informacji – do gromadzenia wykazów połączeń telefonicznych i innych przekazów informacji oraz sposobów zabezpieczenia danych informatycznych ,
- rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie sposobu i zakresu prowadzenia dokumentacji opisującej sposób przetwarzania danych oraz podstawowych warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych.

W okresie od 21 kwietnia do 11 sierpnia 2004 r. w 27 archiwach państwowych oraz w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych została przeprowadzona przez Najwyższą Izbę Kontroli kontrola „Zabezpieczenie i udostępnianie państwowego zasobu archiwalnego oraz dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców” Działalność skontrolowanych podmiotów została oceniona pozytywnie. Zarazem stwierdzono niewystarczające finansowanie archiwów ze środków budżetu państwa.

Rada Archiwalna, organ doradczy i opiniodawczy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, w 2004 r. zebrała się na dwu posiedzeniach plenarnych. Podczas posiedzenia w dniu 14 czerwca Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych przedstawił sprawozdanie z działalności archiwów państwowych w roku 2003. Pod dyskusję poddano kolejny projekt ustawy „Prawo archiwalne”. Omówiono też wyniki ankiet rozesłanych do ponad stu ośrodków przechowujących relacje historyczne, co jest związane z realizacją projektu Ogólnopolskiego Centrum Historii Mówionej.

Na posiedzeniu odbytym w dniu 6 grudnia Naczelny Dyrektor przedstawił bieżące problemy archiwów państwowych związane z budżetem na rok 2005. Omówione zostały także wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli przeprowadzonej w archiwach państwowych. Podczas posiedzenia odbyła się także dyskusja na temat „Archiwum państwowe placówką naukową?”.

Ponadto Rada Archiwalna wydała 3 opinie, na temat: projektu ustawy o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, dotyczącego archiwów wyodrębnionych oraz zwrotu wywiezionych niezgodnie z prawem materiałów archiwalnych, a także projektów dwu rozporządzenia Rady Ministrów dotyczących zasad i trybu udostępniania materiałów archiwalnych, znajdujących się w archiwum wyodrębnionym podporządkowanym Prezesowi Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz sposobu i trybu udostępniania materiałów archiwalnych

znajdujących się w archiwach wyodrębnionych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefowi Wywiadu, Szefowi Kancelarii Sejmu, Szefowi Kancelarii Senatu i Szefowi Kancelarii Prezydenta. Rada Archiwalna zaopiniowała również projekt rozporządzenia Ministra Kultury w sprawie utworzenia Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej.

Naczelnny Dyrektor wydał 9 zarządzeń, poświęconych głównie organizacji jednostek podległych oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (m.in. wprowadził nowy regulamin organizacyjny), a także 44 decyzje, które dotyczyły m.in. powołania komisji i zespołów naukowych, spraw statutowych archiwów oraz metodyki archiwalnej.

1. Zasób archiwalny

1.1. Wielkość zasobu

Zasób archiwów państwowych według stanu na 31 grudnia 2004 r., wynosił:

- zespołów i zbiorów archiwalnych ogółem: 75 471
- jednostek inwentarzowych: 34 273 704
- metrów bieżących: 240 535,84

W porównaniu ze stanem z 31 grudnia 2003 r. zasób archiwów państwowych zwiększył się o 2 146 zespołów (zbiorów) i 591 040 jednostek inwentarzowych o łącznym rozmiarze 3 913,04 m.

Stan zasobu całkowicie opracowanego pod koniec 2004 r. wynosił 9 486 583 j. inw., co stanowiło 117729,52 m. W 2004 r. całkowicie opracowano 203536 j. inw. (3043,84 m.).

1.2. Przejmowanie materiałów archiwalnych

W 2004 r. archiwa państwowe włączyły do swego zasobu 1988 zespołów i zbiorów archiwalnych o rozmiarze 5014 mb. (392 050 j. inw.). Wielkość nabytków odbiega od wskaźników zmian w zasobie, gdyż w tych ostatnich uwzględnione są również rezultaty opracowania zasobu – głównie wyodrębnienie nowych zespołów z materiałów już posiadanych, ubytki dokumentacji uznanej za niearchiwalną a także korekty ewidencyjne.

Do ważniejszych nabytków zaliczają się dokumenty z XVIII w., które uzupełniły zbiór dotyczący biskupów przemyskich obrządku łacińskiego w kluczu brzozowskim (AP Przemysł) oraz fragment Archiwum Gorskich z XVII-XVIII w. (AGAD).

Szereg cennych nabytków pozyskano również za granicą. Mowa o nich w rozdziale „Współpraca z zagranicą – V. uzupełnianie zasobu archiwalnego” (s. 57-58).

1.4. Zabezpieczenie zasobu (ochrona, konserwacja, mikrofilmowanie)

Archiwa posiadające odpowiedni sprzęt i obsadę konserwatorską przeprowadzały pełną konserwację materiałów archiwalnych. Dokonywały tego, oprócz Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (AGAD), archiwa państwowe w Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu. W ograniczonym zakresie konserwację właściwą prowadziła przeważająca większość pozostałych archiwów.

Jedynie na konserwację właściwą archiwaliów – tzn. bez uwzględnienia działań profilaktycznych i prac intrologatorskich – wydatkowano w roku sprawozdawczym ponad 147 tys. zł.

Podobnie jak w latach ubiegłych, archiwa państwowe w 2003 r. wykonywały działania profilaktyczne polegające na odkurzaniu akt, wymianie zużytych obwolut i pudeł, pracach intrologatorskich a także badaniu temperatury i wilgotności powietrza w magazynach.

W roku sprawozdawczym kontynuowany był wieloletni program rządowy „Kwaśny papier”, poświęcony ratowaniu w skali masowej zagrożonych polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych. Jego realizacja przypada na lata 2000-2008. W ramach programu, z wydzielonych na jego potrzeby środków budżetowych zakupiono dla archiwów kamerę mikrofilmową z osprzętem, specjalistyczny skaner, laminator i 4 serwery. Urządzenia te są wykorzystywane do mikrofilmowania i digitalizacji materiałów zagrożonych z powodu zakwaszenia papieru

Międzynarodowe Centrum Studiów nad Ochroną i Konserwacją Dóbr Kultury (ICCRUM) oraz Narodowy Instytut Badania Dóbr Kultury w Tokio przyznały Hannie Machaj, pracownikowi Centralnego Laboratorium Archiwaliów stypendium, dzięki któremu wzięła ona udział w szkoleniu z zakresu konserwacji japońskiego papieru i dalekowschodnich technik konserwacji, które odbyło się w Tokio i Kioto w dniach 13.09-01.10.

Anna Czajka, kierownik Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów wzięła udział w międzynarodowym stażu „Prowadzenie działań zabezpieczających kolekcje archiwalne i biblioteczne” (Paryż 27.09-22.10) zorganizowanym przez Bibliotekę Narodową Francji i Dyрекcję Archiwów Francji. Staż obejmował część teoretyczną (3 tygodnie) oraz praktyczną (1 tydzień), z których najciekawsze obejmowały ćwiczenia z ratowania zbiorów w zalanych magazynach. Uczestnicy stażu mieli możliwość zetknąć się z najnowocześniejszym sprzętem konserwatorskim, wyposażeniem magazynów i pracowni reprograficznych.

W roku 2004 r. zakończył się polsko-holenderski projekt zakładający szkolenie w dziedzinie ochrony i zabezpieczania archiwaliów. Ze strony polskiej w projekcie uczestniczyły: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowe i Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów, a ze strony holenderskiej Archiwa Narodowe Holandii oraz Ambasada Holandii w Warszawie, która sfinansowała projekt. Podczas sześciu trzydniowych sesji, które odbyły się w listopadzie 2003 oraz w marcu, kwietniu i w maju 2004, zostało przeszkolonych 91 osób z 78 instytucji w Polsce (w tym ze wszystkich archiwów państwowych) oraz z 8 archiwów zagranicznych (Litwa, Białoruś i Ukraina). W listopadzie

2004 odbyła się druga tura szkoleń, tym razem poświęcona umiejętnościom praktycznym w dziedzinie zabezpieczania archiwaliów. Wzięło w niej udział 43 uczestników z 40 archiwów. W ramach projektu sfinansowano również produkcję szkoleniowej płyty CD „Atlas zniszczeń”, przygotowanie do druku publikacji „Zasady postępowania z materiałami archiwalnymi - ochrona zasobu archiwalnego” oraz małe przykładowe zestawy podstawowych narzędzi i materiałów, które otrzymali uczestnicy warsztatów.

NARASTAJĄCY ZASÓB ARCHIWALNY

W roku sprawozdawczym Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wystąpił z szeregiem inicjatyw w zakresie nadzoru archiwalnego, m. in. ustalając na wniosek Archiwum Akt Nowych 20 urzędów centralnych i centralnych jednostek organizacyjnych – w tym np. Ministerstwo Polityki Społecznej i Unię Metropolii Polskich - jako jednostki wytwarzające materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego i zobowiązane do prowadzenia archiwów zakładowych.

W 2004 roku działalność w zakresie nadzoru nad jednostkami organizacyjnymi wytwarzającymi materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego sprawowało, zgodnie z obowiązkami statutowymi, 31 archiwów państwowych oraz ich oddziały zamiejscowe, z wyjątkiem tomaszowskiego oddziału Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim.

Archiwa państwowe w 2004 r. nadzorowały łącznie 9771 jednostek organizacyjnych (5316 państwowych jednostek organizacyjnych i 4455 samorządowych jednostek organizacyjnych). W roku sprawozdawczym spod nadzoru archiwów państwowych ubył 183 jednostki organizacyjne (129 państwowych i 54 samorządowe). Jednocześnie archiwa państwowe ustaliły jako wytwórców państwowego zasobu archiwalnego 154 jednostki organizacyjne (115 jednostki państwowe oraz 39 samorządowych). Generalnie, w 2004 r. liczba nadzorowanych jednostek organizacyjnych, w porównaniu ze stanem z 2003 roku, zmniejszyła się o 10.

W 2004 r. archiwa państwowe odnotowały 63 likwidacje jednostek organizacyjnych (59 państwowych, 4 samorządowe). W porównaniu ze stanem z 2003 r. liczba likwidacji utrzymała się na tym samym poziomie.

W roku sprawozdawczym w 9771 jednostkach organizacyjnych nadzorowanych przez archiwa państwowe działało 10 210 archiwów zakładowych (5617 w państwowych oraz 4593 w samorządowych). Jest to o 10 archiwów zakładowych mniej niż w 2003 r. Różnica między liczbą nadzorowanych jednostek a ilością archiwów zakładowych wynika z tego, iż w wielu jednostkach organizacyjnych działa więcej niż jedno archiwum zakładowe. Liczba archiwów zakładowych, a nie liczba jednostek organizacyjnych, odzwierciedla faktyczny wysiłek archiwów państwowych w zakresie wykonywania nadzoru archiwalnego, który obrazuje ilość przeprowadzonych kontroli, rozpatrzonych wniosków na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej i udzielanych konsultacji.

W jednostkach organizacyjnych nadzorowanych przez archiwa państwowe w 2004 r. przechowywanych było 375 081 mb materiałów archiwalnych: w tym 323 630 mb materiałów archiwalnych w jednostkach państwowych oraz 51 451 mb materiałów archiwalnych w jednostkach samorządu terytorialnego. W porównaniu z danymi w tym zakresie z 2003 r. (362 170 mb), liczba ta wzrosła o 12 911 mb. Jest to najmniejszy przyrost w ostatnich latach. Np. w 2003 r. w porównaniu z danymi za 2002 r. przyrost ten wyniósł 21 010 mb. a w 2002 r., w porównaniu z danymi z 2001 r. roczny przyrost materiałów archiwalnych wyniósł 51 291 mb. Przyczyny tego stanu rzeczy mogą być dwojakie: po pierwsze coraz więcej dokumentacji powstaje w systemach elektronicznych i w nich jest ona archiwizowana, a po drugie nie we wszystkich jednostkach organizacyjnych jest przestrzegany obowiązek przekazywania dokumentacji z komórek organizacyjnych do archiwów zakładowych, zgodnie z przepisami instrukcji kancelaryjnych – zazwyczaj po 2 latach od zakończenia spraw.

Materiały archiwalne kwalifikujące się do przejęcia przez archiwa państwowe ze względu na upływ 25-letniego okresu przechowywania w archiwach zakładowych, stanowiły 45 938 mb (37 483 mb z państwowych jednostek organizacyjnych oraz 8455 mb z jednostek samorządu terytorialnego). Jest to tzw. "nawis", który powinien być przejęty przez archiwa państwowe po upływie 25, 50 lub 100 lat przechowywania, a który w porównaniu z 2003 r. zmniejszył się o 4 256 mb.

Jako przyczynę nieprzejęcia materiałów archiwalnych ze względu na upływ terminu przechowywania archiwa państwowe na pierwszym miejscu podają ich nieuporządkowanie (20 archiwów państwowych wymienia tą przyczynę jako główną), następnie wymieniają, iż na przeszkodzie stoi zły stan fizyczny akt i potrzeba poddania ich konserwacji (8 archiwów) oraz przetrzymywanie akt kat. A przez wytwórcę (6 archiwów). Archiwa państwowe wskazują również, iż największa ilość akt nieuporządkowanych wytworzona została przez sądy powszechne. Tę grupę akt (księgi hipoteczne, akta sądowe) obok ksiąg stanu cywilnego wymieniają wśród tych, które wymagają konserwacji. Z powodu braku powierzchni magazynowej nie przejmują materiałów archiwalnych AP Bydgoszcz, AP Siedlce, oddział jeleniogórski AP Wrocław oraz oddział pilski Archiwum Państwowego w Poznaniu.

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe przeprowadziły 3452 kontrole archiwów zakładowych: 2073 w państwowych jednostkach organizacyjnych oraz 1379 w jednostkach samorządu terytorialnego - o 228 kontroli więcej niż w 2003 roku. Należy podkreślić, iż zgodnie z wymogami zarządzenia Nr 8 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 15 czerwca 2000 r., kontrole te zostały przeprowadzone w oparciu o sporządzane przez archiwa państwowe roczne plany kontroli archiwów zakładowych, które m. in. określają priorytety działalności kontrolnej. Spośród priorytetów, jakie archiwa państwowe określiły na 2004 r. należy wymienić kontrole w jednostkach organizacyjnych w których rozpoczęto procesy przekształcania, likwidacji bądź upadłości, po drugie - w jednostkach organizacyjnych, których dane należało zaktualizować przed wprowadzeniem ich do bazy NADZÓR, po trzecie – według własnych priorytetów samych archiwów.

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe przeprowadziły również 374 lustracje archiwów zakładowych (207 w jednostkach państwowych i 167 w samorządowych) – o 7 więcej niż w 2003 r., 882 ekspertyzy archiwalne (529 w jednostkach państwowych i 353 w samorządowych) – o 34 więcej niż w roku ubiegłym oraz 24 641 konsultacji dotyczących działalności archiwów zakładowych (13 564 w jednostkach państwowych i 11 047 w samorządowych).

Archiwa państwowe w roku sprawozdawczym wydały 9379 zgód na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej (4924 dla jednostek państwowych i 4455 dla jednostek samorządowych) – o 562 zgody mniej niż w 2004 r. , w następstwie czego wybrakowano 293 356,6 mb dokumentacji niearchiwalnej (243 069,6 mb w jednostkach państwowych i 50 287 mb w samorządowych), to jest o 30 516 mb dokumentacji mb więcej niż w 2003 r. Należy zaznaczyć, iż systematycznie zwiększeniu ulega liczba prawidłowo sporządzonych wniosków na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej. Niemniej jednak archiwa państwowe sygnalizują, iż pojawiają się wnioski obarczone błędami z których największy stanowią próby brakowania dokumentacji przed czasem określonym przepisami prawa i rzeczowymi wykazami akt oraz bez zachowania należytej procedury. Wątpliwości związane z brakowaniem dokumentacji niearchiwalnej omawiane są i rozstrzygane na posiedzeniach działających w archiwach państwowych komisji archiwalnej oceny dokumentacji.

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe zgłosiły 7 przypadków niszczenia materiałów archiwalnych – 5 w państwowych jednostkach organizacyjnych (Archiwum m. st. Warszawy) i 2 w samorządowych jednostkach organizacyjnych (Archiwum Państwowe w Krakowie i Archiwum Państwowe w Przemyślu) - dwie z tych spraw zostały już umorzone ze względu na niską szkodliwość czynu.

W 2004 r. archiwa państwowe zatwierdziły przepisy archiwalne dla 1692 jednostek pod nadzorem – dla 435 jednostek więcej niż w 2003 r. (dla 464 jednostek państwowych i 1228 samorządowych). W ramach tego działania archiwa państwowe przeprowadziły szereg konsultacji i spotkań w zakresie prawidłowego stosowania przepisów.

Archiwa państwowe w roku sprawozdawczym zorganizowały lub były współorganizatorami 110 kursów kancelaryjno-archiwalnych (100 w państwowych jednostkach organizacyjnych i 10 w jednostkach samorządowych), w których udział wzięło 1644 uczestników (1133 z jednostek państwowych i 511 z samorządowych) – o 211 mniej niż w kursach przeprowadzonych w 2003 r. Archiwa państwowe przeprowadziły również 106 szkoleń kancelaryjno-archiwalnych (55 w jednostkach państwowych i 51 w jednostkach samorządowych) – o 8 więcej niż w roku 2003, w których udział wzięło 2693 uczestników (1314 z jednostek państwowych i 1379 z samorządowych) – o 555 uczestników więcej niż w podobnych szkoleniach przeprowadzonych w 2003 r.

Archiwa państwowe w roku sprawozdawczym dokonały analizy stanu przygotowania zawodowego archiwistów zakładowych. W archiwach zakładowych nadzorowanych jednostek zatrudnionych było łącznie 9864 pracowników – o 736 mniej niż w 2003 r. W porównaniu z

danymi za 3 ostatnie lata oznacza to załamanie tendencji zwykłej stanu zatrudnienia. W tym 200 archiwistów zakładowych (o 24 więcej niż w 2003 r.) legitymuje się kwalifikacjami ze specjalnością archiwistyczną. Na pełnym etacie pracują 1563 osoby (15,8%). Na części etatu zatrudnionych jest 1405 osób (14,2%). W innej formie zatrudnienia pracuje 6905 pracowników (70%). Wykształceniem wyższym legitymuje się 1929 archiwistów zakładowych, średnim zaś 7836. Wykształcenie zawodowe lub podstawowe posiada marginalny odsetek archiwistów zakładowych. Kurs archiwalny I stopnia ukończyło 3853 (ok. 39%) archiwistów zakładowych, kurs II stopnia - 831 (ok. 8,4 %), bez kursu archiwalnego pozostaje 5189 (52,6%) zatrudnionych w archiwach zakładowych - o 2,2% mniej niż w 2003 r.

W roku sprawozdawczym działalność nadzorczą prowadziło ok. 176 pracowników archiwów państwowych w ramach 102,7 etatów - w porównaniu z 2003 r. ilość etatów w nadzorze wzrosła o 8,7 etatu, a liczba pracowników nadzoru zwiększyła się o 16 osób.

W 2004 r. w Wydziale Organizacji i Udostępniania NDAP (komórka do spraw nadzoru) systematycznie realizowano prace bieżące w zakresie nadzoru udzielając odpowiedzi pisemnych archiwom państwowym i innym podmiotom. Zapoznawano je z interpretacją prawną poszczególnych zagadnień lub stanowiskiem NDAP w wybranych kwestiach.

W roku sprawozdawczym w działaniach komórki nadzoru dominowały problemy ustalania państwowych jednostek organizacyjnych, jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych w których tworzy się archiwa zakładowe. Głównie rozstrzygano kwestie dotyczące zasadności ustalenia, zgodnie z art. 33 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach podmiotów posiadających status państwowych lub samorządowych osób prawnych, które błędnie stały na stanowisku, iż nie spełniają kryterium państwowej lub samorządowej jednostki organizacyjnej, w myśl art. 5 ust. 1 ustawy archiwalnej. Przykładowo, Towarzystwo Budownictwa Społecznego „Nowy Dom” Sp. z o.o. (jako jednoosobowa spółka gminy spełniająca, w myśl art. 33 ust. 1 ustawy archiwalnej, kryterium „innej samorządowej jednostki organizacyjnej”) zaskarżyło do sądu administracyjnego wydany przez Archiwum Państwowe w Lublinie akt ustalenia tej jednostki jako wytwórcy państwowego zasobu archiwalnego. Sąd oddalił skargę Towarzystwa podkreślając w uzasadnieniu, iż spełnia ono kryteria bycia „inną samorządową jednostką organizacyjną”. W 2004 r. do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie wpłynęła skarga Kopalni Surowców Skalnych „Kłęzany” na akt ustalenia wydany przez dyrektora Archiwum Państwowego w Krakowie. Sąd oddalił skargę z przyczyn formalnych.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych rozpatrywał wnioski o zgodę generalnej na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej, m. in. Polskiej Akademii Nauk i Uniwersytetu Warszawskiego. W odniesieniu do wniosku PAN opracowano ankietę przeznaczoną dla archiwów państwowych, a na podstawie uzyskanych tą drogą danych zaplanowano opracowanie analizy stanu przechowywania materiałów archiwalnych i procesu brakowania dokumentacji niearchiwalnej w jednostkach organizacyjnych Akademii.

W dniu 8 września 2004 r. odbyło się robocze spotkanie przedstawicieli Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ksiąg stanu cywilnego, w którego toku podjęto m. in. zagadnienie przekazywania do archiwów państwowych wtóropisów ksiąg stanu cywilnego oraz rozpoznania, w jaki sposób są one przechowywane.

Prowadzono bieżące prace nad Centralną Bazą Danych NADZÓR. W oparciu o zawarte w niej informacje prowadzono wyrywkowe analizy zasadności ustalenia przez archiwa państwowe wybranych grup jednostek organizacyjnych jako wytwórców państwowego zasobu archiwalnego

Przekazywano do archiwów państwowych zaktualizowaną komputerową bazę JOPIS - wyciąg z bazy REGON, zawierającą dane o państwowych i samorządowych jednostkach organizacyjnych, które są potencjalnymi wytwórcami materiałów archiwalnych wchodzących do państwowego zasobu archiwalnego i są lub mogą zostać ustalone przez archiwa państwowe jako wytwarzające państwowy zasób archiwalny.

W roku 2004 przeprowadzono 4 wizytacje komórek do spraw archiwów zakładowych w wybranych archiwach państwowych, mając na celu ocenę stosowania zarządzenia Nr 8 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie przeprowadzania przez archiwa państwowe kontroli postępowania z materiałami archiwalnymi wchodzącymi do państwowego zasobu archiwalnego oraz decyzji Nr 1 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 27 maja 2002 r. w sprawie zasad i sposobu ustalania przez archiwa państwowe państwowych jednostek organizacyjnych, jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych, w których tworzy się archiwa zakładowe. Wizytacje przeprowadzono w archiwach państwowych w Poznaniu, Szczecinie, Krakowie i Katowicach. Wizytacje wykazały, iż zarządzenie Nr 8 oraz decyzja nr 1 stosowane są w archiwach państwowych bez większych uchybień. Bezpośrednio na miejscu udzielano drobnych wyjaśnień i wskazówek. W Archiwum Akt Nowych, po zmianie kierownika komórki do spraw archiwów zakładowych przeprowadzono robocze spotkanie z udziałem dyrektora Archiwum celem ukierunkowania i właściwego zaplanowania prac nadzorczych w 2004 r.

Przedstawiciel Wydziału Organizacji i Udostępniania NDAP uczestniczył w I i II Ogólnopolskiej Konferencji Organizacyjno-Szkoleniowej Archiwistów Wymiaru Sprawiedliwości (w dniach 20-21 maja i 12 listopada 2004 r.) wygłaszając referaty.

III. Udostępnianie i informacja archiwalna

1. Udostępnianie materiałów archiwalnych.

Rok	2002	2003	2004
Liczba użytkowników	19538	21709	23638
Liczba odwiedzin w pracowniach naukowych	86394	91956	94487
Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	738060	765203	703798

W 2004 r. udostępniono ogółem 703 798 j. a. Liczba udostępnionych jednostek spadła w porównaniu do poprzedniego roku o 8%. Użytkownikom z kraju udostępniono 653845, zaś z zagranicy – 50133 jednostek archiwalnych. Przeciętnie użytkownik zamawiał 30 j. a.

Najwięcej materiałów udostępniły: ADM (142460 j. a.), AP w Poznaniu (63574 j. a.), AP m. st. Warszawy (50282 j. a.), AP w Łodzi (45980 j. a.), AAN (42388 j. a.). W tym ostatnim przypadku był to znaczący wzrost w porównaniu do roku ubiegłego. Najmniej jednostek archiwalnych wykorzystano w archiwach państwowych w Zamościu (2198 j. a.), Lesznie (2441 j. a.), Elblągu (2701 j. a.) oraz Kaliszu (4454 j. a.).

Użytkownikom krajowym najwięcej materiałów archiwalnych udostępniono w: ADM (142390 j. a.), AP w Poznaniu (57512 j. a.), AP m. st. Warszawy (48579 j. a.), AP w Łodzi (43498 j. a.) oraz w AP w Lublinie (34371 j. a.), użytkownikom zagranicznym zaś w AAN (9285 j. a.), AP w Poznaniu (6242 j. a.), AP we Wrocławiu (5759 j. a.), AP w Koszalinie (3447 j. a.).

Wzrost liczby udostępnień nastąpił w 17 archiwach. Największy wzrost udostępnionych akt, bo aż o 130%, odnotowano w AP w Zielonej Górze. Było to wynikiem badań statystycznych prowadzonych przez studentów w Oddziale w Żarach. W wyniku tego liczba udostępnień w tej placówce wzrosła z 700 j. a. w 2003 roku do 7562 j. a. w roku sprawozdawczym. Znaczący wzrost liczby udostępnionych akt zarejestrowano również w archiwach państwowych w: Opolu (o 72%), AP Białystok (o 49,5%), AAN (o 44,4%), AP Gdańsk (o 21,5%). Wzrost ten spowodowany był rosnącym ze strony użytkowników zainteresowaniem aktami do prowadzonych badań naukowych, a także genealogicznych i własnościowych.

Ilość udostępnionych akt spadła w 15 archiwach. Najbardziej znaczący spadek odnotowano w ADM (o 37,5%), mimo że archiwum to znajduje się na pierwszym miejscu pod względem liczby udostępnionych jednostek. Podobna tendencja spadkowa została odnotowana w AP w Kaliszu (o 34%) oraz AP w Piotrkowie Trybunalskim (o 34,07%). W przypadku AP Kalisz znaczący spadek ilości udostępnionych akt wiązał się z czasowym zamknięciem pracowni naukowej w czasie przeprowadzki do nowej siedziby. W przypadku AP w Piotrkowie Trybunalskim także nastąpiło okresowe ograniczenie udostępniania zasobu związane z remontem pracowni naukowej.

Biorąc pod uwagę cel udostępnień nie nastąpiły większe zmiany w porównaniu do lat ubiegłych. Zdecydowanie najwięcej materiałów archiwalnych udostępniono dla potrzeb naukowych. W tej grupie coraz więcej miejsca zaczyna zajmować regionalistyka i badanie historii lokalnej. Tendencja ta jest charakterystyczna zwłaszcza w tych miejscowościach, w których zlokalizowane są wyższe uczelnie. Przykładem w tej mierze jest w ostatnich latach Oddział w Słupsku Archiwum Państwowego w Koszalinie, który każdego roku jest masowo odwiedzany przez studentów i pracowników Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku. Ponadto większość archiwów wskazywała na rosnącą systematycznie ilość materiałów udostępnianych genealogom. Z reguły udostępnienia tego typu wymieniane są na drugim miejscu pod względem liczby jednostek archiwalnych wykorzystanych przez użytkowników. Trzecie miejsce zajmują na ogół udostępnienia do celów poszukiwań własnościowych bądź też do celów popularyzatorskich. W niektórych przypadkach odnotowywano jednak inne tendencje: najwięcej akt udostępniono badaczom genealogii, a nie osobom prowadzącym poszukiwania naukowe. Np. w AP w Suwałkach genealogom udostępniono ok. 63% ogółu akt, w AP w Łodzi odsetek ten wynosił około 60% akt. Podobnie w AP w Częstochowie najwięcej materiałów udostępniono genealogom (51,6% wykorzystanych akt), zaś na drugim miejscu znalazły się udostępnienia do celów naukowych (36,3%). W AP w Toruniu blisko 50% akt udostępniono genealogom. W AP w Kaliszu do badań genealogicznych udostępniono 45,1% akt, zaś badaczom naukowym – 33,8%.

Znaczny odsetek akt udostępnionych w 2004 r. stanowiły materiały wykorzystywane do poszukiwań mających na celu udokumentowanie praw własności. Wzrost zainteresowania tego typu aktami odnotowały np. AP Gdańsk, AP Kraków, AP Lublin, AP Poznań, AP Olsztyn, AP Rzeszów.

Równie znaczącą grupę akt w niektórych archiwach stanowiły materiały udostępnione w celach popularyzatorskich. Liczba jednostek udostępnionych do tych celów znalazła się na trzecim miejscu w AP Kalisz, AP Katowice, AP Koszalin, AP Lublin, AP Łódź, AP Zielona Góra.

Ponadto AP w Poznaniu sygnalizuje rosnącą od 2002 r. ilość materiałów udostępnianych w celach odszkodowawczych, związanych ze stratami poniesionymi w czasie II wojny światowej. W roku sprawozdawczym poznańskie Archiwum zanotowało wzrost tego rodzaju udostępnień o 300%.

Na zamówienie zainteresowanych archiwa w ramach wypożyczeń międzyarchiwalnych sprowadzały mikrofilmy z innych archiwów, przy czym były to najczęściej materiały do badań genealogicznych lub regionalnych. Znaczny wzrost tego typu usług odnotowało np. AP w Suwałkach, które sprowadzało dla badaczy mikrofilmy z akt stanu cywilnego i ksiąg metrykalnych kościelnych przechowywanych w innych archiwach.

Najczęściej udostępnianymi w pracowniach archiwów materiałami archiwalnymi były akta urzędów wojewódzkich, wojewódzkich rad narodowych, starostw powiatowych, gmin, miast, sądów, partii (głównie PZPR). W tych archiwach, w których znaczący odsetek

stanowili badacze genealogii, często wykorzystywano akta stanu cywilnego. W AP Radom akta metrykalne i stanu cywilnego należały do najczęściej wykorzystywanych archiwaliów (ok. 24% ogółu udostępnionych dla badaczy akt); podobnie było w AP Siedlce. Niektóre archiwa odnotowały też wzrost zainteresowania materiałami notarialnymi i hipotecznymi, co wiąże się ze znaczną liczbą osób poszukujących potwierdzenia praw własności.

AP w Poznaniu, analogicznie do roku poprzedniego, podkreślało, że wielu użytkowników miało trudności z określeniem swoich potrzeb lub ukrywało rzeczywisty cel korzystania z materiałów archiwalnych.

2. Użytkownicy

Liczba użytkowników zasobu archiwalnego, zgłaszających się do pracowni naukowych, nieznacznie wzrosła w porównaniu do roku 2003 (o 8,9%) i wyniosła 23638 osób.

W 23 archiwach nastąpił wzrost liczby osób zainteresowanych bezpośrednim korzystaniem z ich zasobów.

Największy wzrost liczby użytkowników zasobu nastąpił w archiwach państwowych w Białymstoku (o 38,3%), Łodzi (o 32,7%), Opolu (o 28,1%).

Spadek liczby korzystających z zasobu odnotowano ogółem w 9 archiwach, przy czym w 8 z nich spadek nie przekroczył 10%: w ADM, AP Częstochowa, AP Lublin, AP Olsztyn, AP Piotrków Trybunalski, AP Siedlce, AP Szczecin, AP Toruń. Jedynie w AP w Kaliszu liczba użytkowników zmniejszyła się o 22,8% w porównaniu do roku ubiegłego.

Najwięcej użytkowników odwiedziło Archiwum Państwowe m. st. Warszawy (2356 osób) oraz archiwa państwowe w: Krakowie (2321), Poznaniu (1278), Kielcach (1261), Wrocławiu (1231). Najmniej odwiedzających odnotowano w archiwach w: Elblągu (105), Lesznie (150), Kaliszu (179), Zamościu (188).

Zagraniczni użytkownicy najczęściej gościli w: AP Wrocław (278 osób), AP Szczecin (126), AP Koszalin (123) i AGAD (121), zaś najrzadziej odwiedzali ADM (4), AP Leszno (8), AP Radom (10), AP Zamość (12), AP Siedlce (15). Wśród użytkowników zagranicznych dominowali obywatele RFN, a także badacze z USA, Kanady, Izraela, Rosji oraz Ukrainy. Szczególnie wysoki odsetek obywateli RFN wśród badaczy z zagranicy utrzymuje się od kilku lat w AP w Szczecinie i w tym roku wynosił on 92,8% w Szczecinie oraz 100% w Oddziale w Gorzowie Wielkopolskim. Niemcy przeważali także wśród użytkowników zagranicznych w AP Katowice wykazując zainteresowanie głównie aktami dotyczącymi stosunków polsko-niemieckich w czasie II wojny światowej.

Ogólna liczba odwiedzin w pracowniach naukowych wzrosła o 6,01% i wyniosła w 2004 r. 97487.

Najwięcej odwiedzin w pracowni naukowej było w AP Kraków (8203), AAN (7320), APW (7200), AP Lublin (6722), AGAD (6109), zaś najmniej były odwiedzane archiwa państwowe w: Lesznie (322), Elblągu (331), Zamościu (448).

Mimo ogólnego wzrostu liczby odwiedzin w archiwach, aż w 15 z nich odnotowano niewielką tendencję spadkową. Były to archiwa państwowe w Bydgoszczy, Częstochowie, Kaliszu, Krakowie, Lesznie, Łodzi, Olsztynie, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Zamościu, Zielonej Górze. Największy spadek liczby odwiedzin zanotowano w AP w Kaliszu (o 36,1%), co wiązało się z przeprowadzką do nowej siedziby. W innych archiwach spadek odwiedzin nie przekroczył 20%.

W pozostałych 17 archiwach liczba odwiedzin w ich pracowniach naukowych zwiększyła się. Największy przyrost odnotowano w ADM (o 71%), a także w AAN (o 45,7%). O ponad 20% wzrosła liczba odwiedzin w AP Kielce (29,1%), AP Gdańsku (27,5%), AP Białymstoku (26,1%), AP Wrocławiu (25,5%).

Wśród użytkowników nadal dominowały osoby prowadzące badania naukowe, choć już nie we wszystkich archiwach. Zainteresowanie tym rodzajem badań jest charakterystyczne dla miast będących starymi ośrodkami uniwersyteckimi, np. Krakowa czy Wrocławia. W obecnym roku sprawozdawczym zdecydowana dominacja badań naukowych była zauważalna w AAN (ponad 71% użytkowników), a także w AP we Wrocławiu (48,4%) oraz AP w Krakowie (48,8%).

Od kilku lat rośnie liczba zainteresowanych badaniami genealogicznymi. W konsekwencji w 2004 r. w niektórych archiwach genealodzy stanowili najliczniejszą grupę badaczy. Były to archiwa w Częstochowie, Kaliszu, Koszalinie, Poznaniu, Suwałkach i Zamościu.

W części archiwów wzrosła też liczba osób wykorzystujących materiały archiwalne w celach udokumentowania swoich praw własnościowych. Związane to było między innymi z pojawiającymi się w ostatnim czasie sprawami odszkodowań za tzw. mienie zabużańskie. Niektóre archiwa odnotowały rosnące zainteresowanie tą tematyką, co skutkowało zarówno częstszymi wizytami w archiwach osób poszukujących tego typu dokumentacji, jak też rosnącą liczbą kwerend nadsyłanych drogą pisemną. Przyrost tego typu spraw, zwłaszcza po odnośnym orzeczeniu Trybunału Europejskiego, odnotowało AP w Krakowie; podobna sytuacja dała się zauważyć w AP w Kielcach.

Liczba zainteresowanych korzystaniem z zasobu dla potrzeb urzędowych utrzymywała się mniej więcej na tym samym poziomie, co w roku 2003.

W niektórych archiwach odnotowano natomiast wzrost liczby osób korzystających z zasobu dla celów popularyzacji i mediów, np. AAN, AP Zielona Góra.

W niektórych archiwach państwowych, które wyposażone są w bogaty księgozbiór, nadal było zauważalne duże zainteresowanie fachowymi czasopismami i publikacjami książkowymi.

W Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej udzielono informacji ponad 9 tysiącom osób. W przeciwieństwie do archiwów, odnotowano tu zmniejszenie o ponad 50% liczby

klientów zgłaszających się po informacje osobiście oraz telefonicznie. W dużej mierze wynika to z upływu terminów gromadzenia dokumentacji do celów emerytalnych oraz z poprawy jakości informacji udostępnianej w serwisie internetowym.

3. Kwerendy

W roku sprawozdawczym 2004 wykonano w archiwach 70995 kwerend, w tym 15113 zagranicznych oraz 55882 krajowych. Liczba kwerend w porównaniu do roku 2003 spadła o 21,7%.

Najwięcej kwerend wykonały: AP Łódź (7003), AP Kraków (5683), AP Katowice (5600), APW (5450). Najmniej kwerend było w ADM (51) oraz w archiwach państwowych w: Lesznie (277), Elblągu (499) oraz Częstochowie (669).

Najwięcej odpowiedzi pisemnych dla użytkowników krajowych sporządzono w AP w Łodzi (6128), AP Kraków (5196), AP Katowice (4518), APW (4340). Najmniejszą liczbę kwerend krajowych odnotowano w ADM (51) oraz w archiwach państwowych w Elblągu (245), Częstochowie (526) oraz Koszalinie (587).

Pod względem liczby załatwionych kwerend zagranicznych przodują: AP Wrocław (1839), AP Szczecin (1544), APW (1110), AP Katowice (1082). Najmniej kwerend zagranicznych załatwiono w archiwach państwowych w Lesznie (58), AAN (90), Piotrkowie Trybunalskim (93), Zamościu (96).

Z 33 archiwów państwowych wzrost liczby załatwionych kwerend odnotowano tylko w 3 archiwach: AGAD, AP Kraków oraz AP Siedlce. W pozostałych odnotowano tendencję spadkową, przy czym w niektórych z nich była ona znaczna. Pod względem ilościowym najbardziej spadła liczba kwerend w AP w Katowicach (spadek o 3517 kwerend, co stanowi 38,6%) oraz w AP Poznaniu (o 2884 kwerendy, czyli o 39,6%). Na ogólny spadek liczby kwerend wpływ miało przede wszystkim zmniejszenie się liczby kwerend socjalnych w niektórych archiwach. AP Katowice tłumaczyło ten stan rzeczy sprawną obsługą biur podań i właściwym informowaniem na temat poszukiwanych materiałów, m. in. z wykorzystaniem coraz liczniejszych baz danych. Inne archiwa (np. AP Opole, AP Przemyśl) sygnalizują spadek liczby pisemnych zapytań dotyczących pobytów na robotach przymusowych w Niemczech, jak też malejącą liczbę podań od osób kompletujących dokumentację płacową przeznaczoną do złożenia w ZUS, co wiąże się z przesunięciem terminu składania tej dokumentacji oraz wprowadzeniem opłat za realizację kwerend osobowo-płacowej dokumentacji niearchiwalnej.

W AP Przemyśl liczba kwerend socjalnych zmniejszyła się aż o 70%, w AP Koszalin o 59%, zaś w AP Rzeszów spadek ten wyniósł 43%.

Znaczna liczba kwerend socjalnych w kilkunastu archiwach była nadal realizowana w ramach międzynarodowego projektu „Nachweisbeschaffung für ehemalige NS – Zwangsarbeiter”, dotyczącego robotników przymusowych w Niemczech w okresie II wojny światowej.

Dotyczyło to przede wszystkim archiwów z Polski południowo-zachodniej i północnej, m. in. AP Katowice, AP Szczecin, AP Gdańsk.

Drugą pod względem liczebności grupę kwerend tworzyły sprawy związane z poszukiwaniami genealogicznymi. W porównaniu do roku 2003 ich liczba wzrosła. Wzrost ten zanotowały w roku sprawozdawczym między innymi archiwa państwowe w Bydgoszczy, Elblągu, Kielcach, Koszalinie, Krakowie.

Znaczną grupę stanowiły kwerendy na potrzeby urzędów. Ogółem do archiwów państwowych wpłynęło 16 613 tego typu kwerend, co stanowi 23,4% ogólnej liczby. Zarówno kwerendy genealogiczne, jak też poszukiwania na potrzeby urzędów były czasochłonne, ze względu na bardzo skomplikowany charakter spraw i konieczność wyszukiwania informacji w bardzo rozproszonych materiałach. Liczne kwerendy kierowane były z ministerstw, np. z Ministerstwa Gospodarki, a także z sądów i prokuratur.

W niektórych archiwach zarysowała się tendencja wzrostowa w kategorii kwerend własnościowych. AP Koszalin podaje rekordowy wzrost tego typu zapytań o 610%, przy czym były to głównie kwerendy zagraniczne. Podobne zmiany, choć na nieco mniejszą skalę, odnotowały też inne archiwa, np. AP Radom odnotowało wzrost liczby poszukiwań własnościowych o 257%. Tak znaczny przyrost w tej grupie kwerend jest związany między innymi z brakiem przygotowania zainteresowanych osób do samodzielnego korzystania z dokumentacji, często wytworzonej w XIX w. i spisanej w językach obcych (niemieckim lub rosyjskim). Sytuacja ta powoduje, iż coraz więcej osób zleca wykonanie tego typu prac archiwum państwowemu.

Część archiwów uczestniczyła w szeroko zakrojonych kwerendach tematycznych oraz pracach dokumentacyjnych zleczanych w większości przez NDAP. W bieżącym roku sprawozdawczym realizowane były poszukiwania na temat: „Stosunki polsko-izraelskie w latach 1945-1973”, „Kontakty polsko-kirgiskie od rewolucji w Rosji do II wojny światowej”, „Historia i działalność towarzystw ubezpieczeniowych „Prudential” i „Przezorność”,

Po systematycznym w ubiegłych latach wzroście liczby kwerend pisemnych wpływających do Centralnego Ośrodka Informacji Archiwalnej, w 2004 r. zaznaczył się jej znaczny spadek. Zapytań od osób i instytucji krajowych wpłynęło mniej o 56% niż w 2003 r. (po wzroście o 45% w 2003 r.), zaś z zagranicy wpłynęło mniej o 16% (w 2003 r. zanotowano również spadek - o 19%). Ogólnie liczba kwerend pisemnych była mniejsza o 44%. Podobnie, jak w ubiegłych latach, wśród kwerend krajowych przeważały zapytania o charakterze socjalnym, głównie do celów emerytalnych, choć ich przewaga nie była już tak wyraźna, jak do tej pory. Większość zapytań z zagranicy dotyczyła, tradycyjnie, zagadnień genealogicznych. Dużą ich grupę stanowiły także poszukiwania informacji i dokumentów do celów spadkowych, zaliczane do grupy „inne”.

W 2004 r. kontynuowano też sprawy rozpoczęte w latach ubiegłych – większość z nich to rozpoczęte w 1999 r. poszukiwanie w archiwach rosyjskich i ukraińskich informacji na temat represjonowania, pracy przymusowej lub zesłania na terytorium byłego ZSRR w okresie II

wojny światowej. Z Rosji otrzymano i przekazano wnioskodawcom 134 odpowiedzi na zapytania (większość, niestety, negatywnych). Z Ukrainy nie otrzymano w 2004 r. żadnej odpowiedzi.

Do końca roku sprawozdawczego były też kontynuowane kwerendy w ramach międzynarodowego projektu dotyczącego byłych robotników przymusowych z terenu byłego ZSRR, realizowanego w ramach umowy NDAP z Archiwum Federalnym w Koblencji. Do realizacji tych poszukiwań były włączone wszystkie archiwa, z wyjątkiem AAN, AGAD i ADM.

We wszystkich archiwach udzielano licznych odpowiedzi telefonicznych, które związane były z poszukiwaniem akt osobowo-płacowych zlikwidowanych zakładów pracy. W niektórych z nich liczba informacji udzielanych telefonicznie była znaczna, np. w AP Katowice udzielono 8500 odpowiedzi telefonicznych, zaś w AP Kraków liczba ta wynosiła 12320 takich informacji. Ponadto, do udzielania odpowiedzi wykorzystywano pocztę elektroniczną, co zdaniem archiwów spotyka się z dużym uznaniem ze strony użytkowników, gdyż wpływa na szybkość załatwiania spraw.

4. Reprografia

Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2004 wszystkie archiwa świadczyły usługi reprograficzne. Ogółem w 2004 roku wykonano w archiwach ponad 3,5 mln kopii. Większość z nich stanowiły mikrofilmowe kopie zabezpieczające – 2 248 926 klatek. Na zamówienia użytkowników archiwa wykonywały najczęściej odbitki kserograficzne (w sumie 1 058 849 kopii), znacznie rzadziej realizowano zamówienia w postaci skanów (197 686 kopii), mikrofilmów (30 934 klatki) i fotokopii (10 265 kopii).

Najwięcej kserokopii wykonano, podobnie jak w 2003 r., w AAN (143 201 - wzrost o ponad 50%). AP w Poznaniu (100 439) i w Łodzi (98 805) odnotowały ponad dwukrotny wzrost. Dużo kopii wykonano także w AP m. st. Warszawy (94 659 – wzrost o 15%) i AP we Wrocławiu (84 087 – wzrost o ponad 40%).

Największą liczbę fotokopii wykonano w archiwach państwowych w Katowicach (6547), Przemyślu (988) i Kielcach (931).

W roku sprawozdawczym liczba wykonanych kopii cyfrowych po raz pierwszy była większa niż liczba kserokopii - wykonano ich ponad 197 tys. Najwięcej, bo 105 996, wykonano w ADM. 34 640 skanów wykonano w AGAD, 17 141 w AP Kraków, a 11 482 w AP Katowice. Wszystkie archiwa państwowe, poza AP Koszalin, dysponują własnymi urządzeniami do wykonywania skanów lub fotografii cyfrowych. Skany przechowywane są głównie na CD-ROM. Nośniki DVD wykorzystywane są w czterech archiwach: AAN, Bydgoszczy, Gdańsku i Toruniu. Również cztery archiwa, w Rzeszowie, Warszawie, Wrocławiu i Zamościu zachowują kopie elektroniczne na dyskach twardych. Skany zachowywane są w większości w formacie JPEG i TIFF. Programem służącym do obróbki kopii elektronicznych jest głównie Adobe Photoshop. Skanowanie dokumentów odbywało się głównie dla użytkowników (zamówienia bieżące) oraz w celu zabezpieczenia i popularyzacji własnego zasobu.

Czasem zdarzało się także wykonywanie kopii z istniejących już dokumentów wtórnych – najczęściej skanowanie mikrofilmów. W sumie ADM wykonał prawie 100 tys. takich kopii. Zeskanowano także w AGAD zmikrofilmowane akta Sejmu Czteroletniego – ponad 30 tys.

5. Stan komputeryzacji

Liczba komputerów i rok ich zakupienia

Zakupy sprzętu są związane ze zmieniającym się stylem działania urzędów (także w związku z ustawą o dostępie do informacji publicznej z dnia 6 września 2001 r.). Zwiększają się ponadto wymagania klientów, którzy w coraz większym stopniu korzystają z komputerów i Internetu w codziennej pracy. W związku z tym archiwa państwowe wprowadzają nowoczesne rozwiązania technologiczne, które zarówno usprawniają pracę archiwistów, jak i ułatwiają użytkownikom uzyskanie potrzebnej im informacji.

Komputery stały się już powszechnym narzędziem w archiwach. Wszystkie archiwa posiadają od kilku do kilkudziesięciu komputerów. Zaopatrzenie w ten sprzęt jest na ogół dobre i nie wszędzie tworzy się już nowe stanowiska. Często natomiast sygnalizowana jest konieczność rozbudowy lub wymiany sprzętu (490 obecnie użytkowanych komputerów zostało wyprodukowanych przed 2000 r.).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2004 r. w państwowym systemie archiwalnym znajdowało się w sumie 1063 komputerów. Najwięcej komputerów posiadały w końcu roku sprawozdawczego: AP Kraków – 80, AP m. st. Warszawy – 78, AP Katowice - 74, AAN – 60, AP Gdańsk - 50, AP Szczecin - 47, AP Lublin – 47, AP Poznań - 45 i AP Bydgoszcz - 42. Jakość posiadanego przez archiwa sprzętu jest zróżnicowana.

Do wszystkich nowych komputerów kupowano w 2004 r. licencjonowane programy komputerowe: system Windows XP i pakiety Microsoft Office.

Programy najczęściej używane w archiwach to edytor Word, arkusz kalkulacyjny Excel oraz system do zarządzania bazami danych Access.

Mimo znaczącej ilości informacji zgromadzonej w postaci elektronicznej, nadal dostęp do niej możliwy jest głównie za pośrednictwem pracowników archiwów. W większości archiwów nie ma komputerów do dyspozycji użytkowników w pracowniach naukowych.

Rodzaje i liczba urządzeń peryferyjnych

Wśród drukarek używanych w archiwach dominują drukarki laserowe (406 szt.), rzadziej stosowane są drukarki atramentowe (191 szt.) i igłowe (49 szt.). Najwięcej drukarek posiadały: AP Katowice - 44, AP m. st. Warszawy – 40, AP Kraków - 35, AP Wrocław - 34, AAN - 34. W sumie w archiwach i NDAP było 682 drukarek.

Spośród urządzeń peryferyjnych najczęściej używane są UPS-y – 281. Znacznie mniej jest skanerów – 86 sztuk. Coraz większa liczba archiwów posiadała aparaty cyfrowe w tym: AAN, AP Bydgoszcz, AP Kraków, AP Łódź, AP Radom, AP Rzeszów, AP Siedlce, AP Suwałki.

Tabela 1. Urządzenia peryferyjne w archiwach państwowych

Archiwum (wraz z oddziałami zamiejscowymi)	drukarki	skanery
AAN	34	5
ADM	22	9
AGAD	17	1
AP Białystok	17	4
AP Bydgoszcz	20	4
AP Częstochowa	11	1
AP Elbląg	2	1
AP Gdańsk	30	3
AP Kalisz	6	1
AP Katowice	44	5
AP Kielce	21	1
AP Koszalin	26	2
AP Kraków	35	1
AP Leszno	4	1
AP Lublin	28	4
AP Łódź	26	5
AP m. st. Warszawy	40	8
AP Milanówek	7	2
AP Olsztyn	17	1
AP Opole	8	1
AP Piotrków Trybunalski	9	1
AP Płock	18	1
AP Poznań	34	1
AP Przemyśl	21	5
AP Radom	8	2
AP Rzeszów	24	2
AP Siedlce	16	1
AP Suwałki	9	1
AP Szczecin	29	2
AP Toruń	15	5
AP Wrocław	34	2
AP Zamość	9	1
AP Zielona Góra	16	1
Ogółem	657	85

Archiwa posiadają również inne urządzenia. ANN posiada ploter, AAN, AP Katowice, Poznań i AP Suwałki posiadają rzutnik multimedialny. AP Katowice posiada drukarkę termiczną. Archiwa w Katowicach i Milanówku posiadają czytniki kodów paskowych. AP Przemyśl, AP m. st. Warszawy oraz NDAP korzystają z urządzeń wielofunkcyjnych (drukarka, ksero, skaner).

Sieci komputerowe

W roku 2004 NDAP oraz następujące archiwa posiadały sieć komputerową: AGAD, AAN, ADM, AP w Białymstoku, AP w Bydgoszczy, AP w Elblągu, AP w Gdańsku oraz oddział w Gdyni, AP w Katowicach, AP w Kielcach, AP w Koszalinie oraz oddział w Słupsku, AP w Krakowie oraz oddziały w Bochni, Nowym Sączu i Tarnowie, AP w Lesznie, AP w Lublinie, AP w Łodzi, AP w Milanówku, AP w Olsztynie, AP Opolu, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Poznaniu oraz Oddział w Koninie, AP w Przemyślu, AP w Radomiu, AP w Rzeszowie, AP w Suwałkach, AP w Szczecinie, AP w Toruniu oraz Oddział we Włocławku, AP m. st. Warszawy oraz oddziały w Pułtusku, Łowiczu, Mławie i Grodzisku Mazowieckim, AP we Wrocławiu oraz oddziały w Jeleniej Górze, Kamieńcu Ząbkowickim, Legnicy i Lubaniu, AP w Zamościu, AP w Zielonej Górze.

Większość archiwów wykorzystuje architekturę client-server w oparciu o Windows NT Serwer lub Windows 2003 Serwer, choć w dalszym ciągu część archiwów korzysta z architektury peer-to-peer – Windows for Workgroups.

Przedsięwzięcia, do których wykorzystywane są komputery

Komputery w archiwach państwowych, podobnie jak w latach ubiegłych wykorzystywane są głównie do następujących prac:

- ewidencjonowanie i opracowywania zasobu, sporządzanie pomocy archiwalnych (głównie bazy danych SEZAM i IZA);
- prowadzenie korespondencji, przygotowywanie odpowiedzi na zapytania pisemne, katalogów wystaw oraz tekstów folderów i publikacji - służą do tego edytory tekstu;
- obróbka planów i map, skanowanie (programy graficzne);
- rejestracja użytkowników i udostępniania materiałów archiwalnych (SUMA);
- rejestrowanie kwerend (RAP);
- nadzór nad narastającym zasobem (NADZÓR);
- prace sprawozdawcze i tworzenie zestawień i wykresów (arkusz kalkulacyjny Excel)
- wyszukiwanie informacji archiwalnych oraz prawnych, uaktualnianie sterowników i programów wykorzystywanych w archiwach, korespondencja (e-mail, internet),
- tworzenie i obróbka kopii cyfrowych materiałów archiwalnych przy użyciu skanerów i aparatów cyfrowych.

W działach księgowych wykorzystywane są programy finansowo-księgowe i płacowe. Powszechnie funkcjonuje też program PŁATNIK, a do przesyłania danych używana jest droga elektroniczna. Użytkowany jest także system NBP VideoTel.

Stan statystyczny baz danych w archiwach państwowych, widoczny w Tabeli nr 2, nie uwzględnia ilości danych zgromadzonych w bazach. Ich wielkość waha się od kilkudziesięciu rekordów do stu kilkudziesięciu tysięcy rekordów. Największe na ogół są bazy o charakterze indeksowym, tworzone do potrzeb kwerendalnych i bardzo często używane przy udzielaniu odpowiedzi na zapytania klientów i użytkowników.

Tabela 2. Bazy danych w archiwach państwowych (stan na 31.12.2004 r.)

Archiwum (wraz z oddziałami zamiejscowymi)	Liczba baz danych utworzonych w archiwum	Liczba baz danych – inwentarzy (w tym IZA)	Liczba zestandaryzowanych baz danych (bez IZY)	Liczba baz danych w sumie
AGAD	36	92	6	134
AAN	9	129	8	146
ADM	8	1	2	11
APDOiP w Milanówku	0	0	0	0
AP w Białymstoku	14	426	6	446
AP w Bydgoszczy	32	700	9	741
AP w Częstochowie	5	137	7	149
AP w Elblągu z siedzibą w Malborku	1	92	7	100
AP w Gdańsku	42	1237	7	1286
AP w Kaliszu	13	907	6	926
AP w Katowicach	61	505	11	577
AP w Kielcach	26	1146	9	1181
AP w Koszalinie	16	413	8	437
AP w Krakowie	36	900	11	947
AP w Lesznie	1	155	7	163
AP w Lublinie	21	780	12	813
AP w Łodzi	21	352	8	381
AP w Olsztynie	8	1483	9	1500
AP w Opolu	2	1009	11	1022
AP w Piotrkowie Trybunalskim	11	188	7	206
AP w Płocku	1	158	8	167
AP w Poznaniu	25	3189	8	3222
AP w Przemyślu	14	1024	10	1048
AP w Radomiu	22	816	8	846
AP w Rzeszowie	25	992	10	1027
AP w Siedlcach	5	166	5	176
AP w Suwałkach	7	138	9	154
AP w Szczecinie	6	1448	7	1461
AP w Toruniu	8	611	7	626
AP m. st. Warszawy	24	1882	8	1914
AP we Wrocławiu	15	248	7	270
AP w Zamościu	3	454	7	464
AP w Zielonej Górze	3	328	8	339
Ogółem	521	22106	253	22880

Ponad połowę ogólnej liczby baz tworzonych lokalnie w archiwach stanowiły indeksy do pojedynczych zespołów. Najczęściej tworzone są indeksy osobowe, rzadziej rzeczowe, geograficzne lub mieszane. Indeksy osobowe służą jako pomoce głównie do akt stanu cywilnego, więziennych, sądowych, repatriacyjnych i notarialnych. Nadal wykorzystywane są lokalne bazy danych do ewidencji niektórych rodzajów dokumentacji nieaktowej oraz archiwalnego księgozbioru. W związku z licznymi kwerendami socjalnymi w archiwach opracowano w ciągu ostatnich lat bazy danych dotyczące zlikwidowanych zakładów pracy. W Internecie jest dostępna ogólnopolska baza informująca o przechowawcach dokumentacji osobowej i płacowej zlikwidowanych pracodawców.

W końcu roku sprawozdawczego inwentarze elektroniczne posiadało 22 106 zespołów, co stanowi 29,3% wszystkich zespołów akt przechowywanych w archiwach. Większość z nich powstała w trakcie opracowania zespołów, chociaż częstą praktyką jest wprowadzanie do baz danych istniejących już wcześniej inwentarzy kartkowych. Najwięcej inwentarzy w postaci elektronicznej było w: AP Poznań – 3189 inwentarzy (33% zespołów), AP m. st. Warszawy – 1882 inwentarze (14%), AP Olsztynie – 1483 inwentarze (41%), AP w Gdańsku – 1237 inwentarzy (30%).

Zdecydowana większość baz danych tworzona jest w programie Access (wersja 97, 2000, XP), którego licencjonowane wersje kupowane są na każde stanowisko komputerowe.

Archiwa państwowe korzystają również z zestandaryzowanych baz danych, których opracowywanie koordynuje Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Małe archiwa często nie tworzą własnych systemów baz danych i ograniczają się do wykorzystywania gotowych aplikacji.

Nadal najmniejszą aktywność w zakresie wykorzystywania gotowych systemów baz danych i tworzenia własnych wykazywały następujące archiwa: AP Elbląg, AP Leszno, AP Płock. Widoczny wzrost działań w tej dziedzinie, w porównaniu z poprzednimi latami, choć w różnej skali i z różnym efektem, zanotowano w roku sprawozdawczym w AP Gdańsk, AP Katowice, AP Kraków, AP Poznań, AP Rzeszów, AP m. st. Warszawy.

Najczęściej używane w archiwach są następujące zestandaryzowane bazy danych:

- SEZAM 6.0 - System Ewidencji Zasobu Archiwalnego;
- PRADZIAD 3.1 - Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego;
- ELA 2.0 - Ewidencje Ludności w Archiwaliach;
- NADZÓR – baza służąca do rejestracji nadzorowanych archiwów zakładowych, ich zasobu oraz przeprowadzanych kontroli;

(Dane z powyższych baz są scalane corocznie w wersji ogólnopolskiej).

- SUMA 2.5 - System Udostępniania Materiałów Archiwalnych;
- RAP - Rejestr Archiwalnych Poszukiwań;

Corocznie udostępniana w Internecie jest także scalona w skali ogólnopolskiej wersja bazy danych IZA 4.0 – Inwentarze Zespołów Archiwalnych. W 2004 r. udostępniono także inwentarze utworzone w dwóch innych bazach inwentaryzacyjnych:

- KITA – Komputerowa Informacja Techniczna;

- SCRINIUM 2.0 - bazę do rejestracji dokumentów wytworzonych do końca XVIII wieku.

Inne bazy danych stosowane w wielu archiwach to:

- MIKROFILM 1.0 – baza rejestrująca mikrofilmy zasobu własnego.
- TOPOGRAF 1.0 - baza rejestrująca rozmieszczenie akt w magazynach;
- PUZZLE – baza do rejestracji wypożyczeń akt poza archiwum;
- MAPY - baza danych służąca do inwentaryzowania zbiorów kartograficznych;
- FILMIK – baza rejestrująca mikrofilmy poloników z archiwów zagranicznych przechowywanych w polskich archiwach państwowych (scalono dane dotyczące 18 archiwów);
- AFISZ – baza służąca do rejestracji plakatów, afiszy i druków ulotnych dotyczących dziejów Holocaustu.

W roku 2004 rozpoczęto prace nad nową wersją bazy danych IZA (5.0), która została rozszerzona o możliwość tworzenia inwentarzy dla dokumentacji kartograficznej i technicznej. Pierwsza wersja tej bazy została rozesłana do wybranych archiwów do testowania.

W związku z narastającym zbiorem elektronicznych kopii dokumentów archiwalnych tworzonych w archiwach państwowych, w roku 2004 zaczęto opracowywanie bazy danych SKAN – rejestr skanów.

W 2004 r. zakończono w COIA prace przy stworzeniu geograficznej bazy danych GEONIEM opartej na publikacji: S. Rospond, Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej, cz. 1, Polsko-Niemiecka, Wrocław 1951. Ostateczna wersja bazy została przesłana do użytkowania w archiwach.

W drodze umowy o współpracy opracowane w NDAP bazy danych udostępniono do użytku Głównej Bibliotece Lekarskiej w Warszawie, Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, Instytutowi Pamięci Narodowej oraz Oddziałowi w Poznaniu Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Przekazano do celów szkoleniowych zestandaryzowane bazy danych Uniwersytetowi Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetowi Śląskiemu w Katowicach oraz Akademii Podlaskiej. Obecnie takie systemy baz danych użytkowane są w 20 instytucjach niepodlegających Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych, a gromadzone w nich dane stanowią podstawy spójnego systemu informacji o narodowym zasobie archiwalnym.

Dostęp archiwów do Internetu

W 2004 r. wszystkie archiwa miały dostęp do Internetu. Większość korzysta ze stałego łącza w ramach usługi SDI lub Neostrada, inne korzystają z łącza komutowanych. Poczta elektroniczna istniała we wszystkich archiwach państwowych. Na koniec tego roku własną stronę w Internecie posiadały następujące placówki (archiwa i oddziały zamiejscowe):

1. Archiwum Główne Akt Dawnych
2. Archiwum Akt Nowych
3. Archiwum Dokumentacji Mechanicznych
4. Archiwum Państwowe w Białymstoku

5. Archiwum Państwowe w Bydgoszczy
6. Archiwum Państwowe w Gdańsku
7. Archiwum Państwowe w Katowicach
8. Archiwum Państwowe w Kielcach
9. Archiwum Państwowe w Krakowie
10. Archiwum Państwowe w Lesznie
11. Archiwum Państwowe w Lublinie
12. Archiwum Państwowe w Łodzi
13. Archiwum Państwowe Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku
14. Archiwum Państwowe w Olsztynie
15. Archiwum Państwowe w Opolu
16. Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim
17. Archiwum Państwowe w Płocku
18. Archiwum Państwowe w Poznaniu
19. Archiwum Państwowe w Przemyślu
20. Archiwum Państwowe w Radomiu
21. Archiwum Państwowe w Rzeszowie
22. Archiwum Państwowe w Siedlcach
23. Archiwum Państwowe w Suwałkach
24. Archiwum Państwowe w Szczecinie
25. Archiwum Państwowe w Toruniu
26. Archiwum Państwowe m. st. Warszawy
27. Archiwum Państwowe we Wrocławiu
28. Archiwum Państwowe w Zamościu
29. Archiwum Państwowe w Zielonej Górze

W roku 2004 16 archiwów posiadało domenę rządową ap.gov.pl: Białystok, Bydgoszcz, Elbląg, Gdańsk, Katowice, Kielce, Lublin, Piotrów Trybunalski, Poznań, Przemyśl, Radom, Rzeszów, Suwałki, Szczecin, Toruń, Warszawa. AAN miał domenę aan.gov.pl.

Systematycznie tworzone są zręby wspólnej, ogólnopolskiej sieci przepływu informacji między archiwami z wykorzystaniem Internetu. Serwis archiwalny prowadzony przez NDAP stanowi miniportal zawierający: aktualności, kronikę wydarzeń, aktualizowaną stronę z informacjami adresowymi archiwów, bazy danych SEZAM, IZA, KITA, SCRINIUM i PRADZIAD. Umożliwia ona również przechodzenie na strony konkretnych archiwów w Polsce i w innych krajach.

6. Formy i wyniki współpracy z innymi placówkami informacyjnymi – naukowymi, kulturalnymi i oświatowymi, w tym ze szkołami i uczelniami

W 2004 r. archiwa rozwijały różne formy współpracy zarówno z placówkami informacyjnymi, jak też z instytucjami naukowymi oraz kulturalno-oświatowymi. Do stałych partnerów w tej dziedzinie należą przede wszystkim organizacje lokalne, działające w poszczególnych regionach. Obok muzeów, bibliotek, towarzystw naukowych i regionalnych, oddziałów terenowych Polskiego Towarzystwa Historycznego, coraz częściej aktywna współpraca rozwijana była z władzami samorządowymi, urzędami miejskimi, a także instytucjami kościelnymi. Częstymi partnerami archiwów państwowych, zwłaszcza przy

organizowaniu konferencji lub wystaw były różnego typu organizacje, zarówno kombatanckie, jak też kulturalno-oświatowe. AAN kontynuowało współpracę ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK, w wyniku której do tej placówki trafiają kolejne nabytki archiwalne przekazywane przez kombatantów.

W roku sprawozdawczym kontynuowano współpracę z wyższymi uczelniami i szkołami. Najbardziej popularną formą tego współdziałania były prelekcje dotyczące historii i archiwistyki, zapoznające słuchaczy z zasobem archiwalnym, a także dotyczące wykorzystania źródeł archiwalnych do badania historii regionalnej. Coraz częściej też archiwa angażują się w realizację wspólnych ze szkołami projektów. Np. AP w Białymstoku współpracowało w realizacji międzynarodowego projektu europejskiego Sokrates Comenius, a także w realizacji projektu edukacyjnego „Historia rodzinna”. Z kolei AP Kraków uczestniczyło w programie unijnym „Cultural Objects in Networked Environments”, który ma na celu promowanie kultur poszczególnych krajów z wykorzystaniem nowych technologii, w tym m. in. szerokie prezentowanie materiałów archiwalnych w Internecie.

Zajęcia dydaktyczne dla studentów różnego typu wyższych uczelni w 2004 roku prowadziła większość archiwów. Szczególnie aktywne w tej dziedzinie były: AP w Gdańsku, AP w Krakowie (130 lekcji historii oraz pokazów materiałów archiwalnych dla studentów), AP w Toruniu, AP w Szczecinie.

AP w Katowicach kontynuowało współpracę z czeskimi archiwami w Opawie i Karwinie oraz nawiązało kontakty z archiwami słowackimi (w Żylinie). AP w Szczecinie kontynuowało współpracę z niemieckim Archiwum Krajowym w Greifswaldzie oraz z archiwum departamentalnym w Bordeaux, gdzie przebywał na stażu archiwista ze Szczecina. AP w Olsztynie uczestniczyło w projekcie „Historia w budowaniu społeczeństwa informacyjnego”, realizowanym wspólnie z samorządem Olsztyna oraz regionu Holland w Szwecji.

7. Wystawy materiałów archiwalnych

Stalą formą prezentacji materiałów archiwalnych, analogicznie do lat poprzednich, były wystawy dokumentów organizowane przez archiwa samodzielnie lub we współpracy z innymi placówkami. Archiwa kontynuowały też wypożyczanie materiałów na zewnątrz, zarówno instytucjom krajowym, jak i zagranicznym.

Ogółem w 2004 r. zorganizowano 197 wystaw archiwalnych, z tego 56 wystaw zorganizowały archiwa samodzielnie, zaś w pozostałych przypadkach były współorganizatorami.

Do najbardziej aktywnych w organizowaniu wystaw należały: AP Katowice (10 wystaw samodzielnych, 15 wspólnych), AP Gdańsk, AP Kraków oraz archiwa centralne (AAN i ADM).

Partnerami archiwów były muzea, biblioteki, centra kultury, stowarzyszenia regionalne oraz instytucje zagraniczne. Np. AAN nawiązało współpracę z archiwum departamentu de

Maine-en-Loire we Francji i wypożyczyło dokumenty na wspólną wystawę poświęconą pobytowi Rządu RP na Emigracji w Angers.

Tematyka wystaw uzależniona była w większości przypadków od przypadających obchodów rocznicowych. W bieżącym roku sprawozdawczym w prezentacji materiałów archiwalnych dominowały dwa zagadnienia: powstanie warszawskie w związku z 60. rocznicą tego wydarzenia oraz 60. rocznica likwidacji getta łódzkiego, w którą zaangażowane było przede wszystkim Archiwum Państwowe w Łodzi. W ramach tych obchodów w AP w Łodzi zaprezentowano wystawę „Dzieci z łódzkiego getta”, zorganizowaną we współpracy z Instytutem Tolerancji, Centrum Manufaktura, Centre de Civilisation Française i Ambasadę Francji w Polsce. Wiele wystaw związanych z 60. rocznicą powstania warszawskiego wzbogaciły fotografie z ADM. Wystawy te zorganizowały m. in. Muzeum Powstania Warszawskiego, Związek Polskich Artystów Fotografików, Konsulat RP w Los Angeles.

Jedną z szerszych akcji było udostępnienie materiałów z kilku archiwów na wystawę w Kijowie, zorganizowaną w związku z obchodami roku polskiego na Ukrainie. Zaprezentowano kopie dokumentów i zdjęć z AGAD, ADM, AAN, AP Gdańsk, AP Katowice, AP Kielce, AP Kraków, AP Łódź, AP Przemyśl, AP Wrocław.

AP we Wrocławiu przygotowało wspólnie z archiwami saksońskimi wystawę na temat: „Praca przymusowa na Dolnym Śląsku i w Saksonii 1939-1945”, która następnie była prezentowana w AP w Opolu i AP Katowicach.

Niektóre archiwa przygotowały ekspozycje archiwaliów w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej, np. AP Poznań przygotowało wystawę pod nazwą „Poznań – miasto europejskie”, zaś AP Toruń zaprezentowało ekspozycję „Toruń europejski”.

Kilka archiwów udostępniło materiały do wystawy: „D-Day. W sześćdziesiątą rocznicę lądowania aliantów w Normandii”, zorganizowaną przez NDAP we współpracy z Ambasadą USA, Biblioteką Eisenhowera, CAW, Muzeum Wojska Polskiego, a prezentowaną w siedzibie AGAD.

Część wystaw stanowiła uzupełnienie różnego rodzaju spotkań naukowych, np. wystawy w AP Radom towarzyszyły ogólnopolskim konferencjom naukowym. W archiwum zorganizowano ekspozycje towarzyszące Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Rewolucja lat 1905-1907. Literatura – publicystyka – ikonografia” oraz I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Notariat i akta notarialne na ziemiach polskich w XIX-XX w.”

8. Inne sposoby popularyzacji archiwum i zasobu (audycje radiowe, telewizyjne, publikacje prasowe)

Powszechną formą popularyzacji zasobu archiwalnego było przyjmowanie w archiwach wycieczek. W bieżącym roku sprawozdawczym archiwa przyjęły ogółem 657 wycieczek. Podobnie, jak w latach ubiegłych, dominowała młodzież szkolna i studenci.

Audycje radiowe i telewizyjne oraz publikacje w dziennikach, tygodnikach i prasie regionalnej stanowiły podstawową formę popularyzowania zasobów archiwalnych.

Nadal dużym zainteresowaniem mediów cieszył się zasób ADM. Wiele materiałów, głównie fotograficznych, było wykorzystywane dla potrzeb wydawnictw prasowych oraz do realizacji filmów dokumentalnych, m. in. „Ukraina” Jerzego Hoffmana, „Powstanie zwykłych ludzi” realizowane przez Studio Filmowe Kronika, „Wyklęci – Narodowe Siły Zbrojne”, „Pułkownik Kukliński”.

Ogółem w archiwach zrealizowano 506 audycji radiowych i telewizyjnych oraz opublikowano 376 artykułów i notatek prasowych.

Niektóre archiwa zaangażowały się w szersze inicjatywy popularyzujące wiedzę o nich. AP w Krakowie wzięło aktywny udział w „Małopolskich Dniach Dziedzictwa Kulturowego”, zorganizowanych przez Małopolski Urząd Marszałkowski.

Dużym zainteresowaniem publiczności cieszyły się festiwale nauki zorganizowane w różnych regionach z udziałem lokalnych archiwów państwowych.

Z kolei AP m. st. Warszawy brało udział w programie „Trakt Królewski”, który ma na celu m. in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i zwiększenie konkurencyjności Warszawy na europejskim rynku turystyki.

AP Płock wspólnie z AP m. st. Warszawy oraz we współpracy z muzeami, archiwami i bibliotekami ze Szwecji, Irlandii, Włoch i Czech włączyło się w międzynarodowy projekt pod nazwą „Emigracja z Europy – opowieści z listów emigrantów”. Był on realizowany w ramach projektu Wspólnoty Europejskiej „Kultura 2000”. W trakcie projektu prowadzone były w obu archiwach kwerendy w poszukiwaniu materiałów historycznych do tematu.

W 2004 r. kontynuowano współpracę z Naukową i Akademicką Siecią Komputerową w ramach rozszerzenia prezentacji internetowej: “Skarby archiwów polskich” o kolejne obiekty z archiwów państwowych i instytucji przechowujących materiały archiwalne. Prowadzono też prace nad prezentacjami multimedialnymi w ramach projektu „Miasta w dokumencie archiwalnym”. Przygotowano kolejne prezentacje, dotyczące miast Koźienice i Połaniec.

4. Działalność naukowa w roku 2004

Prace, koordynowane przez Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP, prowadziło siedem międzyarchiwalnych zespołów naukowych, w tym dwa powołane w roku 2004. Były to zespoły do spraw opracowania dokumentacji fotograficznej oraz do spraw kształtowania narastającego zasobu archiwalnego w zakresie dokumentacji technicznej i geologicznej.

Kontynuowały działalność inne zespoły naukowe, powołane do spraw: rozmieszczenia zasobu w archiwach państwowych, terminologii archiwalnej, zespół „Informatyka i archiwa”

oraz zespoły, których zadaniem było przygotowanie wskazówek metodycznych do opracowania druków ulotnych oraz dla dokumentacji wytworzonej przez sądy, prokuraturę i notariat.

Spośród wymienionych zespołów, dwa zakończyły swe prace. Były to zespoły: do spraw opracowania dokumentacji fotograficznej oraz do opracowania druków ulotnych. Przygotowane przez nie projekty wskazówek metodycznych zostały skierowane do zaopiniowania przez Centralną Komisję Metodyczną. Wprowadzenie wskazówek metodycznych do stosowania w archiwach państwowych jest planowane w roku 2005.

Zespół do spraw dokumentacji technicznej i geologicznej prowadził prace przy definiowaniu haseł do tezaurusa terminologii dotyczącej dokumentacji konstrukcyjno-technicznej, a także opracował projekty dwu instrukcji, wartościowania dokumentacji geologicznej oraz wykazu dokumentacji geologicznej. Instrukcje te, po konsultacjach z geologami wojewódzkimi w Bydgoszczy i Katowicach oraz Państwowym Instytutem Geologicznym w Warszawie, zostaną wprowadzone do stosowania w 2005 r. Zespół naukowy do spraw rozmieszczenia zasobu w archiwach państwowych opracował projekt zasad rozmieszczenia zasobu w archiwach państwowych. Efektem prac zespołu naukowego do opracowania dokumentacji wytworzonej przez sądy, prokuraturę i notariat są dwa projekty wskazówek metodycznych, w sprawach ustalenia granic chronologicznych i nazw zespołów akt sądowych wytworzonych w XIX – XXI wieku oraz ustalenia granic chronologicznych i nazw zespołów akt prokuratur wytworzonych w XIX – XXI wieku. Projekty te zostały skierowane do zaopiniowania przez Centralną Komisję Metodyczną. Wskazówki te zostaną wprowadzone do stosowania w 2005 r.

Zespół do spraw terminologii archiwalnej kontynuował definiowanie haseł nowego polskiego słownika archiwalnego. Ogółem opracowano około 300 haseł.

Istotne znaczenie dla rozwijania i udoskonalania komputeryzacji archiwów państwowych miała działalność zespołu naukowego „Informatyka i archiwa”. Kontynuowano prace związane z kolejnym projektem instrukcji „Zasady funkcjonowania systemu informatycznego w archiwach państwowych”. Stwierdzono istnienie potrzeby opracowania i wdrożenia regulacji normującej problem funkcjonowania systemu informatycznego w każdym archiwum oraz administrowania zasobami sieciowymi w archiwach państwowych. Podejmowano także zagadnienia doskonalenia mechanizmów zabezpieczania wewnętrznych sieci archiwalnych przed zagrożeniami zewnętrznymi. Przedmiotem prac zespołu była także ocena archiwalnych baz danych udostępnianych w Internecie – w kontekście problemu integracji baz stosowanych w archiwach państwowych do inwentaryzowania różnych rodzajów dokumentacji.

Na mocy porozumienia zawartego między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Dyrektorem Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego powołano zespół zadaniowy do przeprowadzenia szczegółowych studiów mających na celu przygotowanie komputerowego systemu zarządzania zasobami archiwów państwowych. Zadania zespołu koncentrują się na dwóch kluczowych obszarach: stworzenia zintegrowanego, teleinformatycznego systemu do wspomaganie zarządzania

zasobami tradycyjnymi oraz określenia założeń do właściwego zarządzania archiwalną dokumentacją elektroniczną (powstała i przechowywana wyłącznie w wersji elektronicznej). Zespół rozpoczął prace nad określeniem struktury dokumentów elektronicznych (standardu metadanych) oraz zasad postępowania z dokumentacją elektroniczną.

W NDAP zorganizowano dwa zebrania naukowe, w których wzięli udział pracownicy wydelegowani z archiwów państwowych. Problemom długotrwałego przechowywania nagrań dźwiękowych poświęcone było zebranie naukowe odbyte w dniu 1 kwietnia 2004 r. Zapoznano się na nim z prezentacją Wandy Lazar dotyczącą doświadczeń australijskiego National Screen and Sound Archive w pozyskiwaniu, gromadzeniu i postępowaniu ze zbiorami nagrań. W pozostałych wystąpieniach przedstawiciele polskiego radia i telewizji mówili na temat archiwum medialnego Polskiego Radia oraz doświadczeń Pracowni Rekonstrukcji Dźwięku Ośrodka Dokumentacji i Zbiorów Programowych TVP S.A. Kolejne zebranie naukowe, na temat „Technologie cyfrowe w archiwach”, odbyło się 26 października 2004 r. Zostało ono zorganizowane we współpracy z firmą IBM. Podczas posiedzenia miała miejsce wymiana poglądów na temat możliwości i celów zastosowania informatyki do wspomagania pracy archiwów mających zarówno tradycyjny zasób archiwalny, jak też archiwów przechowujących dokumenty elektroniczne. Omawiano więc metody postępowania z zasobami cyfrowymi, w tym problemy ich długoterminowego przechowywania, poruszono zagadnienia dotyczące najważniejszych standardów używanych w archiwizacji cyfrowej, etapów budowania archiwum cyfrowego oraz głównych elementów składowych archiwum cyfrowego.

W 22 archiwach państwowych odbyło się łącznie 81 zebrań naukowych, na których wygłoszono 104 referaty i komunikaty. Najbardziej aktywne w tej dziedzinie były archiwa z Wrocławia, Poznania, Warszawy (Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych), Szczecina i Łodzi. Omawiano zagadnienia historycznej bazy źródłowej, dzieje archiwów oraz sprawy metodyki archiwalnej, w tym problemów związanych z archiwizowaniem dokumentacji elektronicznej. Wygłoszono szereg referatów dotyczących historii lokalnej (regionalistyki). Prezentowano przeglądy krajowej i zagranicznej literatury historycznej i archiwalnej oraz wyniki wyjazdów zagranicznych, w tym zwłaszcza informacje o polonikach. Omawiano też zasady funkcjonowania odwiedzanych placówek archiwalnych, bazę źródłową do wybranych tematów, organizację pracy archiwalnej, zasady opracowania i udostępniania archiwaliów, sposoby sporządzania pomocy informacyjnych, w tym oceniano projekty przewodników i informatorów o zasobie archiwalnym. Ponadto zajmowano się zagadnieniami nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym. Na zebraniach zorganizowanych przez Archiwum Akt Nowych oraz AP w Katowicach goście z Hiszpanii i Niemiec omówili problemy funkcjonowania tamtejszych archiwów. Referaty wygłaszane na zebraniach stanowiły niekiedy fragmenty prac doktorskich, magisterskich bądź dyplomowych oraz artykułów przygotowywanych do publikacji w czasopiśmie naukowych. Informacje o zebraniach naukowych w archiwach oraz o innych archiwalnych wydarzeniach naukowych są gromadzone przez Zakład Naukowy Archiwistyki

NDAP i zamieszczane na stronie internetowej Archiwów Państwowych w dziale „Wydarzenia / Archiwalne Wydarzenia Naukowe”.

Centralna Komisja Metodyczna (CKM), organ opiniodawczy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w sprawach opracowania, doskonalenia i wdrażania naukowych metod działalności archiwów państwowych, w 2004 r. odbyła 8 posiedzeń. Omawiane były projekty wskazówek metodycznych w sprawach elektronicznego spisu zdawczo-odbiorczego oraz sporządzania inwentarza książkowego, a także założeń dotyczących struktury i zawartości komputerowych baz danych stosowanych w archiwach państwowych. CKM przygotowała projekt zmian w Rozporządzeniu Ministra Kultury z 16 września 2002 r. w sprawie postępowania z dokumentacją, zasad jej klasyfikowania i kwalifikowania oraz zasad i trybu przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych. Propozycja zmian w rozporządzeniu dotyczy części związanej z zagadnieniem przygotowania i przekazywania materiałów archiwalnych do archiwów państwowych, umożliwiającym przejmowanie dokumentacji w oparciu o elektroniczny spis zdawczo-odbiorczy. CKM konsultowała też polskie tłumaczenie nowej wersji standardu ISAD(G), które ma zostać opublikowane w 2005 r. Istotnym zadaniem CKM jest także stały przegląd przepisów archiwalnych, pod kątem ich spójności z najnowszymi normami wydanymi w sprawach ewidencjonowania oraz metodyki opracowania zasobu archiwalnego.

W 24 archiwach państwowych działały komisje metodyczne. Prace komisji koncentrowały się na ocenie poprawności metodycznej opracowania zespołów archiwalnych, zatwierdzeniu inwentarzy archiwalnych oraz wstępów do inwentarzy. Łącznie na 125 posiedzeniach komisji metodycznych omawiano zasady opracowania ponad 2100 zespołów archiwalnych, spośród których większość została zatwierdzona. Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP ustosunkował się na piśmie do problemów zawartych w protokołach posiedzeń komisji metodycznych, które były poddane analizie pod kątem zgodności podejmowanych decyzji z przepisami metodycznymi. Większość zatwierdzanych inwentarzy sporządzono do zespołów akt terenowych organów władz i administracji państwowej szczebla miejskiego, powiatowego i gminnego oraz władz samorządowych funkcjonujących po 1945 r. Znacząca liczba opracowanych i zatwierdzonych inwentarzy dotyczyła też zespołów akt komitetów PZPR różnego szczebla, akt sądów i notariuszy, akt zakładów przemysłowych oraz akt urzędów stanu cywilnego. Rzadziej opracowywano akta banków, instytucji kulturalnych i oświatowych czy organizacji społecznych. Wyraźnie mniejsza była też liczba zespołów akt wytworzonych przed 1945 r. oraz dokumentacji nieaktowej. Łącznie komisje omówiły kilkanaście inwentarzy zespołów zawierających dokumentację techniczną, kartograficzną czy fotograficzną. W protokołach posiedzeń przeważała tematyka szczegółowa, związana z bieżącymi pracami porządkowo-inwentaryzacyjnymi oraz metodyką opracowania poszczególnych zespołów archiwalnych. W tym kontekście komisje zwracały uwagę na zgodność opracowania akt z obowiązującymi wskazówkami metodycznymi oraz na kwestię przejrzystości informacyjnej wstępu do inwentarza. Kładziono również nacisk na potrzebę wykorzystywania przy opracowaniu archiwaliów baz danych funkcjonujących w archiwach.

Podczas posiedzeń komisji metodycznych omawiano także wyniki lustracji zasobu archiwów oraz sprawy związane z problemami metodycznymi przy przygotowaniu do druku przewodników oraz informatorów o zasobie archiwów.

W Zakładzie Naukowym Archiwistyki NDAP weryfikowano prawidłowość inwentarzy archiwalnych sporządzonych w archiwach państwowych, oceniano też możliwości wykorzystywania innych pomocy ewidencyjno-archiwalnych przy udostępnianiu zasobu w pracowniach naukowych archiwów państwowych.

Od 2003 r. specyfiką prac związanych z nadzorem nad działalnością komisji metodycznych jest analiza nadsyłanych przez archiwa wykazów zespołów przejmowanych do zasobu archiwów, a zwłaszcza ich prawidłowej klasyfikacji na grupy A1, A2 i A3, co jest związane z realizacją decyzji Naczelnego Dyrektora w sprawie zasad uproszczonego opracowania zasobu archiwalnego. Kierownik ZNA wziął udział w 9 posiedzeniach komisji metodycznych, których praca wymagała kontroli i bezpośrednich interwencji oraz w posiedzeniach, na których omawiane były zespoły archiwalne, wymagające dodatkowych konsultacji, a także omawiano recenzje przygotowywanych do druku inwentarzy i informatorów archiwalnych. W celu przedyskutowania najważniejszych problemów występujących w pracach komisji metodycznych, 28 czerwca 2004 r. odbyło się spotkanie przewodniczących komisji metodycznych z kierownikiem ZNA. Sprawy szczegółowe dotyczące metodyki opracowania zasobu były uzgadniane także podczas licznych konsultacji telefonicznych oraz e-mailowych.

W 2004 r. odbyły się 3 posiedzenia rad naukowo-programowych działających przy archiwach państwowych w Przemyślu (1 posiedzenie) i Szczecinie (2). Podczas obrad omawiano sprawozdania roczne z działalności archiwów oraz opiniowano ich plany pracy, a także główne problemy występujące w pracy archiwów. Rada Naukowo-Programowa AP w Szczecinie zajmowała się też sprawami związanymi z przygotowaniem do obchodów 60-lecia archiwum, przypadających w 2005 r.

Ważnym wydarzeniem, podkreślającym znaczenie archiwistów w środowisku naukowym historyków, był 17. Powszechny Zjazd Historyków Polskich, który odbył się w Krakowie w dniach 15-18 września 2004 r. Zagadnienia archiwalne zaprezentowano podczas sympozjum „Jakich archiwów potrzebują historycy”. Referaty wygłoszone przez przedstawicieli uniwersytetów i archiwów mieściły się w dwu częściach tematycznych: „Niespełnione oczekiwania? Historyk w archiwum” oraz „Co będzie wiadomo o przeszłości na podstawie źródeł archiwalnych dziś zgromadzonych”. Zaproszenie do wzięcia udziału w sympozjum archiwalnym przyjął Norman Davies.

NDAP oraz archiwa państwowe były organizatorem i współorganizatorem szeregu konferencji naukowych. Najważniejszą z nich była X Międzynarodowa Konferencja Archiwalna z cyklu „Colloquia Jerzy Skowronek dedicata” (zob. rozdział „Współpraca z zagranicą”). W dniu 22 stycznia 2004 r. na Zamku Królewskim w Warszawie odbyła się uroczysta sesja naukowa połączona z prezentacją dokumentu aktu Konfederacji Generalnej

Warszawskiej z 28 stycznia 1573 r., przechowywanego w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych. Sesja odbyła się w związku z wpisaniem dokumentu na Listę Światową Programu UNESCO „Pamięć Świata”, co nastąpiło 16 października 2003 r.

Współpracując z partnerskimi instytucjami nauki i kultury, archiwa państwowe włączyły się do organizacji kilkunastu konferencji i sesji naukowych, w tym kilku konferencji międzynarodowych. Archiwa z Białegostoku i Suwałk, wspólnie z NDAP oraz Uniwersytetem w Białymstoku, Politechniką Białostocką i białostockim oddziałem IPN zorganizowały konferencję pt. „Kościoły na pograniczu w XIX i XX wieku. Stan badań oraz źródła do dziejów pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego”, która odbyła się w Białymstoku w dniach 25-26 listopada 2004 r. Była to już XI konferencja z cyklu „Wspólne dziedzictwo ziem północno-wschodnich dawnej Rzeczypospolitej”. Wzięli w niej udział archiwiści i historycy z Białorusi, Litwy i Polski.

Archiwum w Łodzi, wspólnie z Uniwersytetem Łódzkim, Żydowskim Instytutem Historycznym oraz łódzkim oddziałem IPN, włączyło się do organizacji obchodów 60. rocznicy likwidacji getta łódzkiego. W dniach 11-12 października 2004 r. odbyła się konferencja „Fenomen getta łódzkiego 1940-1944”, której towarzyszyła wystawa dokumentów.

W obszarze zainteresowań archiwów pozostaje problematyka dotycząca dokumentacji elektronicznej oraz digitalizacji zbiorów. Tematyce tej poświęcone były konferencje zorganizowane przez archiwa w Gdańsku i Poznaniu. Pierwsze z nich było współorganizatorem seminarium na temat „Zabezpieczanie, digitalizacja i udostępnianie fotografii znajdujących się w kolekcjach archiwów, bibliotek, muzeów i osób prywatnych”. Natomiast archiwum w Poznaniu we współpracy z Zakładem Archiwistyki Uniwersytetu Adama Mickiewicza zorganizowało konferencję „Dokumentacja elektroniczna we współczesnej kancelarii”.

Współorganizatorem dwu konferencji było archiwum w Radomiu, a mianowicie Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Rewolucja lat 1905-1907: literatura – publicystyka – ikonografia” (3-5 czerwca 2004 r.) oraz I Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. „Notariat i akta notarialne na ziemiach polskich w XIX – XX wieku” (18 listopada 2004 r.). Zostały one zorganizowane we współpracy z UMCS, Kolegium Licencjackim UMCS w Radomiu, Radomskim Towarzystwem Naukowym i Krajową Radą Notarialną w Warszawie. Konferencji na temat notariatu towarzyszyła wystawa archiwalna.

Konferencję na temat „15-lecie wyborów do Sejmu i Senatu” zorganizowały Archiwum w Zielonej Górze, Instytut Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego i Urząd Miejski w Zielonej Górze. AP w Szczecinie wspólnie ze Szczecińskim Towarzystwem Naukowym i oddziałem IPN zwołało konferencję na temat stanu wojennego na Pomorzu Zachodnim. Archiwum w Siedlcach. Natomiast we współpracy z Muzeum Regionalnym, Akademią Podlaską, Polskim Towarzystwem Ziemiańskim i Stowarzyszeniem Dom Polski „Sarmacja” zorganizowało konferencję na temat „Szlachta podlaska od połowy XIX w. do III Rzeczypospolitej (27-28 maja 2004).

Pracownicy NDAP i archiwów państwowych w 2004 r. ogłosili drukiem łącznie 683 publikacji, w tym 28 książek autorskich, 7 książek wydanych pod redakcją naukową, 5 wydawnictw źródłowych, 18 katalogów wystaw (w tym 2 w językach angielskim i ukraińskim) oraz 625 artykułów, recenzji, sprawozdań, not i komunikatów (w tym 8 artykułów w językach obcych: angielskim, czeskim, francuskim, niemieckim i ukraińskim). Wśród książek na uwagę zasługują publikacje autorstwa: Anny Krochmal, *Polskie instytucje za granicą. Przewodnik po zbiorach archiwalnych* (Warszawa 2004) oraz Mariusza Olczaka *Kampania 1813 r.* (Warszawa 2004). Krzysztof Strykowski z AP w Poznaniu wydał drukiem dysertację habilitacyjną pt. *Położenie osób wpisanych w Wielkopolsce na niemiecką listę narodowościową w latach 1945–1950* (Poznań 2004). T. Dziki z archiwum w Toruniu ogłosił drukiem swą pracę doktorską, pt. *Przemysł włocławski w latach 1870-1918. Gospodarcze i społeczne aspekty industrializacji* (Toruń 2004).

W wyniku współpracy archiwum w Szczecinie i Federalnego Instytutu Kultury i Historii Niemców w Europie Wschodniej (Bundesinstitut für Kultur und Geschichte der Deutschen im Östlichen Europa) ukazało się tłumaczenie niemieckie przewodnika po zasobie Archiwum Państwowego w Szczecinie, t. 1, obejmującego zasób do 1945 r. (wydanie polskie – Szczecin 2002), pt. *Staatsarchiv Stettin – Wegweiser durch die Bestände bis zum Jar 1945* (München 2004). Promocja książki, w której wzięli udział jej współautorzy – Paweł Gut i Maciej Szukała – odbyła się 15 września 2004 r. w Kilonii, podczas zjazdu historyków niemieckich. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem do druku tomu drugiego przewodnika po zasobie Archiwum Państwowego w Szczecinie, omawiającego zasób wytworzony po 1945 r.

W AAN oraz archiwach państwowych w Bochni (oddział AP w Krakowie), Kaliszu, Kamieńcu Ząbkowickim (oddział AP we Wrocławiu), Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Piotrkowie Trybunalskim, Przemyślu, Siedlcach i Zamościu prowadzone są prace redakcyjne nad wydaniem informatorów o zasobie. Przygotowywane są także przewodniki po zasobach archiwów w Białymstoku i jego oddziału w Łomży, Gdańsku, Olsztynie i Toruniu. Henryk Bartoszewicz przygotowuje do druku przewodnik po zbiorach kartograficznych AGAD, zaś Sławomir Filipowicz przygotowuje przewodnik po zasobie archiwalnym Suwalszczyzny. Znajdą się w nim informacje o rozproszonych archiwaliach w zbiorach polskich i obcych, które są związane z Suwalszczyzną.

Ważne miejsce wśród wydawnictw archiwalnych zajmują publikacje źródłowe. Włodzimierz Janowski z AAN, we współpracy z M. Jabłonowskim i W. Władyką, przygotował do druku książkę pt. *Polska mniej znana 1944-1989, t. 1, Narady i telekonferencje kierownictwa PZPR w latach 1980-1981* (Warszawa 2004). Julian Baranowski z AP w Łodzi, wspólnie z S. Feuchert, E. Leibfried, J. Riecke i K. Radziszewską, wydali fragment kroniki getta łódzkiego pt. *Letzte Tage Die Łódzer Getto-Chronik Juni / Juli 1944* (Gottingen 2004).

Odzwierciedleniem aktywności archiwów w zakresie organizowania wystaw są ich drukowane katalogi. Wśród nich na uwagę zasługuje katalog pt. *Idee europejskie w tradycji*

prawno-państwowej Rzeczypospolitej Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego wydany przez AGAD oraz Trybunał Konstytucyjny i Urząd Komitetu Integracji Europejskiej w związku z organizowaną wspólnie wystawą dokumentów. Kilka katalogów wystaw ukazało się w wersjach obcojęzycznych, jak *Silesian materials on parchment and paper 12-19th C.*, oprac. M. Chmielewska (Wrocław 2004), *Reconstitution of the Memory of Poland*, oprac. A. Barszcz (Warszawa – Strasbourg 2004) czy też *Dzieje Polski w dokumencie archiwalnym. Katalog wystawy, Kijów, listopad 2004 r. – Історія Польщі в архівному документі. Каталог виставки, Київ, листопад 2004 р.*, oprac. J. Krochmal (Warszawa – Kijów 2004). Katalog ten został wydany w związku z wystawą archiwalną pokazaną w Kijowie, Białej Cerkwi i Humaniu, w związku z obchodami Roku Polski na Ukrainie.

Ważnym przejawem działalności naukowej NDAP i archiwów państwowych jest publikowanie własnych czasopism archiwalnych i archiwalno-historycznych. Oprócz wydawanego przez NDAP czasopisma „*Archeion*” (w 2004 r. ukazał się tom 105), kolejne tomy własnych czasopism wydały archiwa w: Gorzowie Wielkopolskim („*Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny*”, nr 11), Krakowie („*Krakowski Rocznik Archiwalny*”, t. 10), Lublinie („*Studia Archiwalne*”, t. 1), Przemyślu („*Rocznik Historyczno-Archiwalny*”, t. 17), Rzeszowie („*Prace Historyczno-Archiwalne*”, t. 13 i 14), Siedlcach („*Prace Archiwalno-Konserwatorskie*”, t. 14), Szczecinie („*Kronika Szczecina*”, 2003), Warszawie („*Kronika Warszawy*”, 2004) i Zamościu („*Archiwariusz Zamojski*”, t. 3). Ponadto archiwa były współwydawcą lub pracownicy archiwów są redaktorami następujących czasopism regionalnych, których kolejne tomy ukazały się w roku 2004: „*Pamiętnik Cieszyński*”, „*Wschodni Rocznik Humanistyczny*”, „*Rocznik Łódzki*” i „*Rocznik Naukowy Augustowsko-Suwalski*”.

Pracownicy NDAP i archiwów publikowali głównie na łamach „*Archeionu*”, „*Archiwisty Polskiego*”, czasopism wydawanych przez archiwa państwowe, a także ogólnopolskich i regionalnych czasopism historycznych. Publikowali również w czasopismach zagranicznych: czeskich („*Documenta Pragensia*”), niemieckich („*Carinthia*”, „*Zeitschrift für Niederdeutsche Familienkunde*”) i ukraińskich („*Студії з архівної справи та документознавства*”).

W obszarze działalności wydawniczej archiwów są także publikacje multimedialne na płytach CD. Pod redakcją Włodzimierza Janowskiego z AAN ukazała się prezentacja multimedialna pt. „Powstanie warszawskie 1944”. AP w Płocku opracowało wydawnictwo multimedialne pt. „Pocztówki płockie do 1945 roku”.

Publikacje archiwalne są umieszczane także na stronach internetowych. Archiwum w Zamościu na swej stronie zamieściło elektroniczną wersję informatora o zasobie. Artykuły opracowane przez archiwistów zamieszczane są w portalach internetowych „Skarby archiwów polskich w Internecie” oraz „Miasta w dokumencie archiwalnym”, prowadzonych wspólnie przez NDAP i NASK (Naukową i Akademicką Sieć Komputerową). Na uwagę zasługują też publikacje M. Olczaka z AAN poświęcone tematyce napoleońskiej, zamieszczane na stronie www.napoleon.gery.pl.

W AGAD rozpoczęto prace nad zastosowaniem międzynarodowego standardu EAD (Encoded Archival Description) do prezentacji istniejących pomocy archiwalnych w Internecie. Celem programu jest kodowanie pomocy archiwalnych (inwentarzy). W ramach tych prac elektroniczną postać uzyskał wydany drukiem w 1973 r. (oprac. I. Sułkowska-Kurasiowa i M. Woźniakowa) „Inwentarz Metryki Koronnej. Księgi wpisów i dekretów polskiej kancelarii królewskiej z lat 1447-1795”, dostępny pod adresem <http://www.agad.archiwa.gov.pl/pomoce/MNInw.xml>. Ponadto w ramach projektu PBI (Polska Biblioteka Internetowa) realizowanego przez NDAP, w AGAD rozpoczęto skanowanie akt Archiwum Sejmu Czteroletniego (13 tomów) oraz Metryki Koronnej (30 tomów). Wykonano 38.710 skanów.

Pracownicy archiwów państwowych oraz NDAP uczestniczyli w konferencjach i sesjach naukowych organizowanych przez inne ośrodki krajowe, na których wygłosili łącznie 151 referatów naukowych dotyczące głównie bazy źródłowej do wybranych tematów, a także edytorstwa źródeł archiwalnych, w tym również wydawnictw multimedialnych. Wygłaszali też referaty o tematyce historycznej. Szczególnie wiele wystąpień dotyczyło regionalistyki i dziejów najnowszych. Konferencje te organizowane były przez: uniwersytety, akademie i szkoły wyższe oraz Polską Akademię Nauk i Polską Akademię Umiejętności. Pracownicy NDAP oraz archiwów uczestniczyli także w konferencjach, okolicznościowych zebraniach, sesjach popularno-naukowych i wystawach organizowanych przez: Bibliotekę Narodową, Centralną Bibliotekę Wojskową, Muzeum Niepodległości, Zamek Królewski w Warszawie, Zamek Królewski na Wawelu, Polskie Towarzystwo Historyczne, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Instytut Pamięci Narodowej, Żydowski Instytut Historyczny oraz wiele regionalnych instytucji naukowych i kulturalnych – zwłaszcza muzeów i bibliotek.

Szczególne znaczenie miała współpraca archiwów z władzami samorządowymi, przy których udziale archiwa zorganizowały szereg konferencji naukowych oraz wystaw archiwalnych. Towarzyszyły one obchodom rocznic nadania prawa miejskiego. Archiwum w Rzeszowie włączyło się w obchody 650-lecia lokacji miasta Rzeszowa, współorganizując konferencję naukową i wystawę dokumentów. Archiwum w Toruniu wzięło udział w przygotowaniu stałej wystawy umiejscowionej w byłej miejskiej wieży ciśnień, pt. „Inżynieria komunalna Torunia – historia i teraźniejszość”, organizowanej pod patronatem prezydenta miasta Torunia. Kilka archiwów włączyło się do organizacji lokalnych festiwałów nauki, przygotowując wystawy archiwalne, konferencje popularno-naukowe oraz konkursy historyczne dla młodzieży szkolnej. AP w Gdańsku współorganizowało II Festiwal Nauki Polskiej w Gdańsku, Archiwum Państwowe w Suwałkach współorganizowało II Podlaski Festiwal Nauki i Sztuki, AP w Szczecinie wzięło udział w IV Zachodniopomorskim Festiwalu Nauki, Archiwum we Włocławku (oddział AP w Toruniu) uczestniczyło w I Włocławskim Festiwalu Nauki i Kultury, zaś AP w Kielcach w V Kieleckim Festiwalu Nauki. Archiwum w Częstochowie włączyło się do cyklu imprez organizowanych w ramach obchodów XII Dni Częstochowy.

Archiwum w Krakowie podjęło współpracę z Małopolskim Urzędem Marszałkowskim oraz Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie polegającą na konsultacjach dotyczących problemów w zarządzaniu dokumentacją w urzędach i jednostkach im podległych, prowadzenia archiwów zakładowych oraz analizy przepisów prawa dotyczących zagadnień kancelaryjno-archiwalnych. Archiwum w Krakowie we współpracy z Małopolskim Ośrodkiem Szkoleniowym Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Samorządowym Centrum Edukacji w Tarnowie zorganizowało szkolenia z zakresu opracowania przepisów kancelaryjno-archiwalnych, wdrażania bezdziennikowego systemu kancelaryjnego oraz zabezpieczania i przechowywania dokumentacji. Na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Nowym Targu (www.nowytarg.pl) umieszczono informacje o AP w Krakowie Oddział w Nowym Targu, wraz ze skanami najcenniejszych dokumentów dotyczących Podhala.

Elżbieta Surma-Jończyk, dyrektor Archiwum w Częstochowie jest członkiem Rady Kultury przy Prezydencie miasta Częstochowy. Michał Proksa z AP w Przemyślu jest przewodniczącym Komisji do spraw Rewitalizacji Zespołu Staromiejskiego Miasta Przemyśla, a pracownik AP we Wrocławiu jest członkiem Komisji Historycznej Euroregionu Nysa. Pracownicy AP w Siedlcach brali udział w pracach komisji konkursowej, której celem była ocena projektów herbu gminy Wiśniew.

Z inicjatywy archiwów w Bydgoszczy i Toruniu opracowano założenia projektu Kujawsko-Pomorskie Archiwum Wirtualne. Był on prezentowany na spotkaniach z przedstawicielami Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego i środowisk naukowych Torunia, w celu zdobycia funduszy na sprzęt do digitalizacji ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Archiwum w Krakowie współpracuje z Instytutem Bibliotekoznawstwa UJ w realizacji projektu „Cultural Objects in Networked Environments” (COINE), na temat „Przedmioty kultury w środowisku sieciowym”. Projekt ma na celu szerokie prezentowanie materiałów archiwalnych w Internecie. Jest on realizowany w ramach programów Unii Europejskiej promujących kulturę poszczególnych krajów, z wykorzystaniem nowych technologii. Marlena Koter z AP w Olsztynie jest koordynatorem pilotażowego projektu Urzędu Miasta Olsztyna z Miejskim Urzędem Pracy oraz partnerem z regionu Halland w Szwecji, nt. „Historia w budowaniu społeczeństwa informacyjnego”.

Archiwum w Krakowie współpracuje z archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Archiwum Nauki Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Archiwum w Koszalinie nawiązało współpracę z nowo utworzonym archiwum kurii biskupiej w Koszalinie. NDAP współpracuje również z archiwami polskich instytucji za granicą.

W ramach kontaktów AAN z organizacjami kombatanckimi podpisano umowę o współpracy ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK, w wyniku której do AAN przekazano archiwalia zgromadzone i wytworzone przez Związek i jego członków. Kontynuowano współpracę z Komitetem Upamiętniania Polaków Ratujących Żydów oraz Komisją Historii Kobiet w Walce o Niepodległość Polski, zmierzającą do przejęcia zbiorów.

Ważnym przejawem działalności archiwów państwowych był udział w międzynarodowych konferencjach naukowych, organizowanych przez zagraniczne (austriackie, fińskie, niemieckie i ukraińskie) uniwersytety, organizacje archiwalne i instytuty badawcze. Na konferencjach tych pracownicy NDAP i archiwów państwowych wygłosili łącznie 13 referatów.

Od 2001 r. realizowany jest międzynarodowy program „Archiwum Radziwiłłów”. Partnerami NDAP i AGAD jest Państwowy Komitet do Spraw Archiwów i Biurowości Republiki Białoruś oraz Fundacja „Dialog”. Celem projektu jest udostępnienie międzynarodowej społeczności badaczy inwentarzy i innych pomocy ewidencyjnych oraz akt zespołów archiwalnych powstałych z dawnego Archiwum Radziwiłłów, które aktualnie znajdują się w archiwach Polski i Białorusi. W 2003 r. zaprezentowano stronę internetową zawierającą Archiwum Warszawskie Radziwiłłów w zasobie AGAD oraz Archiwalia Radziwiłłowskie w zasobie Litewskiego Państwowego Archiwum Historycznego (udostępniane informacje są na bieżąco aktualizowane). W 2004 r. w ramach programu w AGAD gościły 2 archiwistki z Narodowego Archiwum Historycznego Białorusi w Mińsku, które odbyły szkolenie archiwalne.

Archiwum w Poznaniu utrzymuje stosunki partnerskie z archiwami w: Austrii, Czechach, Francji, Niemczech, Słowacji i Szwajcarii. Odbyto podróże studyjne, mające na celu zapoznanie się z metodami pracy stosowanymi w archiwach zagranicznych oraz ich ewentualnym zastosowaniem w warunkach polskich. AP w Katowicach kontynuowało współpracę z archiwami czeskimi (w Opawie i Karwinie) oraz nawiązało współpracę z archiwum w Żylinie (Słowacja) w zakresie wymiany informacji o zasobie, metod opracowania akt i sposobach ich przechowywania. Przedstawiciele tych archiwów uczestniczyli też, na zasadach wzajemności, w organizowanych przez swe placówki macierzyste uroczystościach i otwarciach wystaw. Współpracę z archiwami czeskimi w Libercu i Jabloncu nad Nysą kontynuuje AP we Wrocławiu. Archiwum w Szczecinie rozwija współpracę z Archiwum Krajowym (Landesarchiv) w Greifswaldzie. Na mocy umowy zawartej między archiwami w 2002 r. strona niemiecka zainstalowała 2 kamery do mikrofilmowania akt. W 2004 r. dyrektorzy obydwu archiwów podpisali list intencyjny dotyczący wymiany informacji o zasobie wytworzonym do 1945 r., znajdującym się w obydwu archiwach oraz omówiono sprawy organizacji wspólnych wystaw archiwalnych. Archiwum w Suwałkach zainicjowało spotkanie z dyrektorami archiwów litewskich w Kownie, Mariampolu i Olicie na temat wymiany informacji o zasobach, kopiowania inwentarzy i archiwaliów dotyczących Suwalszczyzny oraz organizacji polsko-litewskiej wystawy archiwalnej.

Zgodnie z wieloletnią praktyką archiwa wykorzystywały kontakty ze szkołami i uczelniami wyższymi do **upowszechniania wiedzy** o swoich zbiorach i historii regionu. Pracownicy archiwów państwowych byli zapraszani do wygłaszania komunikatów naukowych o bazie źródłowej w kilkudziesięciu ośrodkach uniwersyteckich i akademickich (Białystok, Bydgoszcz, Częstochowa, Gdańsk, Gliwice, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków,

Lublin, Łowicz, Łódź, Olsztyn, Opole, Piotrków Trybunalski, Poznań, Płock, Przemyśl, Pułtusk, Radom, Rzeszów, Sandomierz, Siedlce, Słupsk, Szczecin, Toruń, Warszawa, Włocławek, Wrocław, Zamość, Zielona Góra). Archiwa przyjęły łącznie kilkaset wycieczek studentów oraz uczniów szkół podstawowych i średnich (razem ponad 15 tys. osób), dla których zorganizowano pokazy dokumentów połączone z prelekcjami na temat działalności archiwum oraz historii lokalnej. Dla młodzieży szkolnej organizowane były lekcje „żywej historii”, połączone z prezentacją źródeł archiwalnych. Lekcje takie odbyły się w większości archiwów państwowych. Archiwa w Częstochowie i Kielcach zorganizowały kolejne edycje konkursów historycznych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Ich tematyka była związana z upowszechnianiem wiedzy o „małej ojczyźnie” oraz „historii rodzinnej”, której celem jest propagowanie wśród młodzieży wiedzy z zakresu genealogii. Archiwa w Koszalinie, Płocku, Przemyślu i Zamościu kontynuowały współpracę z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, w ramach której archiwisci prowadzili wykłady z zakresu historii regionalnej, wiedzy o archiwach oraz roli źródeł archiwalnych w nauczaniu historii.

W archiwach w Białymstoku i Szczecinie odbyły się spotkania z grupami młodzieży z Polski, Litwy, Szwecji, Holandii i Niemiec, realizującej program edukacyjny Unii Europejskiej Sokrates–Comenius, którego zadaniem jest ukazanie wspólnego dziedzictwa europejskiego i kształtowania poczucia bliskich związków kulturowych. W trakcie spotkań przedstawiano dzieje archiwum i najciekawsze dokumenty z zasobu. Uczniowie na podstawie nazw ulic Białegostoku dokonywali analizy przebiegu dawnych i współczesnych europejskich szlaków komunikacyjnych. Archiwum w Strzmielu (ekspozytura AP w Szczecinie) współorganizowało IV Spotkania Historyczne „Sydonia” dla młodzieży szkolnej. W ramach imprezy odbyła się sesja popularno-naukowa na temat historii lokalnej oraz pokazano wystawę „Skarby archiwum szczecińskiego”. W pracowni konserwatorskiej AP w Szczecinie odbyły się ćwiczenia praktyczne polsko-niemieckiej grupy młodzieży uczestniczącej w finansowanym przez fundusz Phare projekcie „Chatka Młodego Konserwatora”, którą zorganizowano przy współpracy z Fundacją „Talent – Promocja – Postęp” ze Szczecina.

Trwałą formą **współpracy archiwów z wyższymi uczelniami** jest prowadzenie zajęć specjalistycznych dla studentów historii i archiwistyki. Pracownicy NDAP oraz większości archiwów państwowych prowadzili wykłady, ćwiczenia i seminaria z zakresu archiwistyki, historii, nauk pomocniczych historii, edytorstwa źródeł, informacji naukowej, komputeryzacji archiwów oraz zagadnień dotyczących dokumentu elektronicznego w UMK w Toruniu, Uniwersytecie Jagiellońskim, UMCS w Lublinie, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Gdańskim, UAM w Poznaniu, Uniwersytecie Śląskim, Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, Uniwersytecie Szczecińskim, Uniwersytecie Rzeszowskim, Uniwersytecie Zielonogórskim, Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Akademii Bydgoskiej, Akademii Świętokrzyskiej – filii w Piotrkowie Trybunalskim, Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku, Politechnice Rzeszowskiej, Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusk, Wyższej Szkole Pedagogicznej ZNP w Warszawie, Wyższej Szkole Humanistycznej w Szczecinie, Wyższej Szkole

Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku, Wyższej Szkole Administracji i Zarządzania w Przemysłu, kolegium Licencjackim UMCS z siedzibą w Radomiu oraz w PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim, Nowym Sączu, Przemysłu i Sanoku. Prof. dr hab. Edward Długajczyk (AP Katowice) jest kierownikiem Zakładu Archiwistyki w Uniwersytecie Śląskim.

Pracownicy NDAP i 6 archiwów (ADM, AGAD, AP Białystok, Kraków, Warszawa i Wrocław, oddział w Jeleniej Górze) prowadzili także zajęcia z archiwistyki w: Policealnym Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie, Studium Ekonomicznym w Białymstoku, Policealnym Studium Archiwistyki przy Zespole Szkół Poligraficzno-Księgarskich w Krakowie oraz w Policealnej Szkole dla Dorosłych przy Niepublicznym Ośrodku Edukacyjnym w Jeleniej Górze.

W ramach współpracy z uniwersytetami NDAP zaopiniowała projekt studiów unikatowych „Archiwistyka i zarządzanie dokumentacją” planowanych do wprowadzenia w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W ramach współpracy z Uniwersytetem Warszawskim Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP opracował projekt założeń ogólnych dotyczących powołania na UW interdyscyplinarnych studiów „Zarządzanie wiedzą”. Z. Bujkiewicz i T. Dzwonkowski z AP w Zielonej Górze opracowali program nauczania dla specjalności „Zarządzanie dokumentacją i informacją”, który jest realizowany na studiach dziennych na kierunku historia w Uniwersytecie Zielonogórskim.

W 28 archiwach państwowych zorganizowano coroczne praktyki zawodowe pierwszego i drugiego stopnia, w których wzięło udział 484 studentów historii ze specjalnością archiwalną lub biblioteczną oraz studentów zarządzania i administracji, a także studentów konserwacji zbiorów archiwalnych z 12 uniwersytetów (UMK Toruń, UAM Poznań, UMCS Lublin, KUL, UW-M Olsztyn, UKSW w Warszawie, uniwersytety Gdański, Jagielloński, Warszawski, Wrocławski, Szczeciński i Śląski) oraz 14 akademii i szkół wyższych (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Akademia Podlaska w Siedlcach, Akademia Świętokrzyska Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, Akademia Polonijna w Częstochowie, Politechnika Warszawska filia w Płocku, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Wyższa Szkoła im. Pawła Włodkowica w Płocku, Kolegium Licencjacie UMCS w Radomiu, Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Przemysłu, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach oraz PWSZ w Legnicy i Przemysłu). Praktyki archiwalne odbyło także 64 słuchaczy i uczniów z 3 szkół policealnych (Policealne Studiu Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa w Warszawie, Policealnego Studium Archiwistyki w Krakowie oraz Policealna Szkoła dla Dorosłych w Jeleniej Górze). Praktykę archiwalną w archiwach w Katowicach i Przemysłu odbyło też 5 uczniów Technikum Fotograficznego w Katowicach oraz Liceum Technicznego w Przemysłu.

Formą współpracy z wyższymi uczelniami i innymi placówkami szkolnymi są też prelekcje dotyczące historii i archiwistyki przygotowywane w oparciu o materiały archiwalne. Spotkania organizowano – we wszystkich niemal archiwach – głównie dla studentów z

kierunków humanistycznych (historia, filologia, informacja naukowa). Zapoznawano słuchaczy z zasobem archiwalnym oraz wyjaśniano zasady przeprowadzania kwerend archiwalnych i wykorzystywania archiwaliów w pracy naukowej. Szereg prelekcji dotyczyło prowadzenia badań genealogicznych, co wiązało się z rosnącym zainteresowaniem użytkowników tą dziedziną. Zajęcia dydaktyczne (zwłaszcza ćwiczenia) dla studentów historii ze specjalnością archiwalną odbywały się m.in. w AGAD, AAN oraz archiwach w Bydgoszczy, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Radomiu, Siedlcach, Toruniu i Zielonej Górze.

W ramach **podnoszenia kwalifikacji naukowych i zawodowych** pracownicy archiwów państwowych kontynuowali prace przy pisaniu rozpraw habilitacyjnych oraz doktorskich. Jerzy Gaul z AGAD uzyskał stopień doktora habilitowanego a Krzysztof Strykowski z AP w Poznaniu ogłosił drukiem swą pracę habilitacyjną. Dwu pracowników AP w Toruniu, Tomasz Dziki i Krzysztof Kopiński, uzyskało stopień doktora nauk historycznych. Joanna Chojecka z archiwum w Koszalinie, w ramach współpracy między NDAP a Krajową Dyrekcją Archiwów Badenii-Wirtembergii, uczestniczyła w całorocznym 38. kursie naukowym dla urzędników niemieckiej wyższej służby archiwalnej, zorganizowanym przez Szkołę Archiwalną w Marburgu. Szereg pracowników archiwów państwowych i NDAP podnosi swe kwalifikacje zawodowe na studiach podyplomowych z zakresu archiwistyki i komputeryzacji archiwów, organizowanych na Wydziale Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu. Podnoszą oni swe kwalifikacje także na licznych kursach i szkoleniach oraz na kursach języka angielskiego i niemieckiego.

Przedstawiciele NDAP oraz archiwów państwowych wchodzi w skład władz wielu instytucji naukowych i kulturalnych. Daria Nałęcz jest członkiem Komitetu Nauk Historycznych PAN i komitetu redakcyjnego Polskiego Słownika Biograficznego, a także redaktorem naczelnym „Archeionu”. Prezesem Stowarzyszenia Archiwistów Polskich jest Jarosław Poraziński, dyrektor AP w Toruniu (do września 2004 r.). Sławomir Radoń, dyrektor AP w Krakowie, jest przewodniczącym Kolegium Instytutu Pamięi Narodowej. Teresa Zielińska z AGAD jest członkiem rady naukowej Archiwum PAN. Edward Kołodziej z AAN jest członkiem Komitetu Badań Polonii PAN. Sławomir Iwaniuk z AP w Białymstoku jest wiceprezesem Białoruskiego Towarzystwa Historycznego. Pracownicy archiwów sprawują także liczne funkcje we władzach oddziałów PTH, SAP oraz regionalnych towarzystw naukowych.

W pracach Normalizacyjnej Komisji Problemowej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego do Spraw Informacji i Dokumentacji uczestniczyła Ewa Rosowska z NDAP, opiniując projekty norm pod kątem potrzeb archiwów państwowych. Dotyczyły one w szczególności norm dla papieru przeznaczonego na dokumenty archiwalne. W posiedzeniach zespołu KT-242 Polskiego Komitetu Normalizacyjnego brał udział również Stanisław Flis z AP w Gdańsku, który przygotował tłumaczenie z języka angielskiego normy ISO „Dublin Core – elementy systemu metadanych” – PN-ISO 15836.

Współpraca z zagranicą

Kongres Międzynarodowej Rady Archiwów

Najważniejszym wydarzeniem w międzynarodowym kalendarzu archiwalnym roku 2004 był XV Kongres Międzynarodowej Rady Archiwów Wiedniu, zwołany pod hasłem „Archiwa, pamięć i wiedza” (23-29 sierpnia). W wydarzeniu tym udział wzięło 51 archiwistów delegowanych przez Naczelną Dyрекcję i Stowarzyszenie Archiwistów Polskich. Motywem przewodnim obrad było zachowanie światowego dziedzictwa dokumentarnego narażonego na katastrofy spowodowane przez człowieka i na klęski żywiołowe. Omawiano zagadnienia standaryzacji opisu archiwalnego, udostępniania archiwaliów, digitalizacji zbiorów i tworzenia archiwów elektronicznych, zarządzania zbiorami audiowizualnymi, wartościowania i selekcji przekazów, ochrony i konserwacji dokumentów oraz kształcenia archiwistów.

Obrady Sesji Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Rady Archiwów dotyczyły 3 zasadniczych wątków, tj. programu działalności, spraw administracyjnych i budżetu. Na kongresie zakończona została reforma MRA. Dotychczasowe komitety merytoryczne zostały zlikwidowane, zezwolono im jednakże na sfinalizowanie prowadzonych projektów do końca 2006 r. Zgodnie z przyjętym dokumentem „ICA Strategies and Priority Areas” powoływane będą grupy robocze, zajmujące się poszczególnymi projektami w czterech głównych obszarach: wspieranie rozwoju i promocja archiwów, źródła elektroniczne i automatyzacja, przechowywanie i ochrona przed klęskami, kształcenie zawodowe i doskonalenie umiejętności. Nad całością działalności merytorycznej MRA czuwać ma Komisja Programowa.

Uczestnicy zgromadzenia przyjęli nowy statut organizacji, zgodnie z którym zlikwidowano Komitet Wykonawczy, powołując na jego miejsce Radę Wykonawczą oraz Komisję Zarządzającą która ma działać spraw pomiędzy posiedzeniami Rady

Ponadto podczas Zgromadzenia Ogólnego omówiono sprawy związane ze sprawozdaniem finansowym i nowymi zasadami finansowania działalności MRA.

Na zakończenie obrad Zgromadzenia Ogólnego MRA przyjęta została rezolucja, wzywająca m. in. do właściwego zabezpieczania zbiorów archiwalnych, zwalczania nielegalnego obrotu nimi, stwarzania warunków do ich wszechstronnego wykorzystywania oraz traktowania zbiorów archiwalnych państw członkowskich jako wspólnego dziedzictwa.

I. Realizacja programów międzynarodowych

Reconstitution of the Memory of Poland. W dniach 15–16 marca odbyło się trzecie spotkanie Steering Committee for Culture (CDCULT) Rady Europy w Strasburgu, podczas

którego przedstawiciele NDAP (Władysław Stępiak, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Kazimierz Schmidt, doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych i Anna Barszcz, ZNA) zapoznali obecnych z historią Programu, metodologią leżącą u jego podstaw oraz wynikami realizacji. Podczas posiedzenia miejsce miała prezentacja on-line bazy danych Programu oraz doświadczenia zdobyte w trakcie realizacji projektu. Słuchacze zapoznani zostali również z planami strony polskiej związanymi z jego rozwojem. Wystąpienie polskiej delegacji spotkało się z pozytywnym przyjęciem uczestników obrad, w tym Wolfdietricha Elberta, Szefa Departamentu Polityki Kulturalnej IV Dyrekcji Generalnej Rady Europy. W 2004 r. udział finansowy Rady Europy w Programie uznano za zakończony. Nie oznacza to jednak zakończenia programu, gdyż w oparciu o inicjatywę strony polskiej ma być kontynuowany w poszczególnych krajach samodzielnie przez NDAP lub we współpracy z innymi partnerami.

Wyrazem uznania dla Programu był udział przedstawicieli polskich archiwów państwowych w uroczystym objęciu przez Polskę prezydencji w Radzie Europy. W dniu przejęcia prezydencji, tj. 10 listopada 2004 r. nastąpiło otwarcie wystawy obrazującej osiągnięcia programu *Reconstitution of the Memory of Poland*. Wzięli w nim udział, wygłaszając okolicznościowe przemówienia, Sekretarz Generalny Rady Europy, David Terry, Minister Spraw Zagranicznych, Włodzimierz Cimoszewicz, i Daria Nałęcz, Naczelną Dyrektorkę Archiwów Państwowych. Komisarzem wystawy była obecna w Strasburgu Anna Barszcz z Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP. W skład delegacji wchodził również Władysław Stępiak, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

W wyniku uzgodnień z partnerami zagranicznymi 4 osoby z polskich archiwów państwowych prowadziły w 2004 r. prace poszukiwawcze w archiwach 3 państw:

1. RFN

- Bożena Kumor (AP Wrocław) w dniach 20 września – 1 października kontynuowała rejestrację poloników w archiwach w Nordrhein–Westfälisches Hauptstaatsarchiv Düsseldorf.
- Janusz Gołaszewski (AP Wrocław) w dniach 20 września – 1 października kontynuował rejestrację poloników w Nordrhein – Westfälischen Staatsarchiv Münster.

2. Czechy

- Wioletta Lipińska (NDAP) w dniach 4-22 października przeprowadziła rozpoznanie i rejestrację poloników w Państwowym Archiwum Głównym w Pradze

3. Rosja

- Małgorzata Osiecka (AGAD) w dniach 20 listopada–18 grudnia przeprowadziła rozpoznanie i rejestrację poloników w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym St. Petersburga.

4. Austria.

- Jerzy Gaul (AGAD) przeprowadził rozpoznanie poloników w Parlamentsarchiv w Wiedniu. Ponadto przebywając w Wiedniu w ramach stypendium przyznanego przez Austriacką Akademię Nauk, zarejestrował polonika występujące w trzech zespołach Diözesarchiv Wien.

Dzięki środkom przyznanym przez FUNDACJĘ WARTA, NDAP zamówiła wykazy poloników z Archiwum Państwowego Obwodu Grodzieńskiego, Narodowego Archiwum Historycznego Białorusi w Mińsku oraz Narodowego Archiwum Historycznym Białorusi w Grodnie. Z ostatnią z wymienionych instytucji zawarto również porozumienie w sprawie opisu wytypowanych zespołów. Na przeszkodzie w podpisaniu podobnego porozumienia z pozostałymi archiwami stanęły niezwykle wygórowane oczekiwania finansowe partnerów białoruskich.

II. Konferencje międzynarodowe

W dniach 28-29 maja br. w Warszawie odbyła się jubileuszowa X Międzynarodowa Konferencja Archiwów Państw Europy Środkowo-Wschodniej, poświęcona roli archiwów pośród instytucji pamięci. W konferencji udział wzięło 47 przedstawicieli z 17 krajów. Obrady podzielone zostały na dwie sesje, z czego jedna poświęcona była problemom prawnym i teoretycznym, druga zaś zagadnieniom praktycznego funkcjonowania archiwów. Uczestnicy spotkania wskazali m. in. na proces przenikania się zakresu gromadzenia zbiorów archiwów, bibliotek i muzeów. Podczas konferencji zaprezentowane zostały dwa międzynarodowe programy, w których uczestniczą polskie archiwa: *Odtworzenie Pamięci Polski* oraz *Wspólne Dziedzictwo Europejskie*.

Polskie archiwa państwowe były także reprezentowane na najważniejszych zagranicznych spotkaniach międzynarodowych, poświęconych strategii rozwoju archiwów w dobie informatyzacji, demokratyzacji i coraz powszechniejszego dostępu do informacji.

1. W działalności archiwalnej państw Unii Europejskiej główny nacisk w roku 2004 r. położony został na raport o stanie archiwów państw Unii. II posiedzenie plenarne zespołu ekspertów Unii Europejskiej ds. archiwalnych (17 lutego, Bruksela), w którym udział wziął Władysław Stępiak, poświęcone było omówieniu wyników działania zespołu redakcyjnego opracowującego raport oraz zespołu badającego możliwości wzmocnienia współpracy archiwalnej w ramach Unii.

Również podczas stałych spotkań szefów archiwów Unii Europejskiej (EBNA), zorganizowanych w Dublinie 21-22 kwietnia (Władysław Stępiak) oraz w Hadze 20-21 października (Daria Nałęcz) skupiono się na nadaniu ostatecznego kształtu raportowi o stanie archiwów państw Unii. Ponadto Claes Granstrom przedstawił treść rezolucji Rady UE o przechowywaniu dzieł filmowych w Unii oraz zwrócił uwagę na niejednorodność

ustawodawstwa dotyczącego ochrony danych osobowych, mimo obowiązywania stosownej Dyrektywy Unii. Szef Bundesarchiv H. Weber rozwinął przedstawiony w Atenach projekt ochrony zbiorów archiwalnych przed zalaniem, proponując ustanowienie centrum informacyjnego i czterech regionalnych centrów ratowniczych. Natomiast zwierzchnik Archiwów Francuskich. M. de Boisdeffre, podczas spotkania w Dublinie zaprosiła archiwa Unii do wypełnienia ankiety poświęconej kradzieżom zbiorów i ich nielegalnemu obrotowi. Jej wyniki zostały omówione w czasie spotkania w Hadze.

2. Szczególnie ważną płaszczyzną kontaktów międzynarodowego środowiska archiwistów są spotkania organizowane w ramach działalności Międzynarodowej Rady Archiwów.
  - Daria Nałęcz, wiceprzewodnicząca Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów (EURBICA), uczestniczyła w posiedzeniu Komitetu Wykonawczego EURBICA 7-8 kwietnia w Paryżu. Spotkanie to poświęcono omówieniu problemów przygotowania nowego raportu o stanie archiwów oraz projektowi utworzenia europejskiej bazy danych aktów prawnych odnoszących się do archiwów. Ustalono również plan seminariów, które zostaną zorganizowane pod auspicjami EURBICA: nt. zapobiegania zniszczeniom i usuwania skutków kataklizmów (maj, Kijów), międzynarodowych standardów opisu archiwalnego (październik, Paryż) oraz kształcenia w zakresie zarządzania dokumentacją (listopad, Finlandia). Uczestnicy spotkania debatowali również nad obszarami zainteresowań EURBICA w przyszłości, do których należeć mają sprawy kształcenia, bazy danych europejskiego prawa archiwalnego oraz wspólnego dziedzictwa archiwalnego.
  - w posiedzeniu Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Rady Archiwów obradującego w dniach 21-23 kwietnia Polskę reprezentowała Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor AP. Dwa tematy zdominowały obrady: nowe zapisy w konstytucji oraz zmiany w sposobach funkcjonowania MRA i jego strukturach, a co za tym idzie – również zmiany struktury budżetu. Ideą nadrzędną dla wszystkich tych propozycji jest zwiększenie efektywności prac organizacji. W tym celu na kolejnych spotkaniach uzgodnione mają być listy zadań priorytetowych. Ich podjęcie wiąże się ze zwiększeniem obciążeń finansowych, co również może dotknąć polskie archiwa. Podjęcie decyzji zostało odłożone do czasu kongresu w Wiedniu.
  - podczas posiedzenia Komitetu ds. Prawnych ICA (4-8 maja, Kijów) przewodniczący zespołów problemowych Komitetu prezentowali przygotowywane na Kongres w Wiedniu raporty. Władysław Stępiak omówił tekst raportu z działalności zespołu, któremu przewodniczy, tj. ds. międzynarodowych sporów o archiwalia. Ponadto w ramach seminarium międzynarodowego „Ustawodawstwo archiwalne Ukrainy a problemy integracji

europiejskiej i północnoatlantyckiej” wygłosił referat na temat podstaw prawnych restytucji archiwaliów.

- w dniach 5-8 maja odbyło się w Kijowie Międzynarodowe Seminarium „Zapobieganie zniszczeniom i usuwanie uszkodzeń materiałów archiwalnych dotkniętych katastrofą” zorganizowane przez Komitet Archiwów Państwowych Ukrainy i EURBICA w związku z pożarem archiwum w Kamieńcu Podolskim. Materiały ze spotkania zostaną wydane w publikacji, której redakcję powierzono Annie Czajce, Kierownikowi Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów.
- Anna Michaś, Kierownik Pracowni Konserwacji w AP Kraków, sekretarz Sekcji Zabezpieczania Materiałów Archiwalnych w Klimacie Umiarkowanym (CPTE) MRA, wzięła udział w spotkaniu Sekcji w Tallinie (6-7 maja). W czasie spotkania omówiono bieżącą działalność Komitetu oraz stan przygotowań do Kongresu w Wiedniu.
- Paweł Pietrzyk (AP Łódź) wzięł udział w seminarium zorganizowanym wspólnie przez Europejski Oddział Międzynarodowej Rady Archiwów, Komitet ds. Szkoleń Zawodowych Międzynarodowej Rady Archiwów (CPT/ICA) i Archiwa Narodowe Finlandii. Spotkanie poświęcone było: nauczaniu zarządzania dokumentacją i dalszego kształcenia – warsztaty dla nauczycieli” w Helsinkach, w dniach 10-13 listopada. Głównym celem seminarium było ustalenie założeń raportu dla Międzynarodowej Rady Archiwów, na podstawie którego będzie możliwe powołanie grupy roboczej zajmującej się opracowaniem programu szkoleń międzynarodowych dla trenerów w zakresie zarządzania dokumentacją. Pierwsze szkolenia pilotażowe w Europie mają odbyć się w 2006 r.

3. Międzynarodowe staże naukowe i konferencje tematyczne

W 2004 r. przedstawiciele polskich archiwów państwowych uczestniczyli w kilku ważnych, z punktu widzenia możliwości pogłębiania wiedzy i wymiany doświadczeń zawodowych, międzynarodowych konferencjach i stażach naukowych.

a) Staże:

- Joanna Chojecka, Zastępca Dyrektora Archiwum Państwowego w Koszalinie otrzymała stypendium Fundacji Roberta Boscha i podjęła roczny staż w Szkole Archiwalnej w Marburgu, obejmujący naukę teoretyczną i praktyczną oraz zajęcia z zakresu strategii rozwijania archiwów i zarządzania nimi. Staż zakończy się w marcu 2005 r. obroną pracy pisemnej.

b) Konferencje tematyczne:

- 21-22 maja Władysław Stępniaak uczestniczył w zorganizowanej w Kijowie przez Komisję Rządową Upamiętnienia Ofiar Wojny i Represji Politycznych na Ukrainie konferencji międzynarodowej „W poszukiwaniu dróg pojednania nad grobami

poległych”. Zamierzeniem organizatora konferencji jest stworzenie w Kijowie międzynarodowego centrum koordynującego prace nad upamiętnieniem ofiar wojny i represji. Pierwsza część obrad poświęcona była badaniom archiwalnych dotyczących losów jeńców wojennych i internowanych w czasie II wojny światowej i po jej zakończeniu, druga zaś dotyczyła ochrony i utrzymania miejsc pamięci i cmentarzy ofiar wojny. W przygotowanej rezolucji umieszczono zapis mówiący o możliwości powołania grupy roboczej, której zadaniem byłaby organizacja współpracy międzynarodowej. W rezolucji zaapelowano również o udostępnianie materiałów archiwalnych na potrzeby tych prac.

- 23-25 czerwca w Sankt Petersburgu odbyła się Konferencja UNESCO „Informacja dla wszystkich”, w której uczestniczył Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP .
- Z okazji dziesięciolecia Szkoły Archiwalnej w Marburgu, IX Colloquium archiwalne poświęcono zmieniającemu się profilowi zawodowemu archiwisty i pojawiającym się w związku z tym nowym wyzwaniom w zakresie edukacji i szkoleń archiwistów. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, wygłosiła wykład inauguracyjny.
- W dniach 29 września – 1 października odbyła się w Pradze konferencja „Archiwa w kontekście międzynarodowym” zorganizowana w okazji obchodów 50-lecia Państwowego Głównego Archiwum w Pradze. Polskie archiwa państwowe reprezentowali Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Henryk Kurowski, Zastępca Naczelnego Dyrektora. W konferencji jako prelegenci wzięli także udział Władysław Stępiak, Zastępca Naczelnego Dyrektora i Ewa Rosowska, p.o. Naczelnika Wydziału Integracji Europejskiej NDAP. Oprócz prezentacji stanu badań nad bohemikami i dyskusji na temat czeskich archiwów emigracyjnych, podczas konferencji przedstawiono najważniejsze europejskie inicjatywy archiwalne. Informację o udziale archiwów polskich w programach Unii Europejskiej przedstawiła Ewa Rosowska, a Władysław Stępiak zapoznał uczestników z doświadczeniami polskimi i dorobkiem zyskanymi w czasie organizacji cyklu konferencji międzynarodowych Colloquia Jerzy Skowronek dedicata. Osobna sesja konferencji została poświęcona archiwom elektronicznym.
- W Białej Cerkwi i Humaniu na Ukrainie w dniach 3-4 listopada w ramach obchodów „Roku Polskiego na Ukrainie” odbyło się międzynarodowe seminarium naukowe „Nauka o archiwach i nauka w archiwach”. Stronę polską reprezentowali: Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, Władysław Stępiak, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz Jacek Krochmal, Kierownik Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP. Uczestnicy seminarium zaprezentowali

referaty omawiające najważniejsze problemy archiwistyki współczesnej oraz przemiany zachodzące w archiwach początku XXI wieku.

- Przedstawicielem polskich archiwów państwowych podczas międzynarodowej konferencji „Współczesny stan i perspektywy rozwoju dokumentoznawstwa”, która odbyła się w dniach 2-3 grudnia w Kijowie, był Paweł Pietrzyk (AP Łódź). Konferencję zorganizował Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy oraz Ukraiński Naukowy Instytut Archiwistyki i Dokumentoznawstwa z okazji 10-lecia działalności Instytutu. Pierwszego dnia obrad zaprezentowane zostały wystąpienia dotyczące obecnego stanu dokumentoznawstwa w poszczególnych państwach. W drugim dniu uczestnicy obradowali w 4 sekcjach, które zajmowały się następującą problematyką: 1) dokumentoznawstwo, 2) historia, teoria i praktyka biurowości, 3) archiwistyka i aktoznawstwo, 4) kształcenie archiwistów.

6. Komputeryzacja archiwów i związane z nią problemy zarządzania dokumentacją elektroniczną są szeroko dyskutowane w międzynarodowym środowisku archiwalnym. Okazję do zapoznania się z najnowszymi rozwiązaniami w tej dziedzinie dało przedstawicielom polskich archiwów państwowych uczestnictwo w takich spotkaniach, jak posiedzenia DLM-EEIG czy konferencja poświęcona EAD.

Hubert Wajs (AGAD) i Stanisław Flis (AP w Gdańsku) uczestniczyli w kolejnych dwóch posiedzeniach DLM EEIG (Document Lifecycle Management, European Economic Interest Group), będącego miejscem dyskusji i wymiany informacji pomiędzy archiwami publicznymi, a środowiskiem biznesu i administracji. Zgodnie z rytmem zmiany prezydencji w Unii Europejskiej odbyły się one w Dublinie (22-24 marca) i Hadze (18-21 października). Pierwsza część obrad w Dublinie była poświęcona omówieniu spraw statutowych, przygotowaniu wyborów prezydium oraz kwestiom opłat członkowskich. Następnie uczestnicy spotkania obradowali w 4 grupach tematycznych: (1) edukacja, wymiana praktycznych doświadczeń; (2) MoReq – Model Requirements for Electronic Document and Records Management; (3) przechowywanie długoterminowe i sprawy prawne; (4) finanse i aplikacje. Sprawozdania z działań poszczególnych grup rozpoczęły październikowe obrady w Hadze. W dalszej części spotkania dyskutowano nad przyszłością DLM-EEIG, po tym jak Komisja Europejska wycofała swoje zaangażowanie finansowe w DLM Forum. W tej perspektywie jedyną płaszczyzną rzeczywistej aktywności mogą się okazać prace nad nową wersją MoReq'u, regulującego zasady postępowania z dokumentacją elektroniczną, wytwarzaną przez administrację publiczną w państwach Unii. Przygotowywany jest też system szkoleń związanych ze zrozumieniem zasad i całości MoReq'u. Jedno planowane jest w Polsce. Niestety prace nad problematyką przechowywania dokumentacji elektronicznej w długim czasie zostały wstrzymane.

- Hubert Wajs uczestniczył również w dniach 6-10 października w konferencji w Paryżu poświęconej amerykańskiemu kodowi opisu archiwalnego EAD. W pierwszej części konferencji zaprezentowane zostały doświadczenia różnych

krajów z wprowadzania EAD. Oprócz tego przedstawiono dwa inne standardy. Pierwszy z nich to również amerykański EAC (Encoded Archival Context), bazujący tym razem na ISAAR (CPF) i LEAF (Linking and Exploring Authority Files), drugi zaś to wzorowany na EAD hiszpański EAG (Encoded Archival Guide). Druga część spotkania poświęcona była dyskusji okrągłego stołu na temat nauczania EAD.

III. Umowy o współpracy bilateralnej

1. Podpisanie nowych umów

29 maja podpisano porozumienie o współpracy między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Państwową Służbą Archiwalną Republiki Mołdowa, które stanowi podstawę do wymiany doświadczeń oraz publikacji zbiorów dokumentów, literatury archiwalnej, materiałów z konferencji i sympozjów oraz podejmowania wspólnych przedsięwzięć naukowo-badawczych i popularyzujących zasoby archiwalne obu krajów. Porozumienie to przewiduje także wymianę specjalistów w wymiarze 14 dni rocznie dla każdej ze stron.

Strona polska podjęła również negocjacje w celu uzgodnienia zapisów porozumienia o współpracy między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Agencją „Uzarchiw” przy Radzie Ministrów Republiki Uzbekistanu.

W marcu przygotowano i przesłano Państwowej Służbie Archiwalnej przy Rządzie Republiki Kirgiskiej projekt porozumienia bilateralnego, którego zawarcie przewiduje *Program wykonawczy w dziedzinie kultury, nauki i edukacji*, podpisany przez rządy RP i Republiki Kirgiskiej na lata 2004-2006. Przesłany przez nas tekst porozumienia przewiduje popularyzację zbiorów archiwalnych, wymianę informacji, doświadczeń, publikacji oraz bezdewizową wymianę specjalistów. Największe jednak znaczenie ma artykuł dotyczący wymiany kopii i przygotowania wspólnej publikacji dokumentów archiwalnych przechowywanych w kraju partnera. Zgodnie z posiadanymi informacjami, w zasobie archiwów kirgiskich znajduje się wiele interesujących Polskę materiałów archiwalnych, w tym dokumentów ukazujących losy Polaków na Wschodzie podczas II wojny światowej.

2. Realizacja umów bilateralnych

Australia

- Na zaproszenie NDAP w dniach 30 marca – 2 kwietnia wizytę w Polsce złożyła Wanda Lazar z National Screen and Sound Archive w Australii. Podczas swojego pobytu wygłosiła wykład dla pracowników archiwów państwowych na temat doświadczeń National Screen and Sound Archive w pozyskiwaniu, gromadzeniu i postępowaniu ze zbiorami nagrań, a także omówiła zagadnienia digitalizacji

zbiorów zapisów dźwiękowych oraz konserwacji dźwięku zapisywanego za pomocą różnych technik i dla różnych celów. Wanda Lazar zapoznała się ze zbiorami ADM, odwiedziła także Archiwum Polskiego Radia, Filmotekę Narodową oraz Archiwum Telewizji Polskiej.

Austria

- W dniach 27 września – 8 października w ramach wymiany bezdewizowej archiwistów przebywał w Wiedniu Jerzy Gaul (AGAD), który przeprowadził w Kriegsarchiv i w Parlamentsarchiv badania porównawcze nad kancelarią komend etapowych i oddziałów kwatermistrzowskich armii auto-węgierskiej z lat 1914-1918. Podczas tego pobytu prowadził prace w ramach programu „Reconstitution of the Memory of Poland”.
- Naczelna Dyrekcja Austriackich Archiwów Państwowych zaproponowała organizację wystawy archiwalnej ukazującej związki historyczne Polski i Austrii. Ustalono, iż wystawa zostanie zainaugurowana w październiku 2005 r.

Białoruś

W dniach 10-12 maja w Toruniu odbyło się posiedzenie robocze Polsko-Białoruskiej Komisji Konsultacyjnej ds. Dziedzictwa Kulturalnego, podczas którego strony wymieniły się informacjami na temat realizacji dotychczasowych ustaleń. Strona białoruska zobowiązała się zapewnić polskim badaczom swobodny dostęp do zbiorów archiwalnych na Białorusi.

W warsztatach szkoleniowych w dziedzinie zabezpieczania i przechowywania materiałów archiwalnych wzięły udział 3 specjalistki z archiwów białoruskich.

Czechy

- W dniach 1-2 grudnia na zaproszenie Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w Polsce przebywał Dyrektor archiwów czeskich, Vacslav Babička. Omówiono wyniki dotychczasowej współpracy archiwów Polski i Czech oraz plany na przyszłość, w tym sprawy projektu programu dotyczącego archiwów mniejszości narodowych w Europie oraz kontynuacją programu Rady Europy Odtworzenie Pamięci Polski w archiwach czeskich.

Litwa

- W dniach 28-29 stycznia Vidas Grigoraitis, Dyrektor Generalny Departamentu Archiwów Litwy, złożył wizytę w Polsce. Omówiono realizację programów międzynarodowych „Odtworzenie Pamięci Polski” i „Archiwum Radziwiłłów”. Szczególnie dużo uwagi poświęcono dostępowi do materiałów archiwalnych obu państw. Strony przyjęły ustalenia dotyczące wymiany mikrofilmów interesujących

je zespołów i inwentarzy archiwalnych. Ponadto delegacje obu stron postanowiły zorganizować w roku 2005 r. wspólnej polsko-litewskiej wystawy archiwalnej, która otrzymała roboczy tytuł „Wspólne dziedzictwo archiwalne. Suwalszczyzna w archiwaliach z Polski i Litwy”.

- Sławomir Filipowicz (AP Suwałki) przebywał w dniach 7-19 listopada w Wilnie, gdzie w ramach bezdewizowej wymiany archiwistów prowadził w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym prace poszukiwawcze zespołów wytworzonych poza Suwalszczyzną, a zawierających istotne źródła do dziejów tego obszaru w okresie od XV do XX w. S. Filipowicz przeprowadził także poszukiwania materiałów archiwalnych do planowanej na rok 2005 wystawy polsko-litewskiej, której nadano roboczy tytuł „Wspólne dziedzictwo archiwalne. Suwalszczyzna w archiwaliach Polski i Litwy”.
- Halina Szymanel i Inga Bumażnikowa w dniach 31 maja – 4 czerwca prowadziły w ramach wymiany bezdewizowej badania w AGAD.
- W dniach 22-24 września w Warszawie odbyło się III posiedzenie Polsko-Litewskiej Grupy Ekspertów do Spraw Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, na którym archiwa państwowe reprezentował Andrzej Biernat. Ustalono między innymi, że przygotowane zostaną programy konserwacji, między poszczególnymi instytucjami, zostaną wymienione informacje o polonikach i lituanikach znajdujących się w zbiorach archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych obu państw. Ponadto protokół z posiedzenia zobowiązał Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych do zorganizowania szkolenia archiwistów litewskich w Polsce w zakresie paleografii i kancelarii Rzeczypospolitej Obojga Narodów do końca XVIII w.

Także 3 archiwistki litewskie wzięły udział w warsztatach szkoleniowych w zakresie zabezpieczania i przechowywania materiałów archiwalnych.

Łotwa

- W obchodach 85-lecia archiwów państwowych Łotwy, które odbyły się 26-27 listopada polskie archiwa państwowe reprezentowała Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych i Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP.

Niemcy

- W roku 2004 r. podsumowano program Nachweissbeschaffung. Dzięki pozytywnej ocenie dotychczasowych dokonań Archiwum Federalne w Koblencji podpisało z NDAP umowę przedłużającą działalność Centrum Informacji Archiwalnej, którego zadaniem jest koordynacja poszukiwań dokumentacji archiwalnej dla byłych robotników przymusowych z Rosji, Ukrainy, Białorusi i Czech, którzy pracowali na obecnych terenach Polski. 21 kwietnia odbyło się w

Berlinie spotkanie podsumowujące cały projekt, zaś w dniu 28 czerwca spotkanie poświęcone podsumowaniu projektu w instytucjach polskich. W trakcie obu spotkań stwierdzono potrzebę zachowania zgromadzonych danych, np. w postaci przewodnika archiwalnego po materiałach dot. pracy przymusowej lub portalu internetowego, który odpowiednio skonstruowany mógłby pełnić jednocześnie funkcje edukacyjne. Oficjalne zakończeniu działalności Centrum nastąpiło w dniu 16 lipca, kwerenda w polskich instytucjach była jednak kontynuowana i po 16 lipca strona niemiecka przekazała do sprawdzenia ok. 300 nowych wniosków. Ostateczne zamknięcie etapu poszukiwań archiwalnych w instytucjach polskich i niemieckich nastąpiło w dniu 31 grudnia.

- W związku z przygotowaniem do publikacji drugiego tomu przewodnika *Wołyń – Galicja Wschodnia 1943-1944. Przewodnik po polskich i ukraińskich źródłach archiwalnych w dniach 19-30 kwietnia* Beata Grelewicz (AP Zielona Góra) przeprowadziła kwerendę w zasobie Archiwum Wojskowego we Freiburgu, a Katarzyna Kubicka (AP Gdańsk) w Oddziale Rzeszy Archiwum Federalnego Berlin-Lichterfelde.
- W dniach 7-19 listopada w ramach bezdewizowej wymiany archiwistów przebywał w Berlinie Paweł Gut (AP Szczecin), który w Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz prowadził kwerendę do badań nad procesami archiwotwórczymi na Pomorzu Zachodnim przed 1945 r. ze szczególnym uwzględnieniem archiwaliów administracji państwowej i samorządowej. Podczas swojego pobytu zbierał również materiały źródłowe do badań nad ustrojem administracyjnym w prowincjach wschodnich państwa pruskiego w XVII-XX wieku.
- Anna Krochmal (COIA) wzięła udział w uroczystości otwarcia wystawy “Praca przymusowa na Dolnym Śląsku i w Saksonii” (25 października, Wrocław), zorganizowanej przez archiwa państwowe w Chemnitz, Dreźnie, Freiburgu i Lipsku oraz AP Wrocław.

Rosja

- W dniu 27 maja w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych odbyło się spotkanie kierownictwa NDAP z przedstawicielami Federalnej Agencji Archiwalnej (była Federalna Służba Archiwalna Rosji), z Władimirem P. Kozłowem na czele. Omówiono stan dotychczasowej współpracy, m. in. realizację wniosków osób represjonowanych przez władze radzieckie, realizacji programu Odtworzenie Pamięci Polski i Wspólnego Dziedzictwa Europejskiego oraz wznowienia wymiany osobowej między obu krajami. Poruszono też kwestię udziału przedstawicieli archiwów rosyjskich w obchodach 60 rocznicy Powstania Warszawskiego, stan prac nad kolejnym tomem wydawnictwa katyńskiego oraz

możliwość włączenia się Rosji do inicjatywy opublikowania serii wydawniczej poświęconej tragicznym wydarzeniom na Wołyniu w czasie II wojny światowej.

- W dniu następnym, tj. 28 maja miejsce miała kontynuacja rozmów, które tym razem poświęcone zostały wspólnej publikacji dokumentów dotyczących losów polskich jeńców wojny 1920 r. w Rosji. Spotkanie poświęcone było organizacji prac związanych z przygotowaniem tej publikacji, będącej siostrzanym wydawnictwem tomu poświęconego losom jeńców Armii Czerwonej w niewoli polskiej.
- W dniach 2-4 czerwca w Petersburgu przebywali Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Daria Nałęcz i jej zastępca, Władysław Stępiak. Z dyrekcją Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historycznego, Rosyjskiego Archiwum Państwowego Marynarki omówili dotychczasową współpracę, szczególnie w zakresie realizacji programu Rady Europy Odtworzenie Pamięci Polski. W wyniku rozmów polskie archiwa państwowe mogą przygotowywać się do realizacji II etapu programu w Rosji, obejmującego rejestrację poloników przechowywanych w archiwach szczebla regionalnego. Do programu przyłączyło się również Archiwum Instytutu Historii Rosyjskiej Akademii Nauk w Sankt Petersburgu, w którym przechowywana jest bogata kolekcja archiwaliów polskich, w tym materiałów pochodzących z archiwów gubernialnych, powiatowych i miejskich. W świetle przeprowadzonych rozmów wydaje się możliwe opracowanie i opublikowanie katalogu materiałów polskiej proveniencji przechowywanych w tej instytucji, zorganizowanie wspólnej konferencji naukowej i wystawy poloników z zasobu Instytutu, a w dalszej przyszłości mikrofilmowanie wybranych dokumentów.

Interesujące rozmowy przeprowadzone zostały także z władzami Rosyjskiej Biblioteki Narodowej w Sankt Petersburgu, które wyraziły zainteresowanie udziałem w realizowanym przez NDAP programie „Archiwum Radziwiłłów” oraz podjęciem wspólnej działalności wydawniczej. Pobyt w Sankt Petersburgu zaowocował także poparciem Konsula Generalnego RP, Eugeniusza Mielcarka oraz dyrektora powstającego tam Instytutu Polskiego, Hieronima Grali, którzy wyrazili życzliwą chęć pomocy w działaniach podejmowanych przez NDAP.

- Na zaproszenie NDAP W dniach 13-15 października przebywała w Polsce Jelena A. Kozłowa, Zastępca Dyrektora Państwowego Archiwum Federacji Rosyjskiej. Wzięła udział w seminarium naukowym poświęconym Powstaniu Warszawskiemu, podczas którego wygłosiła referat „Dokumenty dotyczące Powstania Warszawskiego sierpień-październik 1944 r. z zasobu rosyjskich archiwów państwowych”.

Ukraina

- W roku 2004 r. kontynuowane były przygotowania do II tomu publikacji „Wołyń-Galicja Wschodnia 1943-1944. Przewodnik po źródłach archiwalnych”. W

związku z tym Anna Krochmal (COIA) przebywała w Toronto (10-22 maja) badając zasób Biblioteki Uniwersytetu w Toronto, Ukraińskiego Centrum Badań i Dokumentacji i Archiwum Prowincji Ontario oraz w Londynie (6-15 lipca), gdzie przeprowadziła poszukiwania w Studium Polski Podziemnej i w Instytucie Polskim i Muzeum im. Gen. Sikorskiego. Ponadto Beata Grelewicz (AP Zielona Góra) przeprowadziła kwerendę w zasobie Archiwum Wojskowego we Freiburgu, a Katarzyna Kubicka (AP Gdańsk) w Oddziale Rzeszy Archiwum Federalnego Berlin-Lichterfelde.

- W dniach 2-6 listopada delegacja archiwów państwowych w składzie: Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, Władysław Stępiak, Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Jacek Krochmal, kierownik Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP, udała się z wizytą na Ukrainę. Było to związane z obchodami Roku Polskiego w tym kraju (marzec 2004 – marzec 2005), odbywających się pod hasłem „Polska i Ukraina razem w Europie”. Archiwa polskie włączyły się w te uroczystości organizując wystawę pod tytułem „Dzieje Polski w dokumencie archiwalnym”. Autorem scenariusza i katalogu wystawy opublikowanego w dwu wersjach językowych jest Jacek Krochmal. Wystawa została zaprezentowana w Kijowie, a na początku 2005 r. ma być dostępna we Lwowie, a następnie w Przemyślu. W Białej Cerkwi i Humaniu, gdzie zaprezentowano skrócone wersje wystawy odbyło się międzynarodowe seminarium naukowe „Nauka o archiwach i nauka w archiwach”.
- W ramach zapisu o bezdewizowej wymianie archiwistów zawartego w polsko-ukraińskim porozumieniu o współpracy archiwalnej Henryk Bartoszewicz (AGAD) prowadził w dniach 6-11 czerwca kwerendę w Centralnym Historycznym Archiwum Państwowym Ukrainy w Kijowie. Wyniki kwerendy, której przedmiotem były mapy wieloskalowe miast ukraińskich, zostaną wykorzystane w pracy „Kartografia miast Polski i krajów sąsiednich”.
- W ramach zapisu o bezdewizowej wymianie archiwistów zawartego w polsko-ukraińskim porozumieniu o współpracy archiwalnej Elżbieta Wierzbicka (AP Lublin) prowadziła w Archiwum Państwowym Obwodu Rówieńskiego w Równem w dniach 21-27 czerwca kwerendę związaną z opracowywaniem akt „Archiwum Berezów z Siekierzyniec” przechowywanych w AP Lublin. Jej celem było zbadanie zawartości dokumentacji dotyczącej rodu Berezów oraz przeprowadzenie analizy porównawczej zawartości rozproszonych akt.
- W dniach 6-17 września w ramach bezdewizowej wymiany archiwistów przebywał we Lwowie Robert Bogusz (AP Kraków), który przeprowadził kwerendę w zespole nr 157 Komisja Namiestnictwa w Krakowie i zespole nr 146

Namiestnictwo Galicyjskie we Lwowie - w celu opracowania planu ich kopiowania.

- Olena Lohinowa z Centralnego Historycznego Archiwum Państwowego Ukrainy we Lwowie wzięła udział w dwudniowych warsztatach szkoleniowych w zakresie zabezpieczania i przechowywania materiałów archiwalnych organizowanych we współpracy z Archiwum Narodowym Holandii i przy wsparciu finansowym Ambasady Królestwa Niderlandów w Polsce.

Uzbekistan

- W wyniku wizyty złożonej w dniach 24-26 maja w Taszkencie przez oficjalną delegację Polski, w skład której weszła Daria Naęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, polskie archiwa państwowe otrzymały teczki osobowe represjonowanych Polaków. W dniach 8-10 lipca w Warszawie miała miejsce rewizyta Dyrektora Głównego Zarządu ds. Archiwów przy Radzie Ministrów Republiki Uzbekistanu, Pułata Nematowa, który zapoznał się z zasobem Archiwum Głównego Akt Dawnych, AAN i ADM. W czasie jego wizyty w Warszawie omówiono sprawy związane z podpisaniem polsko-uzbeckiej umowy o współpracy archiwalnej.

Wielka Brytania

- Zakończono prace edytorskie i oddano do druku pierwszy tom publikacji raportu Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej ds. dokumentacji działalności polskiego wywiadu w czasie II wojny światowej oraz przystąpiono do prac nad tomem drugim. Promocję obu części pracy zaplanowano na rok 2005.

IV. Współpraca z ośrodkami polonijnymi i instytucjami gromadzącymi polonica

- 14 maja w Warszawie odbyło się posiedzenie Rady Dziedzictwa Archiwalnego. W trakcie spotkania przedstawiono sprawozdania dotyczące dotychczasowej działalności Rady, omówiono prace utworzonego wysiłkiem jej członków Polskiego Towarzystwa Dziedzictwa Archiwalnego oraz opracowano program działania na rok 2005.
- Polscy archiwiści kontynuowali prace porządkowe w Polskim Instytucie Naukowym w Nowym Jorku (do lutego Tomasz Hajewski z AP Katowice i od października Dorota Czech z AP Częstochowa) oraz w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku (do lutego Dorota Kotowicz z AP Kraków, Oddział w Bochni i od października Barbara Berska, AP Kraków).
- W ramach realizacji Umowy użyczenia zawartej pomiędzy Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Instytutem J. Piłsudskiego w Nowym Jorku, dotyczącej zabezpieczenia przechowywanych w Instytucie akt Powstań

Śląskich odesłana została pierwsza partia i sprowadzona druga materiałów archiwalnych. Akta te zostały zmicrofilmowane, a następnie poddane pracom konserwatorskim i zabezpieczającym w pracowniach Biblioteki Śląskiej w Katowicach, Archiwum Dokumentacji Mechanicznej i Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwalnej. Instytut J. Piłsudskiego w Nowym Jorku przygotowuje kolejne akta przeznaczone do konserwacji i mikrofilmowania w Polsce.

- Na zaproszenie ks. H. Fokcińskiego Mariola Szaleniec (AP Kraków) i Lidia Potykanowicz-Suda (AP Gdańsk) w dniach 8 sierpnia – 11 września porządkowały zbiory w Papieskim Instytucie Studiów Kościelnych w Rzymie.

V. Uzupelnianie zasobu archiwalnego

- W dniach 28 lutego–6 marca przebywał w Londynie Tadeusz Krawczak (ZNA NDAP). Podstawowym celem wyjazdu było opracowanie i zabezpieczenie spuścizny aktowo-ikonograficznej związanej z działalnością majora Mieczysława Białkiewicza, wybitnego przedstawiciela Polonii brytyjskiej. Kolekcja zawiera dokumenty osobiste rodzin Ojaków i Białkiewiczów oraz dokumentację działalności Białkiewiczów wśród Polonii. Wśród materiałów przywiezionych do kraju przez dr. T. Krawczaka znajdują się m.in.: mapa Rzeczypospolitej wykonana w Anglii w II połowie XVII w., niektóre dokumenty osobiste Mieczysława Białkiewicza i Aleksandry de Ojak Białkiewicz, teczka akt osobistych gen. Józefa Kordiana-Zamorskiego z unikatową dokumentacją z okresu bitwy niemeńskiej, dokumenty płk. Zygmunta Chabowskiego, płk. Romualda Niementowskiego, płk. Stanisława Bizańskiego, Jana Leona Neumana, Stanisława Jacuńskiego, część dokumentacji okolicznościowej i środowiskowej 4 przeciwpancernego pułku „Skupien”, kilkaset zdjęć ilustrujących dzieje polskiej broni pancerniej w II Rzeczypospolitej, walki o Monte Cassino, walki na Bliskim Wschodzie oraz uroczystości wojskowe z lat 1945-1948. Wśród tych dokumentów występują rękopisy Józefa Piłsudskiego.
- W roku 2004 do państwowego zasobu archiwalnego włączono kolejną część materiałów przekazanych Polsce przez władze Uzbekistanu. Kolekcję stanowią kserokopie 503 akt śledczych spraw prowadzonych przeciwko Polakom przez uzbeckie NKWD w latach 1919-1952. Dokumentują one represje przeciw ludności polskiej zamieszkałej w ZSRR w okresie międzywojennym i obywatelom polskim z terenów włączonych do ZSRR po 17.09.1939 r., którzy znaleźli się w Uzbekistanie z zamiarem wstąpienia do armii polskiej. Na podstawie przekazanych materiałów, Ewa Rosowska opracowała listę osób represjonowanych, obejmującą 549 nazwisk, która została zamieszczona na stronie internetowej NDAP (www.archiwa.gov.pl) .

- Archiwum Państwowe Obwodu Lwowskiego przekazało kopię teczek osobowej profesora archeologii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie i premiera rządu polskiego w latach 1934-1935, Leona Kozłowskiego. Kopie tych dokumentów przechowywane są obecnie w AAN.
- Archiwum Państwowe m. st. Warszawy wzbogaciło się o kopie zdjęć zniszczonej Warszawy, przekazane przez Jelenę Kozłową, Zastępcę Dyrektora Archiwum Państwowego Federacji Rosyjskiej.
- Archiwum Akt Nowych otrzymało w darze od Darii i Tomasza Nałęczów materiały dotyczące Józefa Piłsudskiego, które otrzymali oni w darze od Wacława Korabiewicza, do którego trafiły z kolei od osobistego lekarza Marszałka, Stefana Mozołowskiego.
- Archiwum Akt Nowych otrzymało również w darze od Bengta Anreasena ze Szwecji kserokopie materiałów archiwalnych dokumentujących wydarzenia II wojny światowej.
- Do Archiwum Głównego Akt Dawnych trafiły kopie materiałów archiwalnych, przekazane przez Dyrektora Służby Archiwalnej Republiki Mołdowy, Vasile Isaca, obrazujące losy Polaków represjonowanych przez carat.

VI. Umowy reprograficzne

Zgodnie z zapisami zawartych umów i przyjętym harmonogramem prac kontynuowano mikrofilmowanie materiałów archiwalnych dla następujących instytucji i organizacji:

- Muzeum Holocaustu (umowa podpisana 8 września 1997 r.) – w 2004 r. wykonano ogółem 175 140 klitek mikrofilmowych z przechowywanych w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy i w Archiwum Państwowym w Radomiu (kontynuacja) oraz Archiwum Państwowym w Poznaniu i Szczecinie akt dotyczących okupacji niemieckiej i zbrodni popełnionych w latach 1939-1945 przeciwko ludności żydowskiej, polskiej i innym ofiarom prześladowań hitlerowskich.
- Internationaler Suchdienst w Bad-Arolsen (RFN) – w ramach umowy zawartej 8 lipca 1998 pracownicy Internationaler Suchdienst Arolsen z Berlina kontynuowali w 2004 r. mikrofilmowanie w Archiwum Państwowym w Szczecinie oraz w Oddziale w Gorzowie Wielkopolskim akta zawierające informacje o więzieniu, pracy przymusowej lub deportacji osób fizycznych w latach 1939-1945. Zgodnie z Anekssem do Umowy z 1999 r., NDAP otrzymała zmikrofilmowane materiały z zasobu AP Szczecin i AP Łódź na płycie CD-Rom.

- The Genealogical Society of Utah (Mormoni) – strona polska wywiązała się z podpisanej w 2000 r. umowy na mikrofilmowanie akt stanu cywilnego do 1885 r. z zasobu archiwów państwowych, w zamian za przekazaną część Archiwum Potockich z Łańcuta. Łącznie w 2004 r. wykonano 31 829 klatek mikrofilmowych.
- Jewish Record Indexing-Poland (JRI-PL) – w ramach umowy z 1997 r. w 11 archiwach państwowych w 2004 r. wykonano 4855 stron kserokopii oraz 7685 klatek mikrofilmu z ksiąg stanu cywilnego wyznania mojżeszowego, które posłużą do opracowania indeksów osobowych. W dniu 16 listopada 2004 r. do porozumienia został podpisany aneks na opracowanie bazy danych indeksów osobowych do ksiąg stanu cywilnego wyznania mojżeszowego, przechowywanych w polskich archiwach państwowych.
- Niemiecki Instytut Historyczny – W ramach umowy podpisanej w 2003 r., przewidującej wykonanie na potrzeby projektu „Stosunki między NRD a Polska 1945/1949-1990” 6000 kserokopii z dokumentów z zasobu polskich archiwach państwowych (wyłączając AGAD), w 2004 r. sporządzono 2758 kserokopii akt z zasobu Archiwum Akt Nowych, AP Wrocław i AP Warszawa.

VII. Popularyzacja polskich zbiorów archiwalnych za granicą

- 13 listopada w Bibliotece Stanisławowskiej Zamku Królewskiego w Warszawie odbyło się uroczyste otwarcie wystawy "Amerykańska przyjaźń. Herbert Hoover a Polska". Ekspozycja przygotowana została przez Instytut Hoovera, przy współpracy z Zamkiem Królewskim i Naczelną Dyрекcją Archiwów Państwowych. Zorganizowana w 130. rocznicę urodzin i 40. rocznicę śmierci Hoovera, przedstawia jego działalność humanitarną oraz wsparcie USA udzielane Polsce w okresie obu wojen światowych oraz w okresie odzyskiwania niepodległości po I wojnie światowej i odbudowy kraju ze zniszczeń po II wojnie. Na prezentację złożyły się kopie nieznanymi szerszej publiczności materiałów archiwalnych pochodzących ze zbiorów m.in. Hoover Institution Archives, Herbert Hoover Presidential Library, Iowa Historical Society oraz polskich archiwów państwowych.
- W 60 rocznicę lądowania wojsk sprzymierzonych w Normandii Naczelna Dyрекcja Archiwów Państwowych zorganizowała w dniu 7 czerwca w Warszawie wystawę materiałów archiwalnych dokumentujących to wydarzenie – we współpracy z Archiwum Akt Nowych, Centralnym Archiwum Wojskowych i Ambasadą USA.
- Archiwum Akt Nowych włączyło się w obchody sezonu polskiego we Francji, wypożyczając na wystawę zorganizowaną w dniach 17 września – 9 listopada przez Archiwum Departamentalne w Angers, władze miasta i departamentu Maine-

en-Loire dziesięć dokumentów ze swojego zasobu. Wystawa dotyczyła pobytu Rządu RP na emigracji w Angers.

Działalność wydawnicza

Przeważająca większość archiwów państwowych (16), podobnie jak w latach poprzednich, w 2004 r. wydawała samodzielnie, w koedycji z innymi wydawcami lub tylko jako instytucje sprawcze własne publikacje. Liczba archiwów samodzielnie wydających książki utrzymuje się na stałym poziomie (16–20). Stała pozostaje też grupa archiwów, które w ciągu trzech lat nie wydały własnych publikacji (Kalisz, Kielce, Leszno, Olsztyn, Opole, Poznań, Radom, Toruń). Wśród archiwów, które opublikowały samodzielnie, lub we współpracy z wydawnictwami zewnętrznymi, najwięcej tytułów należy wymienić szczecińskie (8) i łódzkie (6). O ile archiwum szczecińskie dysponuje własnym zapleczem poligraficzno-drukarskim i może być bezkonkurencyjne, o tyle dorobek archiwum łódzkiego jest rezultatem obchodów rocznicowych poświęconych gettu w Łodzi.

I. Informacja o ilości publikacji wydanych przez archiwa samodzielnie lub w koedycji z innymi instytucjami (wydawcami) w latach 2002–2004 r.

2002		2003		2004	
lp	Archiwum Państwowe	ilość	Archiwum Państwowe	ilość	Archiwum Państwowe
1	SZCZECIN /W TYM 2 TYTUŁY WSPÓLNIE Z NDAP	7	SZCZECIN /W TYM 1 WSPÓLNA Z AP KOSZALIN/	11	SZCZECIN
2	PRZEMYŚL	4	PRZEMYŚL	6	ŁÓDŹ
3	GDAŃSK	3	BIAŁYSTOK	3	AAN
4	ŁÓDŹ	3	WARSZAWA	3	WARSZAWA
5	WROCLAW	3	AAN	2	KATOWICE
6	AAN	1	LUBLIN	2	LUBLIN
7	AGAD	1	ŁÓDŹ	2	KRAKÓW
8	LUBLIN	2	PŁOCK	2	PIOTRKÓW TRYB.
9	SIEDLCE	2	RZESZÓW	2	BIAŁYSTOK
10	RZESZÓW	2	SIEDLCE	2	PRZEMYŚL
11	PIOTRKÓW TRYBUNALSKI	1	ZIELONA GÓRA	2	AGAD
12	ADM (1 tytuł z NDAP)	1	WROCLAW	2	CZĘSTOCHOWA
13	BIAŁYSTOK	1	ADM	1	PŁOCK
	KRAKÓW	1	BYDGOSZCZ	1	SIEDLCE
	M. ST. WARSZAWY	1	ELBLĄG	1	WROCLAW
	ZAMOŚĆ	1	KRAKÓW	1	ZAMOŚĆ
			SUWALKI	1	
			ZAMOŚĆ	1	
		34		45	44

W roku sprawozdawczym przygotowano w ten sposób 44 tytuły o objętości około 473 ark. wyd. (w 2003 r. — 45 o objętości 455,54 ark. wyd.; w 2002 r. – 34 tytułów o objętości 429, 29 ark.). Jest to liczba przybliżona, ponieważ przy 15 tytułach nie podano liczby arkuszy wydawniczych tylko liczbę stron publikacji. Analiza dostępnych danych wskazuje, że koszt wydania 1 ark. wyd. mieści się w przedziale 199,51 zł – 4000,00 zł (dla porównania w 2003 r. 122,20 zł – 3080,50 zł), a cena 1 egz. książki, obliczona po kosztach produkcji, mieści się w przedziale 0,10 w AP Katowice – 157,89 zł w AP m.st. Warszawy (dla porównania w 2003 r. 1,78 zł. – 76,25 zł).

Większość wymienionych publikacji ukazała się dzięki dotacjom uzyskanym przez archiwa państwowe bądź dofinansowaniu ich przez NDAP. Dotacje pochodziły najczęściej od władz miejskich i samorządowych, fundacji działających przy archiwach, oddziałów Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, uczelni oraz często od samych autorów publikacji.

Wspomniane tytuły pod względem objętości arkuszy wydawniczych mieszczą się w przedziale 0,5–109 ark. wyd. (w 2003 r. od 0,6 do 36), natomiast nakłady publikacji wydanych przez archiwa kształtują się w granicach 200–1500 egz. (w 2003 r. od 100 do 1000 egz.). Pod tym względem nie zaszły żadne istotne zmiany na przestrzeni ostatnich 3 lat. Nie zmieniły się również proporcje wśród rodzajów wydawanych publikacji. Nadal archiwa publikują najczęściej czasopism (14), opracowań o charakterze historycznym (11) oraz inwentarzy, sumariuszy i katalogów – w tym ostatnim przypadku są to najczęściej katalogi wystaw dokumentów archiwalnych (13).

III. Publikacje w ramach poszczególnych grup tematycznych w latach 2001-2003

Lp	Rodzaj publikacji	ILOŚĆ 2002	ILOŚĆ 2003	ILOŚĆ 2004
1	PRACE Z ZAKRESU ARCHIWISTYKI I ARCHIWOZNAWSTWA	3	4	0
2	CZASOPISMA ARCHIWALNE I WYDAWNICTWA SERYJNE	13	13	14
3	INFORMATORY I PRZEWODNIKI	2	2	0
4	INWENTARZE, SUMARIUSZE I KATALOGI	5	7	13
5	ŹRÓDŁA HISTORYCZNE	2	2	6
6	INNE OPRACOWANIA	9	17	11
	RAZEM	34	45	44

Wśród publikacji w 2004 r. na szczególną uwagę zasługują:

1. ATLAS HISTORYCZNY WARSZAWY. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO Z LAT 1916–2002, T. 2, J. M. CHMIELEWSKI, WARSZAWA 2004, ISBN 83–921836–0–6 + TEKA MAP
2. IDEE EUROPEJSKIE W TRADYCYJ PRAWNO-PAŃSTWOWEJ RZECZYPOSPOLITEJ KORONY POLSKIEJ I WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO, WARSZAWA 2004 (KATALOG WYSTAWY)

3. KRAKOWSKI ROCZNIK ARCHIWALNY T. 10, RED. NACZELNY S. RADOŃ, KRAKÓW 2004, ISSN 1233-2136
4. KRONIKA SZCZECINA 2003, RED. K. KOZŁOWSKI, SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-11-5
5. LETZTE TAGE DIE ŁÓDZKER GETT-CHRONIK JUNI/JULI 1944, S. FEUCHERT, E. LEIBFRIED, J. RIECKE, J. BARANOWSKI, K. RADZISZEWSKA, GOTTINGEN 2004, ISBN 3-89244-801-9
6. NIEMCY NA POMORZU ZACHODNIM W LATACH 1945-1950. ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW POMORZA ZACHODNIEGO, T. 12, T. BIAŁECKI, K. KOZŁOWSKI, SZCZECIN 2004, ISSN 0867-230X
7. POLSKA MNIEJ ZNANA 1944-1989. T. 1, NARADY I TELEKONFERENCJA KIEROWNICTWA PZPR W LATACH 1980-1981, WARSZAWA 2004, ISBN 83-88766-80-5, ISBN 83-88766-99-6
8. POMORZE MILITARNE XII-XXI WIEK. MATERIAŁY Z I CZĘŚCI SESJI NAUKOWEJ, 27 LISTOPADA 2003 R., RED. K. KOZŁOWSKI, E. RYMAR, SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-13-1
9. TEKI ARCHIWALNE, T. 8(30), RED. NAUK. E. KOŁODZIEJ, WARSZAWA 2004
10. ŻYDZI SZCZECIŃSCY. TRADYCJA I WSPÓŁCZESNOŚĆ. MATERIAŁY Z SESJI NAUKOWEJ, 27 CZERWCA 2003, RED. K. KOZŁOWSKI, J. MIECZKOWSKI, SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-09-03
11. ŻYDZI WIEDŃSCY W GETCIE ŁÓDZKIM 1941-1944, J. BARANOWSKI, ŁÓDŹ 2004, ISBN 83-87522-66-X

Część archiwów może pochwalić się własnymi tytułami wydawnictw seryjnych i czasopism, które wydaje całkowicie samodzielnie, bądź korzystając z dofinansowania ze strony NDAP. Do wydawnictw tych w 2004 r. zaliczają się: Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny /AP w Szczecinie oddział w Gorzowie Wielkopolskim/, Krakowski Rocznik Archiwalno-Historyczny /Kraków/, Prace Historyczno-Archiwalne /Rzeszów/, Szczeciński Informator Archiwalny /Szczecin/, Kronika Warszawy /Warszawa/, Teki Archiwalne /AAN/. Archiwariusz Zamojski /Zamość/.

Archiwiści zatrudnieni w archiwach publikują również własne prace i artykuły w czasopismach i wydawnictwach wydawanych przez inne instytucje. Najczęściej są to: naukowe czasopisma o charakterze ogólnopolskim jak: Archeion, Archiwista Polski, Acta Poloniae Historica, Kwartalnik Historyczny, Przegląd Historyczny, Studia Historyczne, oraz wydawnictwa regionalne wydawane przez archiwa, jak np. AAN, krakowskie, przemyskie, rzeszowskie, szczecińskie, warszawskie, zamojskie. Wśród archiwów, których pracownicy przygotowali najwięcej samodzielnych publikacji należy wymienić: Rzeszów, AGAD, Toruń, Szczecin (w 2003 r. były to: AAN, AGAD, Katowice, Szczecin, Wrocław, Kraków, Poznań, Radom). Pełne dane podaje tabela nr V.

Rok 2004 był bogaty nie tylko w publikacje, ale i wydarzenia (wystawy, konferencje, spotkania, promocje wydawnictw, dni otwarte archiwów), które stały się przedmiotem zainteresowania ze strony lokalnych mediów, co z kolei zaowocowało szeregiem artykułów prasowych i audycji radiowo-telewizyjnych. Archiwa skutecznie współpracowały ze środkami masowego przekazu w popularyzowaniu wiedzy na temat swojej działalności.

VI. ARCHIWA W MEDIACH W 2004 r.

lp	ARCHIWUM	PRASA	RADIO	TV
1.	AAN		4	
2.	AGAD	1	1	1
3.	BYDGOSZCZ	10	3	4
4.	ELBLĄG	1		

5.	KALISZ	10		
6.	KATOWICE	47	2	4
7.	KIELCE	6	3	3
8.	LESZNO	10	1	1
9.	ŁÓDŹ	19		9
10.	PIOTRKÓW TRYBUNALSKI	2		5
11.	PŁOCK	8	1	5
12.	POZNAŃ	9	67	
13.	PRZEMYŚL		60	
14.	SIEDLCE	20	100	12
15.	SUWALKI	21	2	1
16.	SZCZECIN	7		28
17.	WARSZAWA	14		17
18.	WROCŁAW	26		14
19.	ZAMOŚĆ	9	3	4

V. Archiwa, które w 2004 r. wydały własne publikacje – samodzielnie lub w koedycji z innymi instytucjami

LP	TYTUŁ	NAKLAD CAŁKOWI-TY	KOSZT CAŁKOWI-TY WYDANIA	WYDAWCA	ARCHIWUM
1.	IV OBWÓD OCHOTA ARMII KRAJOWEJ. POLEGLI W POWSTANIU WARSZAWSKIM 1944 R. I W CZASIE KONSPIRACJI LAT 1939–1944, S. TYMKIEWICZ, WARSZAWA 2004, ISBN 83–88766–97–X, ISBN 83–88766–98–9	500	8000,00	OFICYNA WYDAWNICZA ASPRA-JR	AAN
2.	JÓZEF SŁAWOMIR HARTMAN 1898–1979. ADIUTANT PREZYDENTA I OJCIEC CICHOCIEMNYCH, R. LEWICKI, K. MARKERT, WARSZAWA 2004, ISBN 83–88773–11–9	?		OFICYNA WYDAWNICZA AJAKS	AAN
3.	POLSKA MNIEJ ZNANA 1944–1989. T. 1, NARADY I TELEKONFERENCJA KIEROWNICTWA PZPR W LATACH 1980–1981, WARSZAWA 2004, ISBN 83–88766–80–5, ISBN 83–88766–99–6	500		OFICYNA WYDAWNICZA ASPRA-JR	AAN
4.	TEKI ARCHIWALNE, T. 8(30), RED. NAUK. E. KOŁODZIEJ, WARSZAWA 2004	300	NDAP	AAN	
5.	TRADYCJE POWSTANIA STYCZNIOWEGO W II RZECZYPOSPOLITEJ, A. E. MARKERT, WARSZAWA 2004, ISBN 83–88773–82–9	500		OFICYNA WYDAWNICZA AJAKS	AAN
6.	IDEE EUROPEJSKIE W TRADYCJI PRAWNO-PAŃSTWOWEJ RZECZYPOSPOLITEJ KORONY POLSKIEJ I WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO, WARSZAWA 2004 (KATALOG WYSTAWY)	500			AGAD
7.	KATALOG WYSTAWY PIECZĘCI Z ZASOBU ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W BIAŁYMSTOKU, M. KIETLIŃSKI, G. PIETROWSKI, BIAŁYSTOK 2004, ISBN 83–88248–44–8	700	2000,00	AP BIAŁYSTOK	AP BIAŁYSTOK
8.	ŻYDZI CZĘSTOCHOWIANIE. WSPÓLISTNIENIE—HOLOCAUST—PAMIĘĆ				AP CZĘSTOCHOWA
9.	KRAJOBIAZ PRZEMYSŁOWY				AP KATOWICE

	ZAGŁĘBIA GÓRNOŚLĄSKIEGO W FOTOGRAFII — WYBÓR ZE ZBIORÓW ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W KATOWICACH, W. SZOŁTYSEK, S. KORBA, J. RACZYŃSKI, KATOWICE 2004 — KATALOG WYSTAWY				
10.	OŚWIĘCIM 1900–1939, P. HUDZIK, KATOWICE 2004 — KATALOG WYSTAWY				AP KATOWICE
11.	TRADYCJE INSPEKCJI PRACY NA ŚLĄSKU, M. GAŁUSZKA, R. ADLER, KATOWICE 2004 — KATALOG WYSTAWY				AP KATOWICE
12.	KRAKOWSKI ROCZNIK ARCHIWALNY T. 10, RED. NACZELNY S. RADOŃ, KRAKÓW 2004, ISSN 1233-2136	300	14 631		AP KRAKÓW
13.	KRAKÓW W EUROPIE, EUROPA W KRAKOWIE. KONTAKTY GOSPODARCZE XIV–XVII W. KATALOG WYSTAWY, K. FOLPRECHT, KRAKÓW 2004, ISBN 83-906630-2-3	?	?		AP KRAKÓW
14.	STUDIA ARCHIWALNE, T. 1, LUBLIN 2004, ISBN 83-227-2029-7	300	5000		AP LUBLIN
15.	WSCHODNI ROCZNIK HUMANISTYCZNY, T. 1, RADZYŃ PODLASKI 2004, ISSN 1731-982X	550	8500		AP LUBLIN
16.	75 LAT SZKOŁY PODSTAWOWEJ W SUCHOWOLI. MATERIAŁY Z SESJI NAUKOWEJ Z OKAZJI 75-LECIA SZKOŁY IM. SEWERYNA KS. CZETWERTYŃSKIEGO, SUCHOWOLA 12 IX 2003, RED. A. GAȚARCZYK, RADZYŃ PODLASKI 2004, ISBN 83-919810-0-2, ISBN 83-921446-2-7	350	1500		AP LUBLIN
17.	ROCZNIK ŁÓDZKI, T. 51, RED. M. NARTONOWICZ-KOT, ŁÓDŹ 2003, ISBN 83-913417-5-5, ISSN 0080-3502	400			AP ŁÓDŹ
18.	ROCZNIK ŁÓDZKI, T. 51, RED. E. WIŚNIEWSKI, ŁÓDŹ 2003, ISBN 83-913417-4-7, ISSN 0080-3502	400			AP ŁÓDŹ
19.	ŻYDZI WIEDEŃSCY W GETCIE ŁÓDZKIM 1941–1944, J. BARANOWSKI, ŁÓDŹ 2004, ISBN 83-87522-66-X	500			AP ŁÓDŹ
20.	LETZTE TAGE DIE ŁÓDZKER GETT-CHRONIK JUNI/JULI 1944, S. FEUCHERT, E. LEIBFRIED, J. RIECKE, J. BARANOWSKI, K. RADZISZEWSKA, GOTTINGEN 2004, ISBN 3-89244-801-9				AP ŁÓDŹ
21.	DZIECI ŁÓDZKIEGO GETTA. KATALOG WYSTAWY, J. PODOLSKA, ŁÓDŹ 2004, ISBN 83-914223-9-9	250			AP ŁÓDŹ
22.	POMIĘDZY ŻYCIEM A ŚMIERCIĄ. KATALOG WYSTAWY, J. BARANOWSKI, G. JANASZEK, A. RUKOWIECKI, ŁÓDŹ 2004				AP ŁÓDŹ
23.	TEATR W TOMASZOWIE MAZOWIECKIM W LATACH 1828–1912, E. LESZCZYŃSKI, TOMASZÓW MAZOWIECKI 2004				AP PIOTRKÓW TRYBUNALSKI
24.	NAJSTARSZE DOKUMENTY MIASTA PIOTRKOWA. KATALOG WYSTAWY Z OKAZJI 600-LECIA NADANIA MIASTU PRAWA MAGDEBURSKIEGO 1404–2004, PIOTRKÓW TRYBUNALSKI 2004				AP PIOTRKÓW TRYBUNALSKI
25.	POCZTÓWKI PŁOCKIE (DO 1945 R.). CD-ROM, PŁOCK 2004	1500	13527,10		AP PŁOCK
26.	ROCZNIK HISTORYCZNO-ARCHIWALNY, t 17	300	3904,86		AP PRZEMYŚL

27.	PRACE ARCHIWALNO-KONSERWATORSKIE, Z. 14, RED. U. GŁOWACKA-MAKSYMIAK, SIEDLCE 2004, ISSN 0860-0058	200	16080		AP SIEDLCE
28.	80 LAT BANKU GOSPODARSTWA KRAJOWEGO. KATALOG WYSTAWY, M. FRANKEL, SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-14-X	300	4400		AP SZCZECIN
29.	ŻYDZI SZCZECIŃSCY. TRADYCJA I WSPÓLCZESNOŚĆ. MATERIAŁY Z SESJI NAUKOWEJ, 27 CZERWCA 2003, RED. K. KOZŁOWSKI, J. MIECZKOWSKI, SZCZECIN 2004, . ISBN 83-89341-09-03	500	5800		AP SZCZECIN
30.	O SZCZECINIE I NIE TYLKO..., R. ŁYCZYWEK. SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-12-3	200	6000		AP SZCZECIN
31.	NIEMCY NA POMORZU ZACHODNIM W LATACH 1945-1950. ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW POMORZA ZACHODNIEGO, T. 12, T. BIAŁECKI, K. KOZŁOWSKI, SZCZECIN 2004, ISSN 0867-230X	200	10 000		AP SZCZECIN
32.	KRONIKA SZCZECINA 2003, RED. K. KOZŁOWSKI, SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-11-5	400	28 000		AP SZCZECIN
33.	POMORZE MILITARNE XII-XXI WIEK. MATERIAŁY Z I CZĘŚCI SESJI NAUKOWEJ, 27 LISTOPADA 2003 R., RED. K. KOZŁOWSKI, E. RYMAR, SZCZECIN 2004, ISBN 83-89341-13-1	400	10 000		AP SZCZECIN
34.	NADWARCIAŃSKI ROCZNIK HISTORYCZNO-ARCHIWALNY", NR 11, RED. D. A. RYMAR, GORZÓW WIELKOPOLSKI 2004, ISSN 1231-3033	300	8500		AP SZCZECIN
35.	KRÓTKA ROZPRAWA O HOJNOŚCI I CHCIWOŚCI, J. BUKOWIECKI, D. A. RYMAR (PRZEDMOWA), GORZÓW WIELKOPOLSKI-BLEDZEW 2004, ISBN 83-88514-06-7	300	2600	TPAiPP	AP SZCZECIN
36.	ATLAS HISTORYCZNY WARSZAWY. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO Z LAT 1916-2002, T. 2, J. M. CHMIELEWSKI, WARSZAWA 2004, ISBN 83-921836-0-6 + TEKA MAP	700 + 250			AP WARSZAWA
37.	KRONIKA WARSZAWY NR 1/120, 2/121, 3/122, RED. R. WOJTKOWSKI, WARSZAWA 2004, ISSN 0137-3099	1000			AP WARSZAWA
38.	WARSZAWIACY W POWSTANIU 1944. POWSTAŃCZA CODZIENNOŚĆ MIESZKAŃCÓW STARÓWKI. KATALOG WYSTAWY, M. SIKORSKA, WARSZAWA 2004	1000			AP WARSZAWA
39.	OLIMPIJSKIE MEDALE, DYPLOMY I NAGRODY HONORU. WYSTAWA W ARCHIWUM PAŃSTWOWYM M. ST. WARSZAWY V-VI 2004. KATALOG WYSTAWY, A. BELKA, P. NIEMCZAK, WARSZAWA 2004	1000			AP WARSZAWA
40.	ROCZNIK JELENIOGÓRSKI, T. 36, RED. I. ŁABOREWICZ, JELENIA GÓRA 2004, ISSN 0080-3480	500	7200	TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ JELENIJ GÓRY	AP WROCŁAW
41.	ARCHIWARIUSZ ZAMOYSKI, RED. A. KĘDZIORA, ZAMOŚĆ 2004, ISBN 83-8918132-2-3	300	1700		AP ZAMOŚĆ

7. Przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej

W roku sprawozdawczym archiwa państwowe przejęły do czasowego przechowywania dokumentację niearchiwalną o łącznym rozmiarze 4037 mb, zawierając kontrakty na kwotę 1 719 490 zł.

8. KADRY I ZARZĄDZANIE

8.1. Zatrudnienie

zatrudnienie w 2004 roku:	etaty	osoby
w archiwach państwowych	1361,88	1433
w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	58,03	60
łącznie	1419,91	1493

zatrudnienie w archiwach państwowych:	etaty	osoby
pracownicy:		
naukowi	18,30	19
archiwiści	851,00	869
konserwatorzy	73,10	77
administracja	192,68	212
obsługa	226,80	256
łącznie	1361,88	1433

8.2. Fluktuacja

		etaty	osoby
1/ przyjęci do pracy			
pracownicy AP:	naukowi	3,50	4
	archiwiści	80,00	86
	konserwatorzy	5,50	6
	administracja	16,08	20
	obsługa	32,85	43
	w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	1	1
łącznie		138,93	160

		etaty	osoby
2/ zwolnieni z pracy			
pracownicy AP:	naukowi	1,50	2
	archiwiści	57,30	61
	konserwatorzy	1,00	1
	administracja	11,90	15
	obsługa	37,60	45
	w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	3,00	3
łącznie		112,3	127

8.3. Absencja w archiwach państwowych i NDAP

	osoby	dni	z tego w NDAP	
			osoby	dni
zwolnienia lekarskie	640	13529	19	487
urlopy macierzyńskie	30	2354	0	0
urlopy wychowawcze	25	3922	0	0
urlopy bezpłatne	46	1537	1	10
nieobecność usprawiedliwiona	389	1603	12	62
nieobecność nieusprawiedliwiona	3	14	0	0
łącznie	1133	22959	32	559
<i>w wyniku absencji utracono 100 etatów, z czego z powodu zwolnień lekarskich 59</i>				

8.4. Szkolenie i ponoszenie kwalifikacji zawodowych i naukowych

Archiwum	wyższe ukończ.	wyższe w toku	podypl. ukończone	podypl. w toku	dokt. obronione	dokt. w toku	habil. obronione	habil. w toku	kurs archiw.	kurs komputer.	kurs językowy
AGAD	2	3	0	1	0	3	1	2	0	0	6
AAN	2	6	0	0	0	6	0	1	4	27	2
ADM	0	1	0	0	0	1	0	0	2	0	1
Białystok	1	0	0	0	1	2	0	1	0	0	1
Bydgoszcz	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0
Częstoch	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0
Elbląg	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Gdańsk	0	1	0	0	1	5	0	0	2	0	7
Kalisz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Katowice	1	1	0	1	0	2	0	0	3	0	0
Koszalin	1	4	2	2	0	1	0	0	1	0	0
Kielce	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Kraków	1	5	0	0	1	3	0	0	6	0	0
Leszno	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0
Lublin	0	1	0	0	0	3	0	0	1	0	0
Łódź	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Olsztyn	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
Opole	1	3	0	0	1	3	0	0	0	0	0
Piotr. Tryb.	0	1	0	0	0	4	0	0	1	1	0
Płock	1	3	1	1	0	0	0	0	0	0	3
Poznań	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Przemysł	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	9
Radom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rzeszów	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Siedlce	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Suwałki	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	3
Szczecin	1	5	1	0	0	0	0	0	1	0	10
Toruń	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0
Warszawa	1	5	0	4	0	1	0	0	1	19	20
Wrocław	3	1	0	0	0	2	0	0	3	0	5
Zamość	1	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0
Ziel. Góra	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Milanówek	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
AP razem	21	52	5	13	6	47	1	7	33	47	72
NDAP	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	10
ogółem	21	56	6	13	6	47	1	7	33	47	82

8.5. Aktualny stan przygotowania zawodowego pracowników

wykształcenie wyższe		magisterskie	licencjat	podyplomowe
	archiwalne	310	2	185
	historyczne	223	3	6
	pozostałe	170	23	34
łącznie		703	28	225
z tego w NDAP				
	archiwalne	5	0	3
	historyczne	13	0	0
	pozostałe	22	3	2
razem NDAP		40	3	5

nieukończone studia wyższe		magisterskie	licencjat
	archiwalne	4	0
	historyczne	6	7
	pozostałe	21	5
łącznie		31	12
z tego w NDAP			
	archiwalne	0	0
	historyczne	1	0
	pozostałe	2	1
razem NDAP		3	1

studium policealne		
	archiwalne	21
	pozostałe	40
łącznie		61
z tego w NDAP		
	archiwalne	0
	pozostałe	2
razem w NDAP		2

Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych

- z dniem 1 maja powołała Piotra Wierzbickiego na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Gdańsku,
- z dniem 1 lipca powierzyła Wiesławie Majak pełnienie obowiązków dyrektora Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, do czasu powołania dyrektora tej placówki,
- z dniem 1 września powołała Jolantę Louchin na stanowisko dyrektora Archiwum Akt Nowych w Warszawie,
- z dniem 1 września powołała Elżbietę Olender na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Lesznie,
- z dniem 1 września powołała Marlenę Koter na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Olsztynie,
- z dniem 1 października powołała Beatę Herdzin na stanowisko dyrektora Archiwum Państwowego w Toruniu.

Po pomyślnym zaliczeniu postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej, z dniem 15 listopada trzech pracowników NDAP oraz dwóch pracowników archiwów państwowych (po jednym z Archiwum Państwowego w Katowicach i Koszalinie) zostało mianowanych przez Szefa Służby Cywilnej urzędnikami służby cywilnej.

31 grudnia 2004 r. na stanowiskach naukowych były zatrudnione 22 osoby (2 profesorów, 3 docentów, 16 adiunktów i 1 asystent).

Laureatami Nagrody Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych za rok 2004 zostali:

- 1) Marek Wojtylak, kierownik Oddziału w Łowiczu Archiwum Państwowego m. st. Warszawy,
- 2) Rafał Magryś, młodszy archiwista w Archiwum Państwowym w Lublinie.

W roku ubiegłym zostali odznaczeni:

- 2 osoby Złotym Krzyżem Zasługi,
- 4 osoby Srebrnym Krzyżem Zasługi,
- 8 osób Brązowym Krzyżem Zasługi,
- 2 osoby odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”,
- 1 osoba odznaką honorową „Za Zasługi dla Archiwistyki”.

8.2. Finanse

Ustawa budżetowa na 2004 r. określiła wydatki archiwów państwowych na kwotę 74.540 tys. zł. Po uwzględnieniu skutków finansowych zmian wynagrodzeń wraz z pochodnymi z tytułu uzyskania dodatkowych etatów na organizację i uruchomienie działalności Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, kontynuowania prac budowlano-instalacyjnych, zakupu sprzętu komputerowego i wyposażenia dla nowotworzonego archiwum, wydatki te na koniec roku wyniosły 76.418,4 tys. zł i były wyższe od zapisu ustawy budżetowej o 2,5 %. Od wydatków za 2003 r. były one wyższe o 13,5 %.

Struktura wydatków archiwów państwowych lata 2002-2004 (w tys. zł)

Rodzaj wydatku	2002		2003		2004		Wskaźniki wzrostu %	
	Wykonanie kwota	%	Wykonanie kwota	%	Wykonanie kwota	%	2003/2002	2004/2003
1. Płace brutto z wypłatą nagrody rocznej („13”)	35.673,9	61,6	38.227,0	56,8	39.586,9	51,8	7,2	3,6
2. Pozostałe wynagrodzenia z pochodnymi	8.202,9	14,1	8.459,6	12,6	8.867,9	11,6	3,1	4,8
3. Rzeczowe (eksploatacyjne)	9.881,0	17,1	10.734,2	15,9	11.873,6	15,5	8,6	10,6
4. Inwestycyjne	4.165,0	7,2	9.890,0	14,7	16.090,0	21,1	37,4	62,7
Razem	57.922,8	100,0	67.310,8	100,0	76.418,4	100,0	16,2	13,5

Powyższe dane wskazują na nieznaczną poprawę sytuacji finansowej archiwów państwowych w 2004 roku, poza działalnością inwestycyjną, której wzrastające nakłady o 6.200,0 tys. zł. wiążą się z nabyciem i adaptacją obiektu w Milanówku na potrzeby Archiwum Państwowego Dokumentacji Osobowej i Płacowej.

Wydatki rzeczowe (eksploatacyjne) wyniosły 11.873,6 tys. złotych i kwota ta nie pokryła w tym zakresie wydatków w 2004 r. Niedobór środków rzeczowych został uzupełniony przez archiwa z pozyskanych środków pozabudżetowych (specjalnych i z gospodarstw pomocniczych).

W ramach środków rzeczowych przeznaczonych na działalność bieżącą w 2004 r. finansowane były przede wszystkim koszty eksploatacyjne (zakupy materiałów, energia) oraz niezbędne wydatki na konserwację sprzętu komputerowego i kserograficznego, urządzeń instalacyjnych, grzewczych, sygnalizacji antywłamaniowej, odgromowej i przeciwpożarowej, podłączenia do internetu oraz drobne remonty pomieszczeń magazynowych i biurowych. Jedynie AP w Piotrkowie Trybunalskim prowadziło prace remontowe w budynku Oddziału w Tomaszowie Mazowieckim, AP Lublin i AP Szczecin niewielkie prace modernizacyjne i konserwatorskie w swoich siedzibach. Łącznie na te prace w 2004 roku w archiwach wydano 1.155,5 tys. zł. podczas gdy w 2001 roku 1.655 tys. zł., w 2002 roku tylko 932 tys. zł., a w 2003 r. 1.039 tys. zł.

W ramach **działalności inwestycyjnej** realizowano następujące zadania adaptacyjno-modernizacyjne (za kwotę 11.590 tys. zł.) w niżej wymienionych archiwach:

1. Archiwum Akt Nowych – wymianę instalacji klimatyzacyjnej i grzewczej pomieszczeń magazynowych i biurowych

2. Katowice – prace adaptacyjno-modernizacyjne na obiekcie Nr 1 b. koszar wojskowych
3. Kalisz – prace adaptacyjne w budynku uzyskanym od władz miasta na cele archiwalne
4. Koszalin – generalną modernizację siedziby Archiwum
5. Siedlce – modernizację siedziby Archiwum w części uzyskanej od Urzędu Gminy na poprawę warunków funkcjonowania Archiwum
6. Poznań – modernizację obiektu Oddziału w Pile uzyskanego od władz miasta
7. Wrocław - prace adaptacyjne obiektu koszarowego przejętego na cele archiwalne od Agencji Mienia Wojskowego w Jeleniej Górze
8. Szczecin – prace konserwatorskie elewacji budynku magazynowego, przy wsparciu finansowym wojewódzkiego konserwatora zabytków
9. NDAP (jako inwestor) –modernizację obiektu w Milanówku zakupionego na siedzibę i magazyny dla nowego Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej

W ramach zakupów majątkowych za kwotę 4.500,0 tys.zł. zakupiono:

- a) sprzęt komputerowy w tym instalacje sieci
- b) regały kompaktowe
- c) sprzęt kserograficzny, instalacje antywłamaniowe i przeciwpożarowe oraz wyposażenie
- d) aparaturę i urządzenia w ramach WPR „Kwaśny papier”

Łącznie w 2004 r na finansowanie zadań związanych z poprawą substancji lokalowej archiwów państwowych, głównie prac modernizacyjno-adaptacyjno-remontowych oraz zakupy inwestycyjne wydano 16.090 tys. złotych.

Działalność pozabudżetowa w archiwach państwowych w 2004 r. prowadzona była - w formie środków specjalnych przez 30 jednostek, natomiast w formie gospodarstw pomocniczych przez 9 archiwów. Archiwa w Kielcach, Opolu, Wrocławiu i AGAD zawiesiły działalność gospodarstw w 2004 roku.

Łączne dochody z obu tych rodzajów działalności zamknęły się kwotą 5.054,6 tys. zł, z czego przychody z gospodarstw pomocniczych wyniosły 1.918,3 tys. zł, a ze środków specjalnych 3.136,3 tys. zł. Oznacza to, że środki pozabudżetowe wyniosły 42,6 % wydatków rzeczowych finansowanych przez budżet.

Przychody te w stosunku do 2003 roku zwiększyły się o prawie 26 %, a ich udział w wydatkach budżetowych ogółem na działalność 2004 roku wyniósł 6,6 %.